

ARGIA

1985 — Apirila 28 — XLVIII urtea — 1.057. zenbakia — 110 pezeta / 6 libera

*«euskaldun bakoitzak
bere inguruko lau lagun
euskaldundu beharko
lituzke egoerari buelta
emateko»*

**euskararen
egunean:**

**E.K.B.ek
EUSKARAREN
ALDEKO
LANETARA
DEITZEN GAITU**

maiatzak

3

plangintza ORAIN!

**EUSKARAREN
EGUNA**

E.K.B.

Pello Salaburu euskaltzain berriarekin berbetan

Pedro Mari Otañoren 75. urteurrena Zizurkilen

**Jasanezinezko zorra dela-ta
TINOAMERIKAK LEHER
EGIN DEZAKE**

Gure ahalegina Bizkaiaarentzat da.

Gaur, betiko moduan, gure herriaren bilakaerei laguntzeko gagoz.

Gaur, aurrera joteko sasoian, itxaropena oztopoen gainetik jarrita,
zerbitzu eta laguntzarako gure gogorik onena,
berriro eta gehiagotuz sortzen da.

Gaur, eta egunero, Bizkaiko izena ohore eta,
batez ere, konpromisu moduan daraman
Aurrezki Kutxaren lana, indarra eta ilusioak, ez dute huts egingo.

Berari erantzuten jarraituko diogu.

TXURRUKARI Oroikarria. Areen
Itsasoaren oldarra gelditzen
gizonaren neurri gaitasun
ahalegina.

BIZKAIKO
AURREZKI KUTXA

CAJA DE AHORROS
VIZCAINA

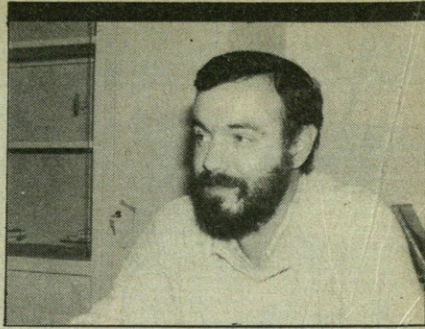
Gipuzkoako alderdikideek eta Nafarroako espulsatuek Bera eta Iruñen Aberri Eguna ospatzeari EB-Bren presioz uko egin ziotenean nabaritu zen argi eta garbi eszizio arriskurik txikiena ere ez zela onartuko. Joan den asteburuan Arteagako Batzar Nazionalen alderdi barruko amnistia baztertu eta Gipuzkoako bi burukideren inkompatibilitatea erabaki zen bileran gauzek bueltarik ez dutela ikusi zen. **12. orrialdean.**

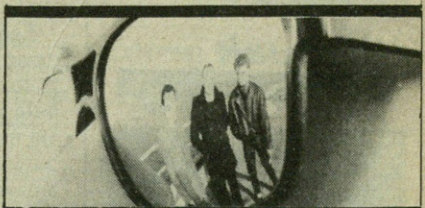
«Euskararen Eguna» antolatu dute maiatzaren 3rako EKBn biltzen diren euskal sail ezberdinetako kultur elkarte eta erakundeek. Hori dela eta beraien bozeramaileekin egindako elkarrizketa bat ekarri dugu erdiko erreportaien sailera. **22. orrialdetik aurrera aurkituko duzu egun horri buruz eta EKBri buruz jakin nahi duzuna.**

non-zer

- 10.— Tanttaka. **Esteban Galar.**
- 11.— Estraditatuena auzia: lotsarik ez eta beharrik ere ez.
- 12.— Konpromezua beste bidearik ez dago PNVn. **I. Zubiondo.**
- 14.— Ezker espainola putzuzuloan.
- 15.— Mundua ez da borobila. **Fanxin.**
- 16.— Latinoamerikak leher egin dezake. **P. Sastre.**
- 18.— Rapa-Nui, Paskua ugar-tearen oroimena. **K. Barrentsoro.**
- 20.— Demografia, naturarekiko oreka bilatuz. **J.R. Aizpuru.**
- 22.— «Euskararen Eguna»: asmo zabal baten lehen urrat-sa. **J. Mollarri.**
- 25.— Baigorriko kultur astea, aurtun zazpigarrena. **J.A.**
- 27.— Pello Salaburu euskaltzain berriarekin berbetan. **I. Kamino.**
- 31.— Kulturaren ataria.
- 32.— Pedro Mari Otañoren 75. urteurrena. **K. Azkarate.**
- 34.— Idazle ofizioari sendo eutsirik, Pako Aristi. **K. Landa.**
- 36.— Itoiz-en «Espaloian» singletasuneruntz. **M.A. eta Kaki.**
- 38.— Txutxumutxuka. **Sabin.**
- 26.— Irakurleak mintzo.
- 40.— Jo... adarra.
- 41.— Bertsoak: Aire berriak. **M. Taberna.**
- 42.— Azkena: Primum vivere... **Txillardegí.**

Pello Salaburu euskaltzain berriarekin hitzegiteko parada aurkitu nahi genuen, eta Gasteizko filosofia eta filologiazko fakultadean aurkitu genuen. Barnebide amaigabean, pelikuletako apez eskola zaharrei darien giro mistiko eta bakartia sumatzen zen, bakardadearen orde, eskolan ia kabitzen ez diren ehundaka eta ehundaka gazte unibertsitari aurkitu bagenituen ere. Solasaldi luzea eduki genuen. **27. orrialdean.**

Kulturari hiru gai ditugu nagusienak. Hasteko, Pako Aristirekin egindako elkarrizketa kaleratu berria duen liburua dela eta **34. orrialdean**; ondotik Itoiz musika-taldeak ere bere eritzia damaigu «Espaloian» disko berriari buruz **36. orrialdean**; eta azkenik **32. orrialdean** aste honetako azken kultur gaia: Pedro Mari Otañoren 75. urteurrena.

ARGIA

Jabea: Zeruko Argia Kooperatiba.

ARGIA egiten dugu:

Donostian: Mikel Antza, Ostaiska Irastortza, Jon, Josu Landa, Pablo Sastre, Iñaki Uribe, Xalbardin, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Bilbon: «Anaitasuna» taldea.

Gasteizen: Xabier Etxaniz.

Iparaldean: Ladix Arrosagarai, Allande Sokarros, Itxaro Borda.

Iruñean: Jon Alonso.

Kolaboratzaileak: Xabier Agirre, Martxel Aizpurua, Joseba Alvarez,

Enrike Amonarriz, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, Iñaki Camino, Enbido, Xabier Erro, Xarlot Etxezaharreta, Joxean Gezalaga «Zaldubi», «Gure Irratia»koak, Mikel Hiribarren, Tito Irazusta, «Irulegi Irratia»koak, Kaki, Asun Larrañaga, Joxe Lizartza, Emilio Lopez Adan «Beltza», Alfontso Martinez, F.J. Mendiguren, Mikel Nabarro «Trikuharri», Eneko Olasagasti, Xabier Portugal, Koldo San Julian, Txus San Migel, Andoni Sarriegi «Murumendi», Joseba Sarrionandia, Mikel Ubillos, **Marraskilariak:** Joxemi, Julio, Zut, **Argazkilariak:** Kristina, Txema Ormazabal.

Publizitatea: Joxe Mari Ostolaza.

Administrazioa: Jon Barandiaran.

D.L.: 80-1963.

Helbidea: ARGIA, Virgen del Carmen, z/g. Ramonaenea-behea. DO-NOSTIA-20012.

Telefonoa: 28 33 99.

Inprimategia: «Graficas Semi».

Ale bakarra: 110 pezeta/6 libera

Hego Euskal Herrirako 4.000 pezeta
Ipar Euskal Herrirako 275 libera
Estatu Espainolerako 4.000 pezeta
Beste atzerriarako 5.500 pezeta
Airez 8.300 pezeta

APIRILA 27 MAIATZAK 3

Apirila 28an ilgora

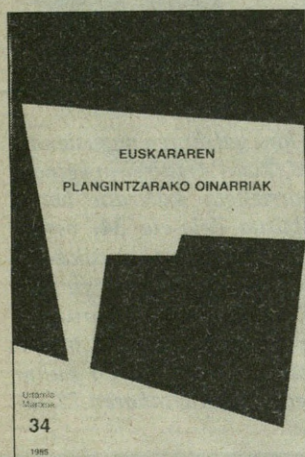
mareak: (Apirila 28koak)
gora: 00.47 eta 12.35
behera: 07.23 eta
(25eko) 19.05

eguzkia: (Apirila 28an)
irten: 06.19
sartu: 20.07

(ordulariaren ordutan)

liburuak

Idaki KAMIÑO

Titulua: Jakin 34. zkia. Euskararen plangintzarako oinarriak.

Ezaugarriak: 650 pta. 220 orrialde. 1985.eko urtarila-martxoa.

Argitaletxea: Jakin.

EKB-k euskararen normalkuntzarako politika zehaztu egin du atera berri duen txosten honetan. Txostena, talde, elkarte eta aditu askoren eritzia eta azterketak jaso ondoren egin da eta Jakin-en zenbaki honetan argitaratua. Jakin-ekoek egindako sarreraren agerienez, lehen aldiz egiten da hain gauza zabal eta zehatza. Lanak euskal kulturaren egoera, abiaburuak eta helburuak ageri ditu.

Euskararen plangintzarako oinarriak hiru zatitan banatzen dira: aurrenekoa abiaburuak eta helburuak dakartzana da. Bertan herri-dinamika nabarmentzen da, herriaren protagonismoa suspertzea beharrezkoa dela adieraziz. Euskararen plangintza eta normalkuntza ere ageri dira, hau baita EKBren dossiera: estandarizazioa, modernizazioa, funtzionalakuntza, ofizialakuntza... Elebitasuna eta euskararen berreskurapena sailean diglosia eta elebitasunaren tranpa datoz. Euskararen ofizialakuntza dela ta, Euskal Herriko zazpi probintzien arabera aztertzen da, Euskal Herriko Komunitate Autonomoko egoera juridikoa ere kontutan hartuz.

Egoera eta etorkizuna deritzan sailean euskararen izpi sozialak ageri zaizkigu, hala nola estandarizazioa eta modernizazioa (euskara batua eta bere modernizazioaren parte hartuko duten erakundeak), irakaskuntza eta alfabetakuntza (AEK, HABE, herriaren partaidetza), euskara irakaskuntzan (lehen eta bigarren mailakoan, unibertsitatean, UEU e.a.), komunikabide sozialak (Telebista, antzertia, bertsolariak, egunkariak...), administrazio publikoari dagozkionak (udala e.a.), gizarte zerbitzuak (eliza e.a.) eta lan munduan sartzen diren eginkizunak.

Azken atala eskabideak eta ekinbideak deritzana dugu: plangintzaren abiaburuak, administrazio publikoei egindako eskabideak (estandarizazio aridagokioenez, komunikabideenak, gizarte zerbitzuenak...). Azkenik guzti honen aurrean EKB-k izango duen ekinbidea ageri da, koordinazioa dela, herriaren erantzuna, erakunde politikoei egin beharreko eskakizunak direla, kritika lanak, ekintza bateratuak, kongresuak e.a.

Ez da dudarik lan hau hasteko abiapuntu garrantzizkoa zaiela alor guzti hauetan ezer egin nahi duten denek.

Zenbaki honetan bertan ere, Joan Mari Torrealdaiak

urtero egiten duen bezala, aurtur ere iazko euskal liburgintzaren edukiaren azterketa egiten du sailka. Sail bakoitzaren zifrak eta ehunekoa ageriaz batera, kaleratu diren liburu ia guztien fitxa egin du. Zenbaki honetan ere, lehengoan euskal sindikatuak zirela ta, puntualizazio tiki bat egin du R. Errazuk Euskal Herriko nekazarien elkarteaz. Azkenik Jakin-ek Lanbide Aurrezkiaren bidez bere harpidetxuei merkeago egingen lieken liburu baten berri ematen du. Delakoa, «Euskal Herria, historia eta gizartea» kaleratzeaz baitu Jakin-ek.

Egilea: Imanol Zaldúa.

Titulua: Urola Ibaian.

Argitaletxea: Gero. Kimu saila.37.

Ezaugarriak: 350 pta. 111 orrialde.

Polizi nobelari ekin dio azken honetan Imanol Zaldúa antza. Gaurko hau iazko abuztuan gertatutako uholdeen egunetan kokatzen da. Natur zientzietako karrera bukatu duen gazte bat atsedena hartzeraz Bizkaiko hondartzetara doa, baina han eguzkia hartuagatik eta ahuldadez gaisotu egiten da, eta sendotu asmoz Zestuara doa, han bertako balnearioko urak hartzen hasteko. Uholdearen lehen gauean hildako bat aurkitzen dute balnearioan. Harriari tiraka hasiko da gaztea komisario batekin batera, eta pittaka pittaka, hildakoak balnearioko zerbitzaria batekin maitasun harre-

man izkutuak zeuzkala konaturatzen dira. Miloi kontuak ere tartean dira. Anartean, nobela Zestuatik Donostia-ko Igeldo eta Saguesera aldatzen da. Hizkuntzaren arloa ere ukitzekoa da, garrantzia handia ematen bait zaio berari nobelan zehar, gehiegi gainera, askotan hizkuntza kontuak zaintzeagatik bilakaera narratiboa hautsi egiten delako, esatera zaharrak sartzeko gogoia, irtenbide narratibo logikoei nagusituz.

Titulua: Tene Mujika lehia-keta 84.

Argitaletxea: Irakaskuntza eta kultur aurrenaparen aldeko elkarteak. Deba.

Ezaugarriak: 209 orrialde.

14 ipuin argitaratu ditu Debako kultur elkarteak Tene Mujika sarira aurkeztu zituztenez baliatuz. Guk, hamalauak komentatzea gehiegi zaigunez, epaiaren ustetan onenak diren lauak aurkeztuko dizkizuegu. Irabazlea Juan Luis Zabala Artetxerena da, «Ene lagun zaharri azken gutuna» izenekoa. Bertan gizon batek orduan 30 urte kaleratuak gizon bati gutun bat idazten dio herioa hurbiletik dabilkiola dakielako. Agian, ipuinaren alderik ahulena hizkera narratiboa genuke. Bigarren, «Arauk erespetatzen zituen ehiztaria» dator. Ehiztari bat bere bizitzan zehar harrapatu dituen hegazti eta piztiak auzitara bidaltzen dute, atzenean de-

na amets bat besterik ez bada ere.

Hirugarrenean, neska gazte baten heriotze lazgarria kontakten digu Itziar Azpeitia Osak. Gizarte ustel baten faltsukeriak ere nabarmentzen dira.

Iñigo Aranbarriena da laugarrena, Alemaniako meategi ilunetatik Pariseko giro mistikoetara ihesi doan neska gaztearena dugu istorio hau. Itzuli behar' o du berriz ere Alemaniara heriotze eta abar del: '1

Beste hamar ipui ingurua dauzka.

Egilea: Balendiñe Albizu.

Titulua: Olerkiak.

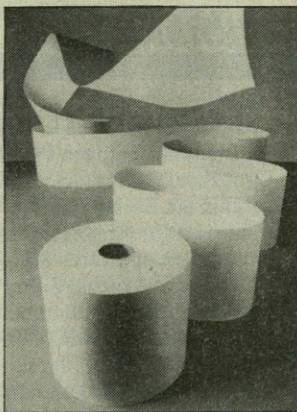
Argitaldaria: Egileak berak.

Ezaugarriak: 259 orrialde.

Ameriketara gerrak eraman zuen emakume zumaia hau, eta lehendik zuen olerti grinak bere fruituak loratu zituen lurralde haietan. Maiz idazten duen olerkaria dugu Balendiñe, argitaratu duen olerki sortak erakusten duenez. Olerkiak mila eta bat gai ez eginak dira: atzerrian egon beharra sarri ageri da, galdutako Euskal Herriaz duen oroitzapena, euskal gazteriaren duen itxaropena, make-to eta koreanoz bete den Euskal Herri gaixoak sortzen dion samina, askatasun egarria, gabonak, berak ereindako zuhaitza eta makina bat gai gehiago dira idazle honen buruhauste eta eztingarri.

Lerro motzeko olerkiak dira gehienak, bertan errima nahiko autonomia zainduz.

Argitaratze hau hiru liburuz osatzen dela esatea komeni da. Bukatzeko eta kalidadeaz zer bait esatearren, aitor dezagun olerkiak ez direla onak, liburuak duen hitzaurrean, Aita Onaindiak exkaxak direla esaten auzartzen ez bada ere, garbi uzten du ez direla beste munduko gauza. Ez bait da ahaztu behar Albizu bere olerkiak lantzen ez dituen idazlea dela.

Izena: UNESCOren albistaria.

Ezaugarriak: 150 pzt., 8 libera. 3. alea. 1985.eko apirila.

Argitaratzailea: Eusko Jaurilaritza.

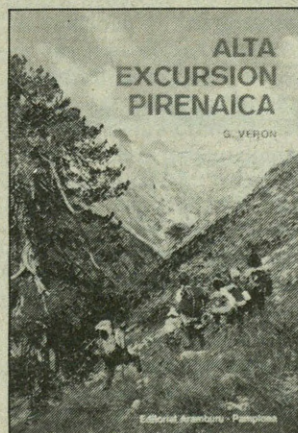
«UNESCOren albistaria»ren laugarren alea laister argitaratzeko denean, bi gauzatxo esan nahi nituzke.

Alde batetik, aldizkariak duen aspektu interesgarria aipatu, ale bakoitzak, dibulgazio mailan, eta monografikoki, gai bati buruz munduko herri desberdinetako informazio, esperientzia eta komentarioak bait dakartzkigu, sarritan espezialista onenentzako idatziak. Hala, aldizkari honek, oso ezezagunak ditugun zenbait herrialdetako berri emanez, —politikaz edo gerraz kanpoko informazio gutxi heltzen bait zaigu egunkari eta informazio orokorreko aldizkarietan— zenbait alor desberdinetan munduan zehar errealtatearen parte diren gaiak ezagutzeko leio bat eskaintzen digu. Eta benetan interesgarria gertatzen da, nahiz eta oso berea duen tonuan emana etorri, halako tonu humanista, diplomatiko, kritiko ondo neurtuan.

Beste aldetik, Albistariaren zabalkundea, oraingoz ekin zaion bideari jarraitzen bazaio behinepehin, oso mugatua izango dela esan nahi nuke, argitalpen honek euskarazko publikazioen eremuan egin dezakeen mesedea ia hutsera bihurtuaz, zeren eta aldizkariaren arduradun agertzen den HABEkoek diotenez, salmentan ez jartzea erabaki bait dute, hau da, harpidetza bidez soilik zabaltzea.

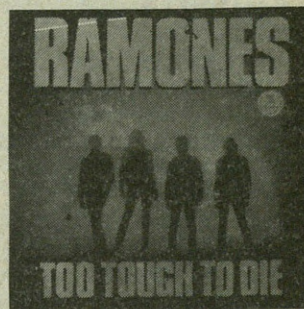
Orain arte atera diren hiru aleak beste hizkuntzetan duela bizpahiru urte argitaratutakoan artetik aukeratu dira, nolabait euskarazkoen atari-lana egin dezaten, eta entseiu bezala: alfabetizazioari buruzkoa lehena, kulturei buruzkoa bigarrena, eta munduko hizkuntzez diharduena hirugarrena. Laugarrenetik aurrera beste hizkuntzen martxa jarraituko du (laugarrena, habitat eta hirigintzari eskainia izango da), esan behar bada ere, lehenengo ingelesez, frantsesez eta gaztelaniaz irtetzen dela, eta hauen ondoren, gehienetan hilabeteko atzerapenarekin, gainerako hizkuntzetako itzulpenak.

Dena den, Albistaria argitaratzeko lana egin ondoren, merezi luke zabalkundea era «zabalxeagoan» egitea eta salmenta-puntu batzuetan bederen, jendeari nahi duenean erosteko aukera ematea.

diskak

Kaki

Izena: Too Tough to Die (Zailduegiak hiltzeko).

Egilea: Ramones.

Diskoetxea: Sire Records-WEA.

Rock and roll-ik zitalenaren aintzindariak, berriro ere betiko moduan azaldu zaizkigu. Beno, betiko moduan, inoiz baino hobeto esango nuke nik. Haserako hurbileko kontaktorako erraztasun fresko hori, kantak egiterako orduan hain inportantea den-heldutasun bitxi batez dator eta sintesia zoragarria suertatzen da. Batetik, gezurra dirudi Lp honetan mantentzen duten kolpe zuzenaren —K.O. aren— zentzua. Kanta bakoitza gantxo bat urdailera. Bestetik konposatzerakoan heldutasun hori. Doinu ezin ximpleagoak egitera bultzatzen dituen musika zentzu espartanoa. Ezaugarri honek batez ere, txunditua uzten nau. Doinuak erritmo zankakor bat du. Berehala bereganatzen zaituena, erritmo berak beregan lelo antzeko hiruzpalau notatakoa bait daramatza bai baxu bai kitarran. Hauek era berean ahotsaren lelo errez eta eraginkorrez uztartzen direlarik. Ondorioa, pelotazoa. Lelo espidikoen errepikatze obsesiboak, aipatu heldutasunak gehitzen dien dizdira eta savoir faire-a dela medio.

Ahots konponketa atseginak arin. Kitarak bere betiko lekuan. RAMONES-en betiko soinuari ikutu berri bat eskeintzen dien konbidatu pare baten tekla. Eta guzti hau, talde honek betidanik egin izan duen musika labekada berri batek modan jarri duenean (Husker du, Black flag). Hardcore delakoa modan dago bai eta RAMONES-ek garbi adierazi digu mugida hau nondik datorren bai eta nortzu diren aintzindari eta zordun ere. Lp borobil honi buruzko azken xehetasun bat. Aldaketa izugarria ideia, letra, helburu eta xedeetan. Oso pentsakor eta zuhur azaltzen zaizkigu aspaldiko joerak ukatuz, nuklearraren, gizarte bidegabekeriaren, bi blokeen arteko rolloen aurka eta batez ere joera pazifista berdeen alde. Lparen borobiltasuna burutzen duen azken ezaugarri interesgarria. Bukatzeko, goitik behera jorratu dugun lan zapoetsu honen komendatzeara. TOO TOUGH TO DIE. 85.ean larruzko txupen dizdira berriak. NYC-k bizirik dirau.

jaiak

Araban
Erbin, maiatzaren 3an.
Gipuzkoan
Lazkaon, apirilaren 28an.
Legazpian, maiatzaren 3an.
Orexan, maiatzaren 3an.
Nafarroan
Andosillan, maiatzaren 3an.
Elorzen, maiatzaren 3an.

kirolak

Esku pilota

^{apirila}
[27] Esku pilotan lehen mailakoetan azkenaurrekotan ari dira, eta larunbatean, apirilaren 27an, Iruñeko Labriten arratsaldeko seiretan Galarza III.a eta Salbidea. Igandean, apirilaren 28an, goizeko hamaiketan, Gasteizen, Retegi II.a eta Tolosa.

ihardunaldiak

Maiatzaren 3a: Euskararen Eguna

^{maiatza}
[3] Datorren ostiralean, maiatzaren 3an, Euskal Herri osoan ospatuko da "Euskararen eguna". Egun hau, hurrengo hilabetetan euskararekin zerikusia duten ekintzen abiapuntu gisq antolatatu du EKBk, hau da, "Korrika", "Herri Urrats", "Ibilaldia", etabar... Kotxe karabanak, errotulazioak, gutun bidalketak, bizikletaz ibilaldiak, antzerkia, manifestazioak, EKBtxoak sortzeko lehen pausoak eman, eta beste modu askotako ekintzak antolatuko dira egun horretarako herri asko eta askotan. Gasteizen, Donostian, Bilbon, Baionan, Iruñean, Donibane Garazin, Maulen, Hernanin, Tafallan, Laudion, Galdakaon, Lizarran, Gernikan, Tolosan... Ezin hemen Euskal Herriko herri gehienetako izenak jarri. Beraz, onena, zure herrian begiratzeara, eta noski, parte hartzeaz duzu.

azoka

Euskal Herriko eskulangintza erakusketa Errenderian

Maiatzaren 1etik 5era, Errenderian Euskal Herriko eskulangintza erakusketa ospatuko da Niessengo lantegi zaharraren pabelloietan. Aurtengo edizioaren gai nagusia larrua eta honen komertzial erabilpena izango da. Ereintza kultur elkarteak antolatutako azoka honetan larruzko gaiekin zerikusia duten standes gain, beste espezialitateko batzu ere kokatuko dira, berrogeitamar oscitu arte. Xenpelar kultur etxean ere erakusketa bat bisitatu ahal izango da egunotan. Maiatzaren 2an Xenpelarren hitzaldia emango dute Francisco Jimenez eta Fermin

Leizaolak. 3an eta 4ean bideo eta filmeen proiektzioak larrua gaitzat dutelarik. Azken egunean, maiatzaren 5ean, musika tresna herrikoien entzunaldia.

ihardunaldiak

Gazteriaren astea Astigarragan

Asteburu honetan amaitzen da lehengo larunbatean

lehiaketak

Txistulari Taldeen VII. Lehiaketa

Txistulari Taldeen VII. lehiaketa antolatu du oraingoan Gipuzkoako Diputazioak Kresala dantza taldearen laguntzarekin eta Euskal Herriko Txistulari Elkartearen aholkua-rekin, Ixidro Ansorena txistulariaren oroitzapenez. Izen emate epea apirilaren 30ean amaitzen da, lehiaketa maiatzaren 26ean Antzoki Zaharrean ospatuko da. Bi maila eratuko dira, eta taldeak bi txistuz, silbote eta atabal batez osatu beharko dira, lehiaketan gehienaz hamabost talde onartuko direlarik A mailarako eta hamar B mailarako. Jo beharreko obrak bi izango dira, bata libre eta bestea antolazaileek izendatutakoa. A mailakoek Ixidro Ansorenaren "Birigarroak" eta B mailakoek "Erromatarrena". Taldearen izena, aukeratutako obraren fotokopia, maila eta beste datuak Kresalara igorri behar dira aipatu epea baino lehen. J.M.Gonzalez, J.L.Ansorena, J.Cordero eta Lorentzo Ondarrak osatuko dute epai-mahaia. A mailakoentzat sariak 35.000 pezetatik 25.000 pezetatari doaz trofeoak ere jasoko dituztelarik lehen bostek. B mailakoetan 20.000tik 15.000ra doaz sariak trofeoak ere banatuko direlarik. Parte hartzaileei 8.000 pezetatako laguntza emango zaie gastutarako.

ospakizunak

VII. Nafarroaren Eguna

^{apirila}
[28] Aurtun zazpigarrenez bilduko dira Nafarroako sei merindadetak nafarrak "Nafarroaren Eguna" ospatzeko. Beste leku batean agertzen da egun honen inguruan antolatutako kultur astearen berri. Oraingoan, "Basaizea" batasunekoek mugaz bi aldetako jendeak biltzen segitu nahi izan du, eta horretarako Baigorri ekintza eta festaz betetako egun-pasa antolatu du apirilaren 28an, igandez.

Goizeko bederatzitan agurra emango dute Garaziko,

hasitako Gazteriaren Astea Astigarragan. Astigarragako Gazte Taldeak antolatutako aste honetan, apirilaren 27an, larunbata, kartelak hormetatik kendu, zuhaitzak laridatu eta zenbait erakusketa izango dira. Gauetz, Niko Etxartek kantaldia eskeiniko du. Igandean, apirilaren 28a, "Iparralde eguna" ospatuko da, Iparraldeko dantzari, kirolari eta bertsolarien partaidetzarekin.

Uztaritze eta Iruñeko txar-rangek. Txistulari eta gaiteroak ere tarteant ibiliko dira. Hamarretan islan eskularen erakusketa irekiko da, bertan Nafarroa guztitik etorritako langileek parte hartuz. Eliza aurrera joango dira ikusgarriak ondoren, dantza herriko, Zangotzako diganteak, Amikuzekoen toberak eta Gamartekoek eskeinutako bertsuekin. Ordubitaro bazkariaren ondoren, bostetan plaza nagusian Nafarroako dantzen ikusgarria Tudelako dantzari taldea, Larraiza Lizarrako taldea, Arizkuneko mutil dantzak, Garaztarrak Baxenafarroako Libertimendia, Zangotzako diganteak eta Otxagabiako dantzariak. Ondoren eta eguna amaitzeko erromeria.

kultur asteak

Baigorriko euskal kultur astea

Baigorriko "Basaizea" batasunak antolaturik euskal kultur aste inportante bat ospatuko da apirilaren 27tik maiatzaren 5a bitarte. Antzerkia, zinema, haurrentzako egunak eta beste badira kultur aste honetan, eta ondoren izango dituzu zehazkiago aipatuak horiek, egun bakoitzea nzer dagoen adierazirik.

Apirilaren 27an, larunbata, gaueko bederatzi t'erditan, **Ortzaizen** Hiruak Bat taldeak Gillaume Irigoienek "Eskalapuñak" emango du.

Apirilaren 28an, igandea, "Nafarroaren Eguna" **Baigorri**.

Apirilaren 29an, astelehena, gaueko bederatzi t'erditan **Baigorriko** Herriko Etxean mintzaldi elkarrizketa "Kultur etxe bat Baigorri?" gaiaren inguruan.

Apirilaren 30, asteartea, bederatzi t'erditan **Baigorriko** Bil-Etxean, Montxo Armendarizen "Tasio" filmea.

Maiatzaren 1ean, asteazkena, **Ortzaizen** "Haurren Eguna".

Maiatzaren 2an, osteguna, **Anauzen**, bederatzi t'erditan, mintzaldi erakusketa "Margolaritza Euskal Herrian" gaiaren inguruan.

Maiatzaren 3an, ostirala, gaueko hamarretan **Bidarrain** "Ekarle" izeneko ikusgarria.

Maiatzaren 4ean, larunbata, gaueko hamaiketan **Ortzaizen** dantzaldia Oker taldearekin.

Maiatzaren 5ean, igandea, arratsaldeko bostetan **Alduden** "Bertsolaritza" gaiaren inguruan mintzaldia.

Egun guzietan goizeko hamarretan "Irulegi Irratia"ren bidez Jean Etxeberri Aintxartek "Nafarroako Historia"ren gaineko saioa egingo du.

Leitzako VII. Kultur Astea

Aste honetan ez, baina hurrengoan hasiko da **Leitzako VII. Kultur Astea**. Benetan kultur aste interesgarria dela deritzogu Euskal Kultur Taldeak bidali egitarauaren arabera. Maiatzaren 4tik 19ra ospatuko da, eta bertan, hitzaldi, zinema, antzerkia, eta Iparralde Egun garrantzitsu bat ere aurkitu ahal izango duzu.

Maiatzaren 4 eta 5ean, larunbata eta igandea, izango denaren berri emango dizugu ondoren.

Maiatzaren 4ean, larunbata, arratsaldeko zazpiretan, "Asketa" abesbatza eta "Azala" taldea zinetokian. Gaueko hamabitatik aurrera pilotalekuan dantzaldia "Akelarre" taldearekin.

Maiatzaren 5ean, igandea, egun osoan zehar, goizeko hamarretan hasita Euskal Eskulangintzaren V. erakusketa. Hamabi t'erditan eta zazpiretan, Laja eta Landakandaren saio bereziak enparantzan, hamar t'erditatik aurrera Euskal Herriko Halterofilia Txapelketa.

Datorren astetan beste guztiaren berri aurkituko duzu orrialdeotan.

antzerkia

Antzerkia Nafarroan

EATBk antolaturik eta Nafarroako zenbait herriko parte hartuz, egun hauetan itzuli bat moldatu da. Aurreko astean ere, eman genizun horren berri, nahiz eta tamalez

zenbait data eta leku gaizki egon. Ondorengo egunetarako egitarau zuzena hau duzu:

Apirilaren 26an, ostirala, **Iruñeako** Gayarre antzokian Branka taldeak "Beteluko Balnearioko mirakulua" antzeztuko du gaueko hamarretatik aurrera.

Apirilaren 27an, larunbata, **Tafallan** Taupada taldeak "Behin bqtean... ju, ju, ju..." arratsaldeko zazpiretan hasita.

Apirilaren 27an ere, **Beran** Branka taldeak "Beteluko Balnearioko mirakulua" gaueko bederatzitatik aurrera.

Maiatzaren 2an, osteguna, **Iruñeako** gayarre antzokian Bederen I taldeak "Gure herria" antzeztuko du gaueko hamarretatik aurrera.

Maiatzaren 4ean, larunbatean, **Lesakan** Txotxongilo taldeak "Printze Txikia", arratsaldeko lauretan.

Maiatzaren 4ean ere, **Lekunberrin** Branka taldeak "Beteluko Balnearioko mirakulua" antzeztuko du arratsaldeko zortziretatik aurrera.

Nazioarteko Antzerki Emanaldia Hernanin

Hernani bertako Tanttaka antzerki taldeak

antolaturik eta udalaren babesean apirilaren 22tik 28ra Nazioarteko Antzerki Emanaldi bat ospatuko da. Antzerki jaialdi honek, aurrerantzean hilaibetero zenbait antzerki emanaldi eskeiniko dituen sala baten inauguraziorako balio izango du bide batez. Azken hiru egunetako egitaraua eskeintzen dizugu ondoko lerrootan.

Apirilaren 26an, ostirala, Los Tilos pasealekuan Hernaniko Titirikokok "Munduan asko lez, arto koskor lez" antzeztuko du sei t'erditan. Arratsaldeko zortzi t'erditan eta Viteri Kultur Etxean Maskaradak "Pistolaren zegi zuri beltzak" emango du.

Apirilaren 27an, larunbata, eguerdiko hamabi t'erditan, Hildako Gudariaren enparantzan, Sueziako Jordcirkusek "A vuelo de pajar" eskeiniko du. Eta zortzi t'erditan, talde berak, Viteriko Kultur Etxean "El duelo" antzeztuko du. Gauean, hamaiketan, Hernaniko "Madarikatuak" rock taldeak emanaldi bat eskeiniko du Los Tilos pasealekuan.

Apirilaren 28an, igandea, zaharren egoitzan, Hernaniko Udal Antzerki Lantegiko Istripu taldeak "Entre pitos y flautas" antzeztuko du hamabi t'erditan. Emanaldia itxiz, Catalunyako Vol-Ras taldeak "Flicht" antzeztuko du, Viteri Kultur Etxean, arratsaldeko zazpi t'erditan.

Aste osoan zehar Hernaniko Udaletxean pintura eta maskara erakusketa zabalik egongo da.

poemaldia

Artzeren poemaldia

Arbonan eskeiniko du Artzek bere poemaldi zaindua, "Gizon haundi bat da mundua eta mundu txiki bat gizona" izeneko. **Apirilaren 27a**, larunbata da egun seinatua, eta Arbonako frontoian izango da poemaldia gaueko bederatzitatik aurrera.

bertsolaritza

Eskolarteko Bertsolari Gaztetxoan V. Txapelketa

Gipuzkoako Ikastolen Elkartea da aurtengo edizioaren antolatzaile, zeina joan den larunbatean azkenurrekotan hasi eta maiatzaren 25ean Donostiako Balda pilotalekuan amaituko bait den. Tartean beste hiru saio ospatuko dira datorren larunbatekoa zenbatuz. datorren larunbatean beraz, **apirilaren 4ean**, Legazpian, Tolosa-Goiherri bailarakoek parte hartuko dute 14 urte bitarteko maila, 14 eta 18 bitartekoenean deba-Lenitz bailarakoak ere neurtuko direlarik "Haztegi" ikastolan arratsaldeko hiruretatik aurrera. Lehen mailakoek agurra, bina bertso zahar, lau oinak emanda zortziko txikian bertso bat, gaia jarrita beste bat eta hirunaka puntutan kantatu beharko dute. Bigarrenekoek, agurra, zortziko txikian lau oinak emanda, zortziko haundian ofiziozko gaian, puntuari erantzunaz, hirunaka puntuetan eta gaia izendaturik bi bertso.

Maiatzaren 4ean Loiolan eta maiatzaren 11an Urnietan ospatuko dira beste bi saioak.

Pernando Amezketarra Herrien Arteko Bertsolarien Txapelketa

Patxaratsuago ari zaigu Euskadi Irratiak antolatutako Pernando Amezketarra txapelketa. Oraingoan laukotearen bila abiatutako fasean sarturik gabilta. Datorren asterako bi sai. . Lehen **apirilaren 26an**, gaueko hamarretan Zarautzko Antoniano

zineman, Zarautz eta Aretxabaleta arteko saioa. **Maiatzaren 3an**, ostirala, Zestoako Elizondo zineman Zestoa eta Zaldibiren artekoa, bestea bezala gaueko hamarretatik aurrera. Beste biak maiatzaren 10ean eta 17an ospatuko dira, lehena Elgoibar eta Azpeitia artean, eta bigarrena Segura eta Errezil artean. Emanaldi guzti hauek zuzenean eskeiniko ditu Euskadi Irratiak, ostiralero gaueko hamarretan, igande goizean berriro eskeiniko delarik saio osoa.

zinema

Zestoako VII. Euskal Zinema Topaketak

Datorren larunbatean, **apirilaren 27an**, amaituko dira Zestoako Euskal Zinema Topaketak. Jakina denez, zazpi-garrenez ospatzen diren topaketa hauetan ez dago ez irabazle eta ez galtzailerik. Dena dela partehartzaile bakoitzari dirulaguntza eta materiale puska bat ematen zaio parte hartu izanagatik eskeintzen duten origarriarekin batera. Horixe da larunbatean, azken proiektzioen ondoren egingo dutena. Hauek dira, dena dela, larunbatean, **Zestoako** Elizondo zineman arratsaldeko zortiziretatik aurrera projektatuko diren filmak: "Burdinola" Alberdi/Larrañagarena; "Egur ikatza" Maria Jesus Fombellidarena; "Antzar eguna" Miguel Anjel Kintanarena; "Azkenbako mugimendu" J.A. Garciarena; eta "S-8 Zentury Plast" Azpeitiako Zine Klubarena. Ondoren istura zeremonia, eta datorren urterarte.

kantaldiak

Itoiz

apirila 27 **apirilaren 27an**, Zarautzko Polikiroldegian gaueko hamar t'erditatik aurrera. **apirilaren 30ean**, **Bilboko** La Casillan, arratsaldeko zortzi t'erditan. Jaialdi hauetan, formazio berriarekin, kaleratu berri duten "Espaloian" diskoa aurkeztuko dute Itoiz taldekoek.

Txomin Artola

apirilaren 27an, larunbata, **Ortuellako** frontoian gaueko hamarretatik aurrera. Eta, **apirilaren 30ean**, asteartea, **Lazkaoko** frontoian, gaueko hamarretan. Txomin Artolak ere berriki ekin die jendarrereko ekitaldiei, "Orbela" diskoaren kaleratzearekin koinzidituz.

Gontzal Mendibil

Gontzal Mendibilek kantaldi bat eskeiniko du **Santurtzin** **apirilaren 28an**, igandez.

Benito Lertxundi

apirila 27 **apirilaren 27an**, larunbata, **Legazpiko** frontoian gaueko hamar t'erditan. **apirilaren 30ean**, asteartea, **Altsasuko** frontoian. Aurreko biak bezala, Benito Lertxundik ere duela gutxi kaleratua du bere emanaldien ardatz den azken diskoa, "Gaueko ele isilen balada".

Oskorri

apirilaren 28an, igandea, Oskorri taldea **Gasteizko** Diputazioaren enparantzan ari-tuko da gaueko hamar t'erditatik aurrera. Maiatzaren 4ean Lekeition entzun-ikus-teko aukera izango duzu.

dantzaldiak

Hiru dantzaldi

Hiru dantzaldi antolatu dira, guk dakigula, datorren larunbaterako, **apirilaren 27ra**ko. Lehen **Erazun** Koxkarekin, gaueko hamaiketatik aurrera. Bigarrena Donapaleu ondoko **Behaizen**; herri honetan "Primaderako besta" ospatuko da Oker taldearen dantzaldiarekin gaueko hamaiketatik aurrera. Azkena **Kanbon** ospatuko da, "Herriz Herri" kazetak antolatua, bertako polikiroldegian TTurruttak taldearekin gaueko hamaiketatik aurrera.

asteko filmea

Martin GOIKOETXEA

Kaskagorrena

Filmea: El más salvaje entre todos. **Zuzendaria:** Gilles Behat. **Aktoreak:** Bernard Giraudeau, Christine Boisson, Jean-Pierre Kalfon...

Hasi baino lehen filme honen bukaera ekarri nahi nuke lerro hauetara. Borrokaldia. Pertsonaia ona eta gaiztoaren arteko borroka. Pelikularen amaiera pertsonaietako batek bestea akabatzerakoan eta horra bitarteko borroka gogorra eta odoltsua.

Gutxitan, edo inoiz esango nuke, ikusi da filme batean hain «benetazko» borroka bat. Gutxitan lortu dela uste dut tentsio hori. Butakari itsatsita geratu, nerbioak aidean eta ukabila gogorturik geratzen zara borrokaldi horretan barrena. Gu behintzat hala geratzen ginen.

Bi faktore uste dut izan direla nagusienak hori lortzeko —eskenatokiaren, kolorearen eta gainontzeko pertsonaietaz aparte—, bi aktoreen lana eta kamaren erabilera alde batetik, eta montaiaren erabilera bestetik. Lortzen duten efektoa ikaragarria da benetan.

Filmeak merezi du sakontze lan bat ematen den mamia zein den erabakitze-ko orduan. Imajin bonbaketa horren ondorioz ikuslearengan gelditzen dena alegia. Esango da filme fantasioso bat dela. Komiki baten modukoa dela. Eta hala da egia esanda. Auzo bat eta extorsionadore banda bat bere jefe (Hagen) eta guzi. Bestetik pertsonaia

ona (Dani) garai fatean banda horretakoa izandakoa eta «sekula santan inor laguntzegatik istilutan sartuko ez zela» zin egin zuena.

«Ona» denez lagundu egingo du Hagen-ek bortxatutako neskatxa bat eta banda guzia bere kontra jarriko da.

Hortik amaierara zenbait pasarte betegarri. Mutil onaren familia. Erabateko dekadentzia giroa. Beldurra.

Dena rock estetika baten barruan —ez daude oso urrun komikia eta rocka— mugitzen da detaile majo batzuk ere badituelarik. Daniren etxean bizi direnen arteko harremanak esaterako. Eddie, bere neska-emazte-lehen-gaizto-orain-on-arekin dituen harremanak...

Pelikula frantses arraro bat. Bortxa handikoa. Imajina oso gogorduna. Aktore oso on, kamara lan eder, giroa egoki eta muntaia biziduna. Fantasia sinistuta bezala uztartzen zaizu eta apenas ikusten da une batean bandaren gainetik, hanpo horien gainetik, «besteak» daudela. Hanpoiak txontxongilo baten modura erabiltzen dituztenak. Beldurraren morroien jabe direnak eta beldurraren eraginez agintzen dutenak.

Dudan geratzen dena da nork ordaindu duen filmea.

Mendi ibilaldiak

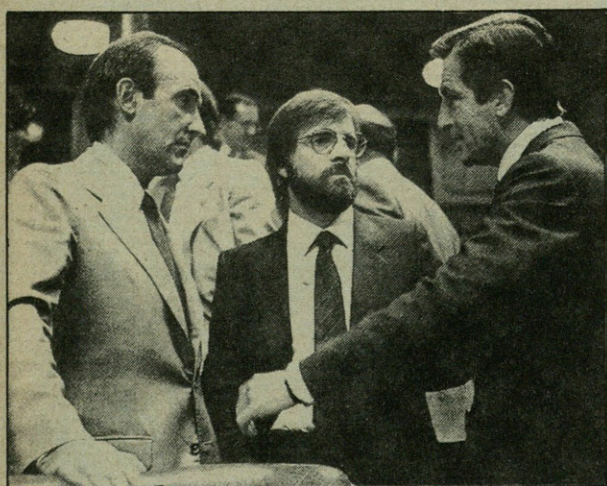
Apirilaren 28rako

Sestao: Unzillaitz (941 m.). Mañaria (egun erdirako).
Artibai (Markina): Larraitz-Txindoki-Ganbo-Amezketeta.
Gasteiz: Mañaria-Mugarra-Leungañe (1.009 m.). Artaun. Tf. 250354.
Aitzarte (Egia): Tolosa-Erroizpe (umeentzat).
Tabira (Durango): II Rallie fotografikoa.
Miru-gain (Otxandio): 27an. Orisol (1.127 m.).
Donibane, Anaitasuna, Alegria de Iruña: Puerto de los Navarros-Ezkaurre (2.047 m.).-Anso.
Anaitasuna (Azkoitia): Umeen ibilaldi neurtua. Antzuolan.

Maiatzaren 1rako

Tabira Atxarte-Asuntze.
Club Vasco de Camping (Donostia): Lagran-Pto. Cervera-La Guardia. Tf. 428479.

Operazio erreformista egosten zaila

KATALUNIAKO nazionalisten buruetakoa den Roca i Junyent eta Garrigues Walker-en liberalen artean martxan jarritako Operazio Erreformista deitua ezaguna da. Orain, 1986ko hauteskundeak prestatu beharrean eta Galiziako atarian, Suarez lehendakari-ohiaren CDSrekin elkartzeko proiektuetan ari dira.

Ez dirudi Suarez operazio horretan sartzeko presa haundiegirekin dabilenik. Zor haundiak ditu lehenik, berrehun bat kilo diotenez, eta Rocak aldiz ehun bat ditu inbertituak bere asmakizun berrian. Manuel Prado y Colon de Carvajal bialduko dio honek azken aldian akordioaren batera iristeko (euskaldunok aski ezaguna dugu familia hori), baina Suarez luzamenduetan omen dabil.

PNVk operazio horren aurrean hartuko lukeen jarrera beharko da ikusi. Marcos Vizcaya oso ongi moldatzen da horiekin, baina alderdiko barne krisian honek ere badu eraginik. Mitxel Unzueta eta Arzalluz askoz gertuago bait dabilza CPko eskuindar garbietatik.

Euskara AEKn ikasteko gose greban sartu zen poliziarena

ZEN plana egunez egun gidatzen dutenek Jeronimo Nuñez polizia espainolaren itxura estudiatu zuten eta AEKra bidali; behin istilua sortuta, plana ongi aztertu eta hamabost egunetako bakantzak eman zizkioten, gose greban lasaiago sartu zedin.

«Ezin daiteke polizia espainola izan eta Euskal Herrian integraturik egon» esan zuten AEKkoek. HABEkoek, dena den, ez ziruditen ados eta Santurtzikiko AEKri subentzioa kentzea agindu zuen polizia espainiarra bere eskoletan ametitzen ez bazuen.

PNVk duen kontzejal batek garbi utzi zuen arazoaren mami politikoa: «En este particular caso puede verse una actitud anti-euskera del policía orquestada por otros, utilizando el euskaltegi para acorralar a una institución como AEK que, aunque desde posturas radicales, es defensora clara del euskera». Ez da inon entzun HABEkoak kontzejal jeltxide horrekin haserretu direnik.

Justo Elizaran «Periko»ren hiltzaileak bi urte darama kalean

JACQUES DEBESA mertzenarioz orain arte bi gauza genekien. Bata, 1983ko otsailaren 23an bizi osorako espetxe zigorra ezarri ziola Pauko auzitegiak. Eta bestea, Espainiako galera batean zegoela espetxeratua, sei urtetako zigorrer, diru faltsoa trafikatzegatik. Ez zuen inork sekula aipatua duela bi urtetatik honuntza kalean zebilenik...

Carabancheleko presondegian zegoela, artean hiru urte barruan pasa gabe, asteburu bat kanpoan pasatzeko baime-na eman zioten Arjeliako Sidi-Bel-Abbes-en jaiotako «pied-noir» honi... Frantziako Estatura estraditutua izateko posibilitateari ihes egitekoa alegia. Polizia bere bila saia dadin hiru aldiz eman omen du agindua juezak, baina ez alferrik.

Kasu honetan ere Varon Cobos juez ezaguna aurkitzen dugu nahasia, Bardellino mafioso famatua askatu zuena alegia. Debesaren kasu berean Maxime Szonok harrapatu zuten frantsesek eta honi aurkitutako paperetatik iritsi ziren Gilbert Perret-enganaino. Horrela lotzen dira BVE eta GAL, lehenengoan polizia espainolak enplegatutako gaix-taginek parte hartu zutela irrogatua dagoelarik.

Independentziaren karrera Mitxel Unzuetak garbitu du

MITXEL Unzueta PNVN nornahi ez dela Batzar Nazionalen daukan lekuak adierazten du: Xabier Arzalluz aldamenen. Bera izan da azken asteotan Independentziaren gorabeherarekin harrotuak zeuden olatuak baretzeko arduraduna. Madrilgo Euskal Etxean eman duen hitzaldiak badu protxurik. Lehendabizi Estatutoaren muga garbi utzi du: «Estatutoaren arazorik kezkarriena zera da, politikoen eskuetatik historigileenetara pasa beharrean funtzionarioen eta Administrazio Deretxoan jakitun direnen eskuetara pasa dela. (...) Hortik dauka hainbeste garrantzia hirugarren kamara bil urtu den Tribunal Constitucional; hau bera kazkarria bada, askoz gehiago da hor nazionalistak gutxiengoan egotea. Estatutoaren biabilitatea bere eskan dago hein haundi batean».

Europari buruzko aipamenik ere ez zen faltatu. «Dendarien Europa bat dela? L ori dirudi, baina gauza asko aldatu eraziko ditu kanpoko presioz barruko harremanak razionaltzera behartzen duenean». Zer pentsatua edozein abertzalerentzat.

Justiziaren gainera politikak agintzen du euskaldunontzat

ESTRADITATUEN AUZIA: LOTSARIK EZ ETA BEHARRIK ERE EZ

Absoluziozko bi epai eta 54 urtetako gartzelako bat. Mitterrandek estraditatuak iheslari bat kalean eta beste biak preso. Posibilitate hori batek baino gehiagok aipatua bazuen ere, ezin pentsatu justizia espainiarrak hain era nabarmenean jokatu zuenik. Baina Audiencia Nacionalak ohore egin dio Francoren garaiko «Tribunal de Orden Público»aren heredentziari.

Normala zen baino egun erdi lehenago ezagutu zen Jose Manuel Martinezen Beistegi gasteiztarrari Madrilgo Audiencia Nacionalak ematen zion epaia: aske geratzen zela. Telegrama bidez iristen zitzaion berria abokatuari, epaiaren testua hurrengo egunean ezagutuko zelarik.

Bigarren epaia handik egun erdira ezagutzen zen, ostiralean. Absoluzioa honentzako ere, baina Beistegi Alcalaik libre aterako zen bitartean. Garcia Ramirez oraindik zintzilik dituen prozesu gehiagoren zain gelditzen zen.

Audiencia Nacionala ezagutu da European

Hirugarrenaren, Pakito Lujanbioren, epaiaren zain, hipotesi ezberdinekin jokatu zen. Batetik azken estraditatuari zer egingo zitzaion, eta bestetik jokoa nondik ote zebilen.

Jokoa dela ez du ia inork ukatzen gaur egun. Atzerrietatik Madrilera hurbildutako kazetariak ere harrিতa geratzen ziren hainbeste urtetako gartzela zigorrak aidean zeuden kasu batzuek hiru ordutan berrilatz zirela ikusita. Audiencia Nacionala auzitegi berezi bat da, espeziozkoa, eta

mota honetakoak beti ere parametro zehatzetan egiten dute lana: aginte ejekutiboak zuzenkiago kontrolatzen ditu eta beren funtzionamenduan politikoagoak dira. Horrela bakarrik ulertzen da auzitegi arruntetan egunak eta dossier lodiak betetzen dituzten kasuak, hilketak adibidez, auzitegi berezietan azkar pasatzea.

Horien aurrean, Espainiako komunikabideek justizia espainiarraren inpartzialtasuna eta espainolek bezala frantsesek estradizioak kondizio horietan ematean egindako lotsagarria aipatzen zituzten bitartean, hainbat kanpotarrek bere harridura agertzen zuen auzietan frogari zein garrantzia gutxi ematen zitzaion eta dilijentziarik inportanteenak ere zein azkar pasatzen edo baztertzen ziren ikusita. 118 urtetarakinoko gartzelak eskatzen ziren epaiketa batzuetan.

Epaiari baino horiek barruan dituen plan nagusiari begiratu

Europa beha zegoela eta norbait ilusionaturik bazegoen, Lujanbioren epaiak ateratzen du ametsetatik. Sententzian, epaileek ez dute ia arrazoirik azaltzen Lujanbio 54 urtetako gartzelara kondenatzeko erruduna dela duten ziurtasun morala besterik, aipatzen den hilketan ze neurritan parte hartu zuen ez dakitela erantziz.

Epaiaketa bera, kanpora begira asko erabili daitekeen arren, ETako militanteei (edo izan gabe poliziak hori egozten dienei) Madril egiten zaizkien beste gehienek estilokoa da. Hemen ondorengo hilabetei begira hortik zer atera litekeen da ikustekoa.

Egia da polizia espainola lotsagarri geratu dela hiltzaile gaiztoak omen ziren batzuen kontra probarik ezin ekarriagatik, eta justizia espainolak oso irudi polita ez duela eskaini Europaren aurrean. Frantses gobernuak ere leku txarrean geratu da, gero absoluzioa ematen zitzaion jendea estraditatzeari, eta baita justizia frantsesa ere, estradizioei argi berdea emateagatik hain baldintza kaxkarretan.

Engainatzerik ez dago, hala ere. Sententzia hauek ez dira kasualitatez gertatu, eta Frantziako «Liberation» edo «Le Monde»k bi kroniketan esango zutenaz gain telebistak eta irratiak seguru prestatu dutela eritzi publikoa. Estatu Espainolean bezala Frantsean: batekin ekibokatu dira (bueno, ez diote deus aurkitu) baina beste biak...

Estradizio prozesu gehiago dator berehala. GALEk berriz erasoko du edozein momentutan. Eta justu Garcia Ramirezaren absoluzioaren eta Lujanbioren epaiaren artean izan da Madrilén Pierre Joxe. Justu Senpereko etxean 3.000 kilo leherkari barruan zituen zulo sofistikatu bat harrapatu dutenean.

I.Z.

Zatiketa arriskuak Aberri Egunean itzali ziren

KONPROMEZUAREN BIDEA BESTERIK EZ DAGO PNV-N

Gipuzkoan zentratua dagoen sektore kritikoak amore eman beharko duela, hori da PNVren krisia gertutik jarraitu dutenen artean nagusi den inpresioa. Sektore ofizialak bere indarrean konponketa baten eskaintza egin du, eta Garaikoetxearen jarraitzaileek berriz horren aurrean joera koerente bat osatzeko haina pulamēntu ez dute erakusten, nahiz eta beren jarreretan segi.

Joan den larunbatean Arteagako batzokian jeltokideen Batzar Nazionalak erabaki behar zituen bi gaiek test interesgarri bat osatzen zuten alderdi barruko krisia nola dabilen eta noruntz jo dezakeenaz; Gipuzkoako ejekutibako Gotzon Olarte eta Pako Pozuetaren inkompatibilitateen arazoa konpontzea, eta Nafarroako jeltokide kanporatuentzako gipuzkoarrek proposatzen zuten amnistia erabakitzea, alegia.

Olarte eta Pozuetari ukatu egin zaie Gipuzkoa eta Euskadiko ejekutibetako partaide eta aldi berean parlamentari izateko posibilitatea, Joseba Leizaolak agertu duenez «ezin delako auzi batean juez izan eta parte baten alde

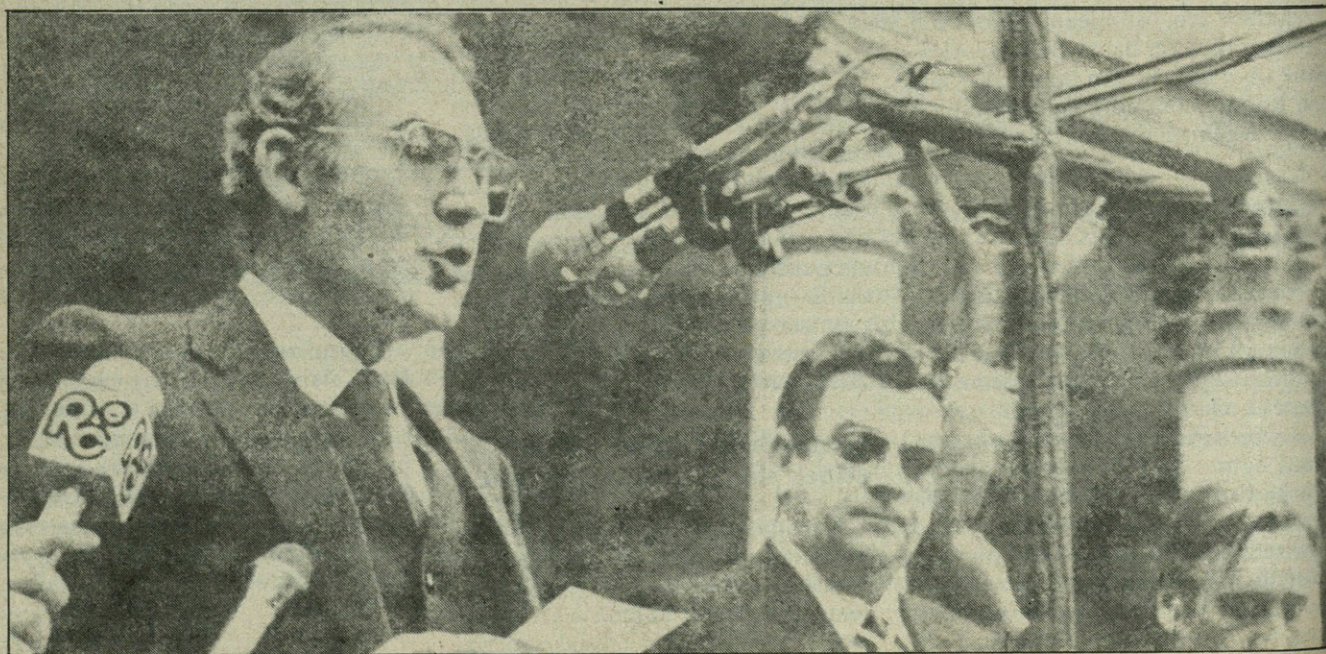
aritu». Gipuzkoarrei moztu egin zaie horrela beren tendentzian erreztasunez funtzionatzen segitzeko bidea. Moztu egin zaiela diogu, ez bait dira ausartu Arteagako erabakiari kasurik egin ez eta Olarte eta Pozueta beren lekuetan uztera.

Denborak baretu ditu hasererik gogorrenak

Baina alderditik espulsatuentzako eskatzen zen amnistia zen gai nagusia eguerdiko hamabietatik goizaldeko ordubietara luzatu zen bilkura horretan. Eta erabakiak hor mugarri argi eta garbi bat jarri du PNVren krisian. Gipuzkoarrek eskatzen zuten amnistia ez da egokitzen jo, baina aldiz Gebara

arabarraren proposamenez alternatiba bat eskaini zen, alderdiaren estatutoen aldaketan sartzen dena. Araba, Bizkaia eta Nafarroako ordezkarien erabakiz, Nafarroako militanteei alderdira bihurtzeko posibilitatea amestitzen zaie, beren Buru Batzarraren oneritiz noski. Eta espulsatuek berriz bi urtetako zigorra bete behar dute, Nafarroako 15 espulsatuei oraindik horretarako urte bana falta zaierarik. Sartzeko, alderdiko erakundeek baietza eman behar dute.

Egia da proposamen honetan ezer berririk ez dagoela, amnistia ez zela ontzat emango gauza ziurra zen bezala. Baina denbora aurrera doa kupidarik gabe eta PNVko aparatosa sendotu baino ez da egin, zozobra uneak pasata. Istant batean, Eguberriak aldean, Gipuzkoako batzokietan egoinezina nabarmena zen, ABB aukeratzeko sistemagatik haserre zeuden Arabako jeltokiderik gehienak biltzen dituzten Audio eta Gasteizkoetan, eta Bizkaiko hauteskundeetan ere

Garaikoetxearen aldeko mogimendu nahiko zabala nabaritu zen, gero postu bakar bat lortu ez bazuten ere.

Denboraren poderioz ordea ia inork ez du diskutitzen burukide nafartar berrien agintea, Gasteizko egonezina ezertan mamitzen ez den bitartean arabarrak dira amnistiaren kontrako erabakia proposatzen dutenak, Bizkaiko basearen haserre sonatua ez da piztu. Koldo Amezketak eskatzen duena guztiak batera eta automatikoki berriz alderdian sartzeko eskubidea da.

Espazio politikoan eszisio batentzako lekurik ez denez, kritikoak ito

Alderdiaren aparatoan nagusi den tendentzia kupidarik gabe bere urrat-sak emanaz doa. Horrela, eta Larrañaga PNVtik botata, Sabin Zubiriri irekia zioten espedienteari orain Iriarteri sartu diotena erantsi behar zaio. Beti ere irtenbide bat eskainiz torniloak estutu.

Arzalluzek eta Mixel Unzuetak ezartzen duten estrategiari eta politikari kontra egin nahi dioten kritikoak aldiz espazio politikorik ezak itotzen ditu; espaziorik ezak eta barnerako koerentziarik ez edukitzeak. Horrela, eszisio baten usaina urrutitik somatzen denean, aparatoaren mehatxua- ren aurrean amore eman behar.

Aberri egunaren aurreko egunetan erakutsi zen argi eta garbi Garaikoetxearen etorkizuna. Nafarroako jeltxer espulsatuta eta kanporatuek ezin izan dute alternatiba bat eraiki, eta EBBren deialdiari muzin eginez Irun eta Beran ere Aberri Egunak planteiatzea erabateko erokeria zela konturatu ziren Gipuzkoakoak. Ez daukate indarririk, ez daukate PNVn nagusi direnen aldamenean beste egitura politiko bat eraikitzen lagunduko dien indar ekonomikorik, eta garrantzizkoena dena, ez dute alternatiba politiko ezberdini- nik.

Hemendik aurrera beraz tragoa ahalik eta gozoen eta azkarrena irens- teko operazioa ikusiko dugu. Egia da buruzagien artean haustura pertsonal sakonak (eta batzuetan sendaezinak) gertatu direla, egia da Nafarroako abertzale zahar askok ez duela sekula ahaztuko eskuinarekin beren gogoz kontra egindako tratua hura, eta baita oraindik alderdi barruan sustoak gertatuko direla ere. Baina beste biderik ez dago.

Garaikoetxeista izatea kontzientzi prolema baino ez da jadanik

Beste biderik ez dagoela diogu eta hori frogatzeko ez dago «foralisten» eta «zentralisten» arteko borrokak nola baretu diren ikustea besterik. Komunitate Autonomoaren ikuspegi bat nagusitu delarik, Gebara, Makua, Diputazioak, foralistak, Arzalluz eta abarrena, beste alternatiba defendatzen zutenak bildu al dira ezertarako?

Artegan joan den larunbatean salatu zenez, PNVko parlamentariak ez zuten defenditu Madrilén Gebarak eta De la Cuadra ministroak Ley de Régimen Local delakoa (autonomia eta barne egituraketaren inguruan bazegoen PNVko istiluen arrazoi haundi bat, LRL hori erdian dago), ez zuten defenditu baina botoa eman zioten, hori bai. Gotzon Olarte abstenitu egin zen hala ere Madrilén, eta horren arrazoiak galdetu zitzaionean «kontzientzi arrazoiengatik» izan zela esanaz zuritu nahi izan zuen bere burua.

Benetan detaile argigarria parlamentariena. Batetik inori zigorrak ezarri ez zaiolako, ezta disziplina hautsi duen Olarteri. Jakina, inkompatibilitatetik lotu diote zintzurra, eta bere indarra erakutsi beharrik ez du izan aparatoak, Larrañagarekin egin zuen bezala.

Baina Olartek erabili duen aitzakia ere argigarria da: jadanik ez dago EBBn eta Bizkai eta Arabako diputazioetan nagusi den politikaz kanpo beste politikarik, kontzientzi eta irudi arazoak besterik.

Arzalluz erdibidea eta negoziaketa eskaintzen

Arzalluzen jugada ere polita izan da. Gai zorrotzak eztabaidatzen hasi baino lehen Gipuzkoako Bizkaitarrekin negoziatzeko eskaintza proposatu zien, maila pertsonal batean, hori bai. Eztabaidatu ondoan, giputzek baietza eman zioten... eta Bizkaikoek ezatza. Bazkalondoan etorriko zen eztabaidarako zeuden jarrerez sondeo polita.

Sintoma guztiek dirudite ados, ez PNVren krisia konpondu dela esateko baina bai atzera egin ezinezko konponbide batetik sartu dela. Eta isilune luze baten ondoren benetako estuasun momentuan, negu honetan, EBBn nagusi den taldearekin argi eta garbi alineatu ondoren, Arzalluz erdibideak, negoziazioak eta burubidea eskaini eta eskaintzeko politikara bihurtu da. Hori benetako jarrera ez baizik itxura maltzurra dela esango dute, baina, Gipuzkoakoek, eta zer esanik ez aparato sendo baten aurrean irudi prestijitsuena ere ahuldu litekeela erakusten duen Garaikoetxearen jarraitzaile nafartarrek.

Danboreneak esan zuen bere garaian, eta ez behin bakarrik, PNVko aparatoarekin ados ez zeudenek ez zutela beste aukerarik: edo HBra pasa edo amore eman. Egia ez zebilen urruti. Baina HBk gainean duen erasoari eustearekin ere nahiko lanak baiditu, PNV barruko tirabirei etekinik ateratzerik pentsatzen hasteko.

Iñaki ZUBIONDO

ESTATU ESPAINOLEKO EZKERRA PUTZU ZULOAN

PCE alderdi komunista espainiarra hautsi eta Santiago Carrillo bere jarraitzaileekin zuzendaritza aparato osotik jaistearekin burutzen da gerraz gero Estatu mailan urte luzez oposizioko alderdi nagusi izan zenaren hondamendia. Baina ez alderdiarena bakarrik, Espainiako ezker osoak du ipurdia aidean.

Gerra garaitik Estatu Espainoleko komunisten buruzagitza inguruan mogitua zen beti Santiago Carrillo, 1961.ean Dolores Ibarruri «La Pasionaria»-ren ordezkari nagusi egin zuten arte. PCE zen penintsula mailan indar antifrankista nagusia eta edozein trantsizio demokratikoren kasuan komunistek agertuko zuten indarraren beldurra askotan aipatzen zuten militar eta errejimenzaleek.

Aldi berean, eta Munduko II. Gerraz geroztik Europan bizi ziren aire berriei egokitzeko komunistek antolatutako «Eurokomunismoa» eraikiu zen ere parte oso garrantzizkoa eduki zuen Carrillok. Horregatik, gaur egun alde guztietatik Santiago Carrilloren pertsonalismoa eta agintezaletasuna aipatzen direnean, Estatuko komunistarik prestijiatuena dela ere ez da ahaztu behar. Prestijiatuena eta ahalmenik haundiena erakutsi duena.

Amerikarrek eman zieten uste ez zuten partxia

1977ko hauteskundeetan, ordea, disgusto latza eramanen zuten komu-

nistek: milioi eta zortzitehun mila boto besterik ez. Italian ez beste estatu europear guztietan bezala sozialistek hartzen zuten oposizio ezkertiarrean lehentasuna.

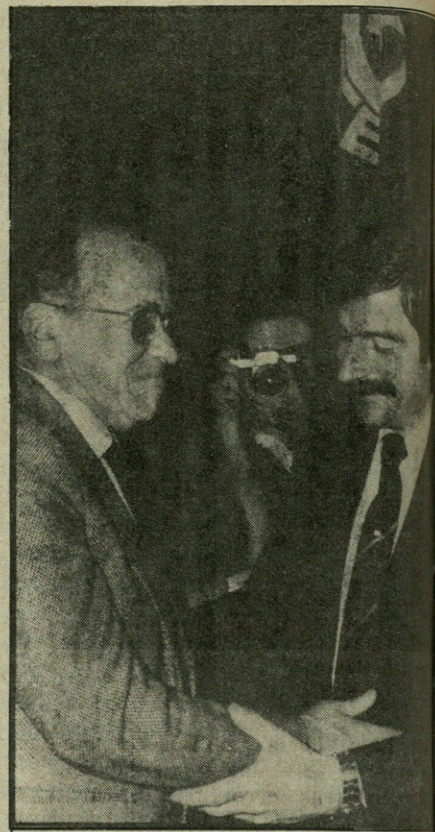
Moncloako hitzarmenean trantsizio politikoa negoziatzean. Konstituzioaren eraikitzean, monarkia eta bandela hori-gorria onartzean, erreformaren aldeko apostua gogor egin zuen PCEk, aurretik Francoren azken egunetan sortutako Junta Democrática-k ez funtzionatzean bere protagonismoa ziurtatzeko modu bakar lege.

Hala ere, demokrazia berriaren alde egitera prest zegoen sakrifizioek ez zuten aldatu beste instantzia batzuetatik (Estatu Batuak tartean ibili dira beti) eginak zeuden planak, eta PCE ahuldutxatzen zioten. Sakontasun haundietan sartu gabe, azken hamar urteak Estatu Espainolean komunistek hondatze prozesu bat jasan dutela oso nabarmena da.

Estatuaren eta gizartearen martxan eragina galdutxatzen, helburu eta taktika politikoak kolokan jarrita, barne tentsioak areagotu egin dira. Eurokomunistak batetik, marxista-leninista klasikoak bestetik, nazionalitateetako egiturak indartu nahi zituztenak, mogimendu sozial berrien ildotik jo nahi zuten berrizaleak...

1982ko kolpeak ez du barkatu

Sozialistak agintera eraman zituen 82ko urriaren 28 hartan hartzen zuen azken tiroa PCEk: 1977an baino milioi bat boto gutxiago eta Parlamentuan talde bat osatzeko ere ahalmenik ez. Katalunian lehertu zen krisia, eta ez zen denbora asko iraganen prentsa guztiak «sobiet-zale» izendatu duen

baina zuhurkiago marxista-leninista kalifikazioa behar lukeen PC, «Pecepunto», Ignacio Gallegorena, atera arte.

PC horrek bereganatu ditu PCI eko militante asko, buruzagi ezagunak horien artean, Jaime Ballesteros bezala. Aurretik berriz «berrizaleen» ihes egitea suertatua zen, Euskal Herrian EEra ia pezero guztiak pasatzean zehaztu zena, eta Estatu mailan alderdiko profesional gehienek zuzendaritzaren itxitasuna profitatu zuten buru-hausteak besterik ematen ez zituen komunista etiketa kentzeko.

Orain Carrillo eta bere kideak zuzendaritza kentzean, PCE barruan dauden proiektuak azken muturreraino eraman dira: komunista talde guztien batasuna proposatzen dute Carrilloren taldekoek eta direzioaren jabe diren Gerardo Iglesias-tarrek berrizale eta profesionalekin konberjentzia bat.

PCEtik ezkerreteragoko ezkertiarak gauza marjinala dira Estatuan. Areago, esan behariko genuke ezkerre dela jadanik marjinala Estatuan, eta 40 urtetako tradizio politiko faltak marketinga egin dute politikaren buru desideologizatu.

Siatzekotan, neke hartu behar du.

Sudan: gerra-gosetan

Ez gerra ez gosea, Sudan-en boterea hartu berriko Abderrahman Swared-habad-ek ezingo zuen noski, berehala behinik-behin, Estatuko bi problema-rik handienak zisti-zasta konpondu.

Aitortu behintzat, gobernu berriak aitortu egiten du, lehortu latza bada-goela, eta horretaz datu beldurgarriak eskaintzen ditu; hala-nola, goseak milioi bat haur hil lezake Sudan-en ur-jentziazko laguntzarik jasoko ez baldin balute.

Hegoaldeko gerran ere perspektiba onik ez; gerrilariak gobernu honekin negoziatzeko asmorik duteneko ukatu dute, presidente berria Numeiry-ren jarraitzailetzat jotzen dute, eta «gutxiengoaren ordezkari gehiengoak» agintzen ez duen bitartean ez dutela armarik utziko anuntziatu dute.

Baietz, baldin eta, noski.

A.E.F.: «izarretako gerrara»ko baldintzak

Alemaniko Errepublika Federalean eztabaida bat gertatzen ari da, EEBB-ek bultzaturiko «izarretako gerra» deitzen den horretan parte har ala ez hartzeari buruz. Gobernu demokratikoa-liberala hartzearen alde dago, oposizio sozialdemokrata-berdea be-

rriz kontra azaltzen da.

Alde egonik ere, gobernuak baldintza batzuek ipini dizkiote Reagan-i, gerra joku berri arriskutsu horretan lagundu dezaten nahi baldin du. Baldintza horietarik garrantzitsuenak gain-ikusi batera hauek datezke: OTAN-eko partaideetan «seguridade zona» desberdinik ez egotea (beraz, denak igual «bustitzea») eta bi superpotentziek daramaten nor-gehiagokan arma mehatxu berriak agertu daitezen ebitatzea.

Namibia: ez du balio Hegoafrikaren planak

Hegoafrikan *apartheid*-ik onartzen ez duten beltzak dozenaka hiltzen diren bitartean, Estatu honek bere koloniatzat gordetzen duen Namibian al-daketa dator.

Independentzia datorrela bistan da, baina oso asmo ezberdinak dituzte batzuek eta besteek. Hegoafrikak SWAPOk parterik izango ez lukeen gobernamendu bat antolatu nahi zuen, baina proposamena ez du munduan beste inork onartu, eta bere kontra bai ez-lerrotuak eta bai Nazio Batuak, lehen momentu batetan, eta bai Estatu Batuak berak ere, geroxeago, azaldu dira.

Azken hauek —honetan bai ados Hegoafrikarekin— negoziatzen segit-

zeko baldintza bat ipini dute: militar kubatarak Angolatik atera daitezen.

Nikaragua: iparraldekoek ez dute laga nahi

Sandinista, antisandinista eta Estatu Batuei buruz bi berri izan dugu azken aste honetan; labur esanda: Reagan-ek «kontra» jendearek emateko proposatu zuen 14 milioi dolarretako laguntza militarra, Kongresuak ez bait zion onartzen, laguntza humanitarioa bilakatu da (kamioi militarrek, arropak, emango zaizkie kontrairaultzaileei, ez ordea armarik), eta bestea zera da: Managuako gobernuak «*alto el fuego*» eskaini duela, baldin eta Estatu Batuek laguntza hauek moztzen badituzte; haientzat garbi bait dago gerrila iturri horrexetatik elikatzen dela.

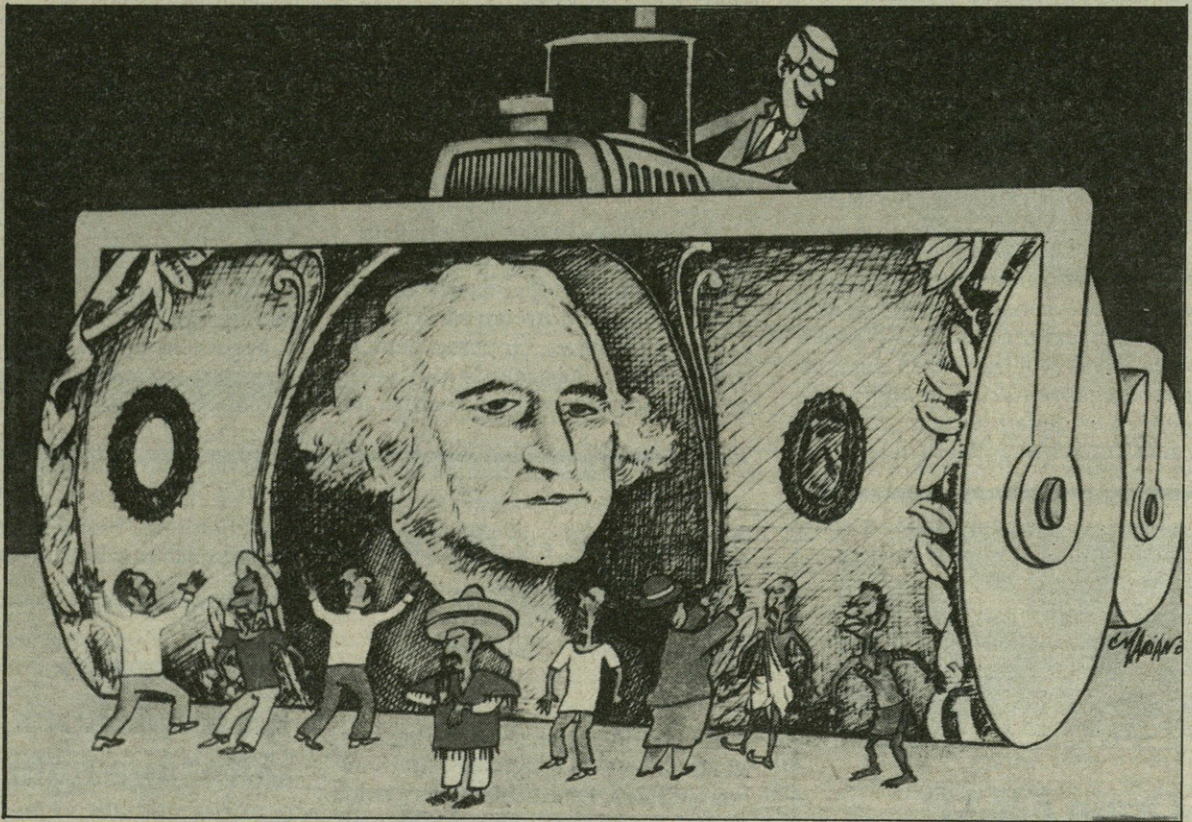
Orain FRAP sinatzen dute

Bi atentatu Bruselas-en pasa den larunbat-igande honetan. Ipar Atlantikoko Asanbladaren sedean ipinita bata, Telefunken enpresa alemaniarrean bestea. Kalte handiak, biktimarik ez, eta sinadura berri bat: *Front Révolutionnaire d'Action Proletaire*. Hauekin hamabost dira joan den urteko urriatik hona Belgikan buruturiko eztanda atentatuak.

Jasanezinezko zorra dela-ta

Latinoamerikak leher egin dezake

Latinoamerikan ere gaurregungo ekonomiaren krisisa 30garren urtetakoarekin konparatzen dute. Oraingoa makurragoa omen da, ordukoa baino. Latinoamerikako esportaketa produktuen trukatzeko balioa, petrolioarena salbu, 30.etan baino bazuagoa da. Duela 25 urte baino hiru-lau aldiz gutxiagoa, esportaketa proeukturik garrantzitsuenetan. Eta egoera sozio-demografikoa konparatuz gero, zer-esanik ez omen dago. Populazioa ordutik hona hiru bider emendatu da, eta arazo sozialak anitzez larriagoak dituzte.

Aski litzateke militarretan gutxixeago gastatzea nazio hauek hobekixeago bizi zitezen.

Baina garrantzitsuena beste hau da: orduan Estatu haiek ez zuten kanpo-zorrik apenas, eta egun kanpo-zorrrak itotzen ditu. Krisis handiagoa, gizarte arazo handiagoak, jende gehiago, eta 360.000 milioi dolarretako kanpo-zor ikaragarri bat.

Brasilek, Nazio Batuetako Latinoamerika eta Kariberako Ekonomiaren Batzordearen arabera, 101.800 milioi zor ditu; Mexikok, 95.900; Argentinak, 48.000; Venezuelak, 34.000; Txilek, aski kalkulu kontserbatzaileetan, 18.440; Peruk, 13.500; Kolonbiak,

10.800; herri txikiagoetan, Kosta Rikak, 2 milioi lagunekin, 4.050; Panamak, antzeko populazioarekin, 3.550; Uruguayk, 4.700 milioi.

Argentina bere esportaketen %52a erabiltzen ari da zorra pagatzeko. Bolivia, %57a. Mexikok %36,5 erabiltzen du. Peruk %35,5. Brasilek, %36,5. Txilek, %45,5. Normalean zorraren ordaintzeko esportaketen %20aren erabiltzea eutsi-ezinezkotzat jotzen da.

Zorraren ondorioak

Honek esan nahi du, sinple esateko,

kondizio hauetan herri baten desarroiloa imposiblea dela. Eta ondorioa garbi ikusi da, 1981 eta 1984 artean latinoamerikar herrien batz besteko barne produktu brutoa jeitsi delarik. Uruguayn, ehuneko 13,9an jeitsi da; Argentinan, ehuneko 6an; Txilen, ehuneko 5,4ean; Venezuelan, dauzkan errekurtsuak dauzkalarik ere, ehuneko 6, leian jeitsi da barne produktu brutoa.

Aldi berean populazioa gora etorri denez, bizilaguneko barne produktua ere gehiago jeitsi da: Bolivian, ehune-

ko 24,6an; Kosta Rikan, ehuneko 14,1ean; Txilen, 11,2an; Mexikon, 6,3an; Argentinan, 11,8an; Venezuelan eta Uruguayn, ehuneko 16,2an.

Brasilek, 1982an 20.172 milioi dolar esportatu zituen, 1984ean 26.960 esportatu zituen; inportazioak berriz urtebitarte horretan 19.395 milioitatik 14.360 tara jeitsiarazi zituen. Joera berdinak ikusten dira Argentinan eta Mexikon, hiru handienak bakarrik aipatzeagatik. Hor ikusten da esportaketan berebiziko eginahala egiten dutela, eta inportaketak aldiz izugarri, jasangaitzeko moduan gutxitzen dituztela. Ondorioz diru pixar bat aurerratu dute, Brasilek 12.600 milioi, Mexikok 13.500, Argentinak 4.430; bada, saldo guzti hori, hainbat esfortzuren produktua, lehengaien stockak ia-ia agortuz jasan ahal izan dutena, guztia zorraren interesak ordaintzen inbertitu dute.

Denetara, azken bi urteotan, Latinoamerikatik atera diren finantzal errekurtsioak, 56.700 milioitakoak dituztu. Diru horrek ez dauka bueltarik: nazio desarroilatuaren ekonomiak zuzpertzu daitezen erabiliko da.

Zorraren ondorioak

Zorra ordaindu beharrak nazio haien politikak gogortarazten ditu. Ekonomikoki gogortarazteak berarekin herriaren protestak ekartzen ditu, eta hauek errepresioaren erantzuna aurkitu ohi dute.

Honetaz nahiko kasu garbia Errepublikan Dominikanan gertatu zen, peso dominikarraren devaluazioagatik prezioak goititu zirenean, orduan jendea altxatu egin zen, eta armadak 50 lagun hil zituen eta 300 zauritu (zenbaki ofizialak). Orain dela bizpahiru aste Bolivian gertatu diren grebak eta mobilizazioak ere hortik sortu dira, zeren hangoa benetan sinistezinekkoa da, alegia, urtebete, 1984ean, inflazioa ehuneko 2.300ean igo zela. Amerika guztian Bolivia izango da krikisikak zorrotzen jotzen duen Estatu.

Latinoamerikan, «demokrazi» prozesu batetan sartu berri dira Estatu batzu. Ia batera, Argentina, Uruguay eta Brasil sartu dira halako prozesuan. Askoren ustez, bideratze berri honetan herrien borrokak eta presioak zerbait eragin baldin badute ere, aldaketa batipat krisis ekonomikoak eragin du. Militarrek ikusi dute ezingo zutela denbora luzean eutsi barrakari, eta zibilei esan diete: benga, zuentzat.

Brasilen militarrek boterean zaudeneko txistea.

Uruguayk 5.000 milioitik gertuko zorra dauka. 1.000 milioitako esportaketak bakarrik. Oihalen industria EEBBetako politika babeskoiak oso latz jota dago. Haragiaren merkatuan ere Europako Ekonomi Elkartek fuerte sartu du muturra. Bizi-maila %50ean jeitsi da militarrek egondako denboran. Orain, gobernu berriak nola esijitu behar dio herriari sakrifizio gehiago, FMiren neurriak aplikatzekotan hala beharko bait luke?

Ezetzaren jarrera

Estatu hauetako buruzagiek, ez dakigu norainoko irmotasunez, bi gauza adierazi dute: ez daudela prest zorraren ondorioak herriaren bizkar botatzera, eta ez daudela prest nazioaren desarroiloa geldiaraztera. Beharrezko neurriak hartzen ez baldin badituzte, misterio bat da horrenbeste nola lortu behar duten.

Errealidadea zera da: 1983an kontsumitzailearen prezioak %130,8an altxatu baziren, 1984ean %175,4ean altxatu zirela. Ia ezinezkoa omen da, inflazio portzentai horiekin, ekonomia-aren hobetzea.

Azteraka doazen ekonomia hauei ez dago orain urtean 40.000 milioi dolar eskatzerik zorraren interesen izenean. Ia ezinezko sakrifizioa da. Hobe esateko: ahalezkoa bai, bada, baina herri horien desarroiloarekin inkompatiblea litzateke.

Eta hamar urtetarako arazoa izango balitz, gerrikoa estutu eta segi. Baina kontua da munduan herri desarroilatu eta azpi-desarroilatuaren artean orain dauden hartu-emanak aldatzen ez di-

ren bitartean bigarren hauek gora egiterik ez dutela izango.

Txilekoa kasu bat da. Pinochet-ek boterea hartu zuelarik, Chicago-ko eskolako ekonomilari batzu etorri zitzaizkion, esplikatz Txileko ekonomiak nondik nora jo behar zuen, konpetitiboa izan nahi bazuen zeri eman behar zion lehentasuna, eta abar. Konpetitu, planteatu zioten, Europa, Japon, EEBBetako industriekin egin beharko zuen, Taiwan-ek edo Singapur-ek egiten zuten bezala. Desarroilo bidean dagoen Estatu batetan horrelako industria konpetitibo bat sortu dadin behar izaten den —lege bat bait da— babesa (Estatu desarroilatuagotako industriaren konpetentziatik babesa) ez omen zioten aipatu Pinochet-i. Eta horra goiti-beherako abioa: kanpoko zorra, Allenderekin 4.000 milioi dolarretakoa zena, 23.000 milioi dolarretakoa da gaur, eta Latinoamerikako langabezia tasarik altuena daukate: %18,6.

Zorrara itzuliz, bukatzeko Fidel Castrok arestian proposatu duen soluziobide bat aipatu nahi dugu. Fidelen ustez, Latinoamerikako eta Hirugarren Munduko gainontzeko Estatuaren kanpo-zorrak, Estatu desarroilatuak beren bizkar hartu beharko litzukete. Hau ez litzateke haientzat kalte handia izango, batez ere kontutan hartzen badugu, Hirugarren Mundua zapal-zapal eginda daukaten zor horien ordaintzeko, aski litzatekeela Estatu boteretsu horien gastu militarren %10a.

Pablo SASTRE

Paskua izenez ere ezaguna den irlaren gorabeherak

RAPA-NUI, IRAGAN HAUNDI BATEN ORAINALDI XUMEA

Badaude Lurran herri bitxi eta misteriotsuak, eta agian gurea, Euskal Herria, haietako bat da. Sarritan herri hauek etnografia eta beste giza zientzien sailkapen guztietatik ihes egiten dute, era honetaz beren lilura eta beren harrigarritasuna oraindik gehiago zabalduz. Honelaxe herri hauen izen hutsek burura dakarkiguten irudi eta gogoetak guztiz magikoak eta xarmantak izaten dira.

Modu berean Rapa-Nui edo Paskua izena aditzerakoan berehala bururatzen zaizkigu bere itsasertzetan altzatzen diren harrizko irudi aintzinak eta izugarri bezain ederrazkoak, eta pixka bat geroxeago segituan sortzen zaizkigu betiko galderak: nortzuk eraiki zituzten holako eskulturtzararak?, zertarako?, zeren bitartez eraiki zituzten?, zer kultura izkutatzen zaigu holako irudi liluragarrien atzean?

Lauzpabost sumendi t ituen irla

Rapa-Nui edo Paskua izeneko irla sumenditsu honek 118 m² ditu eta Itsaso Barean kokaturik dago, amerikar itsasertza 3.700 kilometrotara duela-rik. Txileko Errepublikaren agintean dagoen ozeaniar irla hau guztiz bakartia da, bere bizilagun hurbilenak 1.800 kilometrotara dauden Pitkairn izeneko irlatxoetan bizi direnak dire) larik. Irla honetako biztanleria ez da gaur egun oso ugaria, bere biztanleak 500 baino gehiago ez direlarik, eta hauetako gehienak Hanga-Roa izeneko herrixkan bizi dira.

Bere itsasertzak oso gogorak eta arriskutsuak dira, arkaitzez josita, inolako kairik gabeak eta tarteka hondartzatxoren bat edo beste. Bestalde badaude irlaren zabaleran lau edo bost sumendi, gaut zorionez guztiz itzalirik daudenak, eta hauetako nagusia Rapa-Nui izenekoa, irla osoari izena ematen diona. Landaretza ez da oso ugaria eta ia ia ez da zuhaizirik

ikusten, tarteka azaltzen diren pikondo eta bananondoak ezik.

Belarri luzeak eta belarri laburrak

Bertakoen kontakizunei jarraituz, badakigu aintzinatean irlan bi giza talde zeudela: belarri luzeak eta belarri laburrak izenekoak hain zuzen. Ezagutzen ez diren arrazoiak direla medio, bi talde hauen artean etengabeko borrokaldi odoltsuak piztu ziren eta honelaxe jarraitu zuten gizon zurriaren etorrera arte. 1722. urtean, Roggvean izeneko almirante holandarrak, Berpizkunde Pazko egunean, irla ikustatu zuen lehenengo aldiz, eta ikustapen egunari ohore eginez Paasch Eyland izenarekin bataiatu zuen.

1770. urtean eta Peruko Erregordetzaren izenean Felipe González izeneko itsasgizon espainarrak (ikusten denez gauegun izen hau daramanari urrundik datorkio bere grina inperialista) bisitatu zuen eta San Carlos izenaz berbataiatuz espainar agintaritzazarri zuen. 1774. urtean James Cook eta garaian naturalista ospetsuak ziren Forster aita semeak irlaratu egin ziren eta bertan altzatzen ziren harrizko irudi eta egurrezko taulatxoak, zenbatze eta sailkapena egin zuten.

Biztanle gehienak esklabutzara XIX. mendean

1886.an La Pérousek berriz ikustatu

zuen eta bere idazketetan irakur dezakegunez, ordurako bazeuden irudi batzuk lurrian etzanda, hots lurrera boteak. 1805 eta 1860 artean esklabuen bila zebiltzan itsasontzi batzuk iritsi ziren. Rapa-nuitarrek aurre egin zieten bainan guztiz alperrik, zurien armategia askoz hobeagoa bait zen, eta azkenez irlako biztanleriaren portzentaia haundi bat esklabukuntzaren sareetan erori zen. Gaur egun kalkulatzen denez, 1.000 bat lagun gutxi gora behera izan ziren bahituta helburu honekin, eta agian beste hainbeste hilko ziren beren askatasuna defendituz. Hauxe ikusirik ongi uler daiteke zein den gaurko biztanleria urri eta eskasaren arrazoiak.

1864. urtetik aurrera hasi ziren apaizak beren gurutze eta beren arrosarioekin iristen, eta honela indarke-riak ematen duen borondate aske eta onez, azkeneko rapa-nuitarrak ebanjelizatze beharrean aurkitu ziren. Ai zer erremedio! Honelaxe bukatu zen kultura rapa-nuitarra edo hobeto esanda, honelaxe buka erazi zuten europear aurreratu eta zibilizatuak. Espainar ezarpena amaitu bezain laister Txileko espainarkumeek beren bandera eta ondorioz beren agintaritzazarri egin zuten eta honelaxe gaurko egunetaraino.

«Ikur hiltunen egurrak», desagertuz joan dira

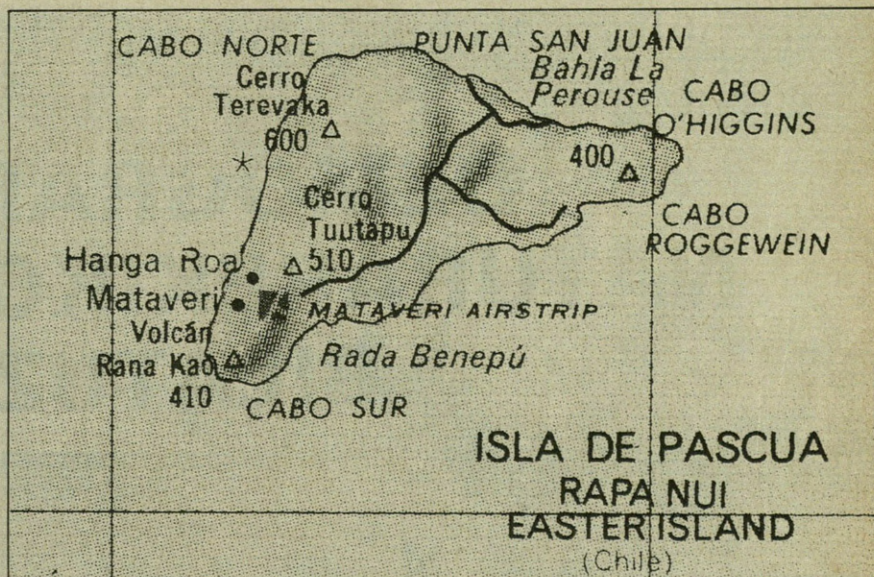
Rapa-nuitar kulturak bi ezaugarri nabarmen ditu: harrizko irudi haundiak eta idazkera ezezagun antzeko batez marrazturik dauden egurrezko taulatxoak. Azken hauei bertakoek «kohan rongo rongo» deitzen diete, eta euskarazko itzulpena «ikur hiltunen egurrak» izango litzateke. Gaur gelditzen direnak ez dira dozena erdi-

tik pasatzen nahiz eta garai hurbil batean oso ugariak izan. Dirudienez europarrak irlara iritsi zirenean «egur hiltun» hauek nahiko ugariak ziren, baina gero kristau apaizek besteen sinismenak desagertzeko jartzen duten nekaezinezko ardurari esker, gaur ale bakar hauek gelditzen zaizkigu. Ikerlari batzuek diotenez, badute bere lotura, bere senidetazuna Indo Haranean aurkitutako ikur zahar batzuekin. Beste batzuek dioskutenez ordea, taula hauetan rapa-nuitarren kanta zaharrak erregistratu egiten ziren. Dena den, bertakoen gogoan iraun duenez, garai aintzin batean bazegoen irlako iparraldean, zehazkiago Anakena izeneko lekuan taula bitxi hauen eskola bat. Baina zorigaitzez ez da zehazkizun gehiagorik aurkitu, eta gaur egun ezin daiteke askoz gehiagorik aipatu, bakar bakarrik idazkeraren antzeko zerbaite dela.

500 bat harrizko irudi erraldoi

Harrizko irudiei dagokienez, arbaso zaharren oroigarriak direla dirudi, eta gainera gaur sinisten denez, «ahu» deitzen ziren ikaragarritzko hilobien zati bat besterik ez ziren. «Ahu» hauek era ezberdinetakoak ziren baina hala ere arruntean gehienek egitura era bcti jarraitzen zioten. Zabalera luze baten gainean bi edo hiru harrizko irudi eraikitzen ziren eta bere azpian tunel luzeak eta hilgelak. Zabalera luzearen atzeko aldean harresi haundi bat egiten zuten eta honen ondoan enparantzako bat beren dantzak eta beren ekinza erlijiosoak ospa ahal izateko. Gaurko egunean «ahu» hauek eta ondo ezagutzen ez diren arrazoiengatik, guztiz hondatuak daude, eta garai batean altzatzen ziren lekuetan gaur harrizko irudiak eta hondakin mordo haundiak ikus daitezke.

Irudi hauek, gutxi gora behera, 7 edo 8 metro izaten dituzte, eta beren pixua 5 edo 10 toneladen artekoa izaten da. Gaur egun 500 bat ezagutzen dira, eta hauetatik a. ko etzanda daude. Irudi hauek giza irudiak dira, sudur luzea eta gaingaila zabaleko belarri haundiak dituztelarik. Harrizko irudi hauek Rano Raraku izeneko sumendiko harrobietan lantzen ziren. Gaur egun sumendi honetan irudi asko ikus daitezke, eta hauetako asko landuta dauden harriatik oraindik atera gabe. Munduan leku politak eta misterioitsuak baldin badaude, hauxe izango da dudarik gabe garrantzitsue-

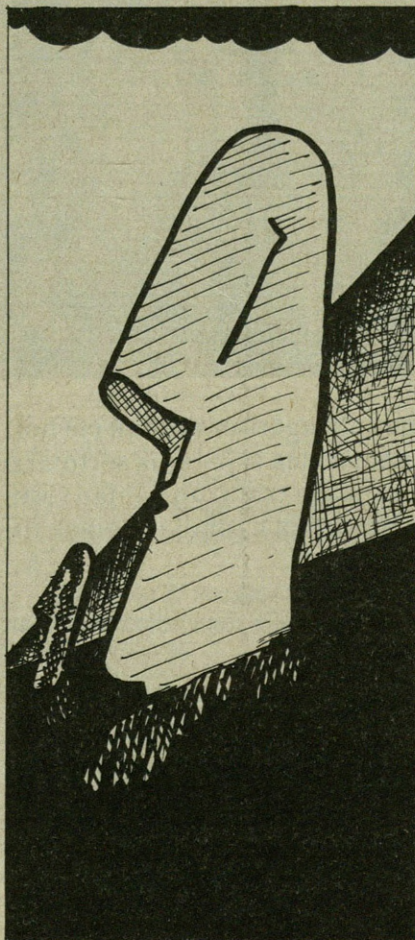

«Rapa-nui», Paskua izenez ezaguna den irla.

na. Bukatzeko irudi hauetako askok hiru metrotako kapel edo txaperu bitxi eta arraro bat zeramatela esan beharra dago.

57 errege rapa-nuitar ezagun

Baina hala ere galderak aidean gelditzen dira. Nortzuk altzatu egin

zituzten irudi hauek? Nola? Nola iritsi zen gizakia irla bakarti honetara? Gaur egun ezin dezakegu oraindik erantzun zehatz bat eman, baina bertakoen ahozko kondaira eta kontakizunei jarraituz bitarteko erantzuna eman ahal ditugu.

Gaur egun ezagutzen dugun 57 errege rapa-nuitarren zerrendari segituz, eta errege bakoitzari, beste Polinesia herrietan ohitura den bezala, erregetzaren hamabi bat urte ematen badizkiogu, gure kalkuluek XIII. mendeko hastapenetara garamatzate. Sinisten denez, garai haietan eta beste polinesiarrek erabiltzen zituzten piraguen antzekoen bitartez, iritsiko ziren irlara lehenengo biztanleak, eta hauek denboraren poderioz ugarituko ziren eta beren sinismen eta usadioei jarraituz, gaur egun baino askoz ugariagoa izango zen landaretza hipotetiko baten gauregun ezagutzen ditugun irudiak irlako bihotzetik itsasertzetara garraiatzeko eta gero itsasoari begira eraikitzeko ahalmena emango lieke.

Gero, irlan egin ziren giza talde ezberdinen artean istilu eta gatazkak ugaritu zirenez gero, izugarritzko gudaak piztu ziren eta ondorioz bertako kulturak eten haundi bat jasan izan zuen gerratearen beharrak bete ahal izateko. Gero europarren etorrerak eta gizon zuriak ekarritako hondamendiak, beren kultura erreperatze bide guztiak moztu egin zituzten. Eta gaurko egunetara iritsi zaiguna zibilizazio baten azken oromena da, iragan haundi baten orainaldi xumea.

Karlox BARRENTSORO

Populazio optimoaren atzetik dabilzanentzako zientzia

DEMOGRAFIA, NATURAREKIKO OREKA BILATUZ

Herrialde batetako biztanleak gutxituz ala ugarituz doazen eta hori hala zergatik gertatzen den erabaki ahal izatea aspalditik sortutako kezka izan zen. Gaur egun, galdekizun horiei erantzun nahian sortu zen demografia izeneko zientziak, aurrerapen haundiak eginak ditu. Ikus dezagun zerbait.

Ezer esan aurretik jakin dezagun zehatz-mehatz grekotik datorkigun hitz honen itzulpena: demos — herria edo populazioa; graphos — deskripzioa; Populazioaren deskripzioa, beraz.

Deskripzio hau ikuspuntu askotatik egin daiteke. Arraza, sexu, adin, egoitza, etab.en arabera egiten bada deskripzioa, demografia estatikoaren arloan gaude. Aldiz, migrazio, heriotza, jaiotza, etab.en arabera egiten ba-

da demografia dinamikoaren arloan gaude.

Estatistika arma gisa

Noizean behin instituzioren batek halako herriak hainbesteko populazioa duela azaltzen digu eta berehala datu hau demografiarekin identifikatzen digu. Baina, nahiz eta kuriositate gisa ondo egon, zertarako datu hau?, edota galdera beste modu batera

eginda, zer zentsua eta helburua du demografiak?

Ea, ba, ondoko lerroetan erantzuna ematen dugun.

Arestian aipatutako adibidean herri horren azken berrogeitamar urtetako populazio-inkestak izango bagenitu, ondorio batzu aterako genituzke, agian. Era berean herrien arteko migrazioak neurtu nahi baditugu, urte batzuetako populazio-migrazioen inkestak beharko ditugu. Ildo honetatik jarraituz zera esan daiteke: «zenbat eta ugariagoak izan analisatzeko ditugun datuak, ateratako ondorioek geroz eta fidagarritasun handiagoa izango dute». Iadanik baieztatu dezakegu demografia zientzia bat dela eta erabiltzen duen arma estatistika dela.

Demografiaren ondorio bat: populazio-kontrola

Populazio-kontrola hitza entzuten dugunean populazio-murrizketarekin identifikatzen dugu berehala. India edo Txinako populazio-kopuru handiak etortzen zaizkigu burura. Ostera, ez gara konturatzen Europan populazio-kontrola populazio-handitzearekin erlazionatuta dagoela.

Zergatik orduan leku batzuetan gauza bat eta besteetan bestea?

Pentsa dezagun lurralde mugatu batean animaliak bizi direla. Hauek jaio, handitu eta hil egiten dira. Gerta daiteke jaiotzen kopurua heriotzarena baino handiagoa izatea, orduan pixkanaka-pixkanaka populazioa handitu egingo da. Populazio-handitzea handia bada iritsiko da mementu bat janariak urritu, gaixotasunak ugaritu egingo direla, etab. Orduan, ezin izango dute animalia guztiek bizi eta

Orohar esan daiteke munduko populazioaren 2/3ak lurralde guztien zazpirenean bizi direla eta populaziotik 11/12ak Ipar Hemisferioan.

beraz, heriotzaren edo migrazioaren eraginez populazioa txikitu egingo da. Noiz arte? Inguruko naturarekin orekatu arte. Eta noski, oreka hau nola-bait neur daiteke. Gauza berdina egingo bagenu giza multzo batekin, emaitzak antzerakoak izango lirateke, baina oreka guztiz bestelakoa izango litzateke zeren eta gizonak badu jana-riak ugaritzeko, gaixotasunak urritze-ko, etab. egiteko ahalmena. Beraz gi-zona eta inguruaren arteko oreka di-namikoa izango litzateke.

Iadanik, planteatua dago era sinple batean, populazio-kontrolaren helbu-ru nagusia, hau da, orekaren edo beste era batera esanda populazio optimoa-ren bilaketa. Ideia sinple honetatik abiatuz erdiesten ditu demografiak bere teoriak. Baina utz dezagun gai hau, hemendik aurrera ikerketa ne-ketsu bilakatzen bait da.

Populazioari buruzko datuak

Atal honetan datu estatistiko gutxi batzu azalduko ditut.

Gure Lurak 510 milioi Km^2 ditu. Horietatik 374 milioi urez estaliak daude. Beraz 136 milioi Km^2 lehor ge-ratzen dira. Horietatik ezinezkoa da

bizitza Poloetako 8 milioi Km^2 -etan, Siberiako 9 milioietan, Ipar Kanada-ko 6 milioietan, basamortuetan, oiha-netan, etab. Orohar esan daiteke munduko populazioaren 2/3ak lu-rralde guztien zazpirenean bizi direla eta populaziotik 11/12ak Ipar Hemis-ferioan.

Kuriositate gisa populazio absolu-tuen zenbaki hauek eman ditzakegu:

Txina: 1.000 milioi.

India: 650 milioi.

Rusia: 280 milioi.

USA: 230 milioi.

Euskadi: 2,8 milioi.

Datu hauek baino askoz adierazga-riagoak dira dentsitateari dagozkio-nak:

Mundua: 25 biztanle/ Km^2

Europa: 92

Frantzia: 92

Belgika: 315

Erresuma Batua: 228

Espainia: 66

Rusia: 11

Amerika: 11

Ipar Amerika: 22

Kanada: 3

Mexiko: 24

Peru: 9

Txile: 12

Asia: 70

Txina: 76

India: 168

Japon: 270

Libano: 270

Afrika: 12

Argelia: 6

Tunex: 28

Kamerun: 12

Hego Afrika: 16

Ozeania: 3

Australia: 3

Zelanda Berria: 0

Euskadi:

Bizkaia: 533

Gipuzkoa: 347

Araba: 86

Nafarroa: 49

Lapurdi: 221

Behe-Nafarroa: 23

Zuberoa: 22

Datu hauek ikusi ondoren agian ondorio asko eta asko atera litezke baina neure ustez interesgarriena hauxe zenukete: denboraldi luze ba-terako badugu non bizitzeko lekua, ezta?.

**Elhuyar-eko
J.R. AIZPURUA**

Euskarazko Kulturaren Batzarreak antolatuta, maiatzaren 3an

Euskararen Eguna: asmo zabal baten lehen urratsa

Prentsaurreko bat eskaini zuten joan zen ostiralean EKBren bozeramaileek Donostiako Udaletxean. Bertan "Euskararen Plangintzaren Oinarriak" liburua eta maiatzaren 3an ospatuko den "Euskararen Eguna" aurkeztu zituzten. Egunkariak ekarri zuten prentsaurreko horren berri. ARGIAk, EKBko prentsa-komunikabideak saileko partaide bezala, bere bultzadatzkoa eman nahi dio egun honi. Hona hemen egun horri buruz dauden berriak.

A.— «Euskararen Eguna» zergatik maiatzaren 3an?

EKB.— Alde batetik urtean zehar izango diren sailetako beste ekintza guztien aurkezpen moduko bat izan nahi duelako. Hau da, urtean zehar izaten dira beste «Euskararen Egunak». «Kilometroak», «Korrika», «Herri Urratsak», «Nafarroa Oinez»... etabarrak ere «Euskararen Egunak» dira nolabait esatearren. Ikastolen edo Alfabetatze Euskalduntzearen arazoak zabaltzetik abiatuz euskararen aldarrikatze osora iragaten dira. Maiatzaren 3an guztien eskakizunak batera egiteko aukera ikusi dugu.

A.— Beste ekintza horiekiko diferentziak nabarmenak dira. Ez da kontzentrazio handirik toki batean izango. Herritara eta auzotara jo duzue bertan taldeak koordinatu daitezen eta koordinaketak urtean zehar iraun dezan...

EKB.— Beste ezberdintasun bat ere aipatuko genizuke. «Korrika», «Ibilaldia» eta sailetako ekintza normalek euskararen aldeko kanpaina egiteaz gain dirua biltzeko sortuak dira. «Euskararen Eguna» berriz ez da izango euskararen alde dirua biltzeko. Kontzientziatze lana egin nahi dugu. Euskadiko hiritarren jaberazpena euskararen egoerarekiko. Piztu egin behar dira kontzientziak.

A.— Kontzientziatze lan hori nola ikusten duzue?

EKB.— Gauza bat garbia da, zen-

Ez da kontzentrazio handirik bilatu. Herri eta auzotako eragin zuzena nahi du "Euskararen Eguna" k.

bait udaletxeak eta diputazioen batek egingandako kanpaina soil batzutat aparte Euskadiko aginteez ez dute lan seriozitate egin alor honetan. Datu batzuk badaude eta hor esaten da Euskal Herriko biztanlegoaren hiru laurdenak baino gehiago direla euskararen aldeko jarrera daukatenak. Jarrera hori daukan jendea euskara ikastera bultzatzeko kanpaina handiak egin beharrik daude. Ez bakarrik iragarriak eta publizitateak egingez.

A.— Nola?

EKB.— Herri osoa horretan impli-

katuz. Euskalduna euskara erabiltzera bultzatu behar da. Eta euskaldun kontzientziatua beste hiritarrekiko eragile izatera. Hauek dira aurrena lotu behar direnak. Euskara erabiltzera bultzatu eta lagun erdaldunak euskara ikastera lagundu. Euskaldun bakoitzak lau lagun erdaldun euskaldundu beharko lituzke egoerari buelta emateko.

A.— Ez dirudi hain zaila ez?

EKB.— Ez dirudi baina hala da. Normalean Euskal Herriko biztanleen laurdena estimatzen da euskal-

Ez geunden ilargian

BATEN batek baino gehiagok galdetu digu egun hauetan ea zer gertatzen zen ARGIA eta KOXKAekin. Aste Santuko oporrak amaituak zirela eta ez zitziela oraindik iritsi «azken zenbakia». Seinale ona benetan. Horrek adierazten du gure irakurleek dextente gertutik jarraitzen dutela aldizkaria.

Honen aurretik ordea ailegatuko zen «azken zenbakia» eta susmo txarrik geldituko ez delakoan gaude.

Hori bai, pare bat egun beranduago bidali genuen posta-etxera. Oraingoan geurea izan da atzerapenaren errua.

Ezinbestekoa izan da atzerapena. Jakingo duzuen bezala lokalez aldatzeko erabili dugu Aste Santuko oporraldia. Martxan jartzeko moduan ginen linterne-ro, txispas, arotz eta gainontzeko langileak ere bertan genituelarik. Martxan jarri ginen eta prestatu genuen aldizkaria. TXTa, hainbat aldiz aipatu izan dugun fotokonposagailua, ez zen ordea martxan jarri. Martxan jarri bai baina oker. Lerro bakoitzean letra batzuk jaten zitukigun. Eta ez zen itxurosoa aldizkaria hala argitaratzea.

Letra jate hori nondik zetorkion eta hor aritu izan dira gure bi tekniko lagunak argazkiko beste horien modura. Diferentzia bakar batekin, Discovery-koek ez zuten lortu satelite hori martxan jartzea, eta gure teknikoek aldiz TXTari «gosea» kendu egin zioten. Aurreko aldizkaria beste toki batean fotokonposatu behar izan bagenuen ere aste honetakoa hortxe doakizue gure makina zaharraren kutsu betikoarekin.

Discovery-koak atzeratu egin ziren. Gu ere bai. Hemendik aurrera ordea hortxe arituko gaituzue astero astero espazio euskalduna betetzen. Espazio txiki xamarra, baina bete beharra.

Ez gara aidean zintzilik geratuko!

ABILEZIA ETA INDARRA

André Drille, puntako boxeadore

ANDRE DRILLE, Ipar Euskadin izan den boxeadore handiena da.

Baionan sortu zen 1930eko irailaren 15ean. Gazterik hasi eta amateur kategorian fama ederra ardietsi zuen. 1951an, Frantziako xapeldun atara «miliar» mailan eta urte berean munduko xapeldun «amateur». Bere joko ederra eta ezkerkada izigarriak ezagunak ziren eta 24 urterekin «profesional» pasatu zen erdiko pisuetan.

Garai hartako hoberenak borrokatu bai eta ere asko garaitu: hala nola Gilbert Lavoirenen aurka ardietsi zuen Frantziako xapelgoa Baionako zezen plazan 57eko ekainaren 2an. Ondoren Europako xapelgo bat galdu zuen Gustav Scholz-en aurka Berlinen. Puntu gutiz. Hori egin zuen 1959ean.

1960an utzi zuen boxeoa bainan oroitzen asko baluke kondatzeko hala nola Humez, Correa, Mazzinghi, Ballarin-en aurkako borroka gogorrak. Gizon ixila, ez zaio sobera gustatzen aurrengoaz mintzatzea bainan bere Miarritzeko Mekaniko dendan beti goxoki ematen du ongi etorria. Bere 3 haurretarik bihirik ez da kirolari lotu. Menturaz hau litzateke bere damu bakarra.

Xarlot ETXEZAHARRETA

PELIX eta MIXERIX

IRRATI BAKOITZAK BERE KOXKA

Segura Irratia

Segura Irratia F.M. tik 89,1 megaziklotan entzuten da gehienbat Goierrin, baina baita Hego Euskal Herriko zehar baita tokitan. () zehar lagundurik doazen irratsaioak erdaraz ematen direnak dira.*

Astegunetan

8,00: Goizean Nahasi. **10,00:** Meza Arantzazutik. **10,30:** Musika. **12,30:** Kirol irratsaioa (*). **13,00:** Disko dedikatuak. **16,00:** Musika. **20,30:** Errosario saindua. **21,00:** Espacio 21 (*). **22,00:** Amaiera.

Astelehen eta asteazkenetan: **19,45tik 20,15ra** bitartean: Baserria.

Larunbatetan

8,00: Musika. **10,00:** Meza. **10,30:** Oilo-salda. **12,00:** Anuntzioak. **12,30:** Kirol irratsaioa (*). **13,00:** Disko dedikatuak. **16,00:** Facetas (*). **20,00:** Errosario eta bezperak. **20,45:** Euskal Musika. **22,00:** Amaiera.

Igandetan

8,00: Musika. **10,00:** Herrialde. **11,00:** Meza Nagusia. **12,30:** Kirolak (*). **13,30:** Disko dedikatuak. **16,00:** Musika. **22,00:** Amaiera.

BA AL LITEKE ORAINDIK EZ JAKITEA?

Santi UGARTEMENDIA

"Gure Irratia" ren Baigurako antena martxan.— Duela aste pare bat ekin zioten "Gure Irratia" ko lankideek Baiguran ezarritako antenaren bidez emititzeari. Hainbat kalapita, epaiket bat horien artean, sortutako antena horren bidez, orain "Gure Irratia" egiten dutenen ahotsoa "ia Euskal Herri osoan" entzun daiteke. Zalantzarik ez aurrerakada nabarmena izan dela Iparraldeko irrati gintzarako Baigurako antena martxan jarri ahal izatea. Antena martxan jartzearekin batera egin behar zituzten programazio aldaketak ere hasi dira.

"Zintzilik Irratia" isteko arriskutan.— Aurreko batean adierazi bezala, Erreterriako udaletxeak lokalizatua zuen "Zintzilik Irratia" ren lokala. Horrek arazorik sortu zezakeelaren susmoa lehengo astea gauzatu zen. Herriaren partetik izandako erreakzioak salbatu du oraingoa Erreterriako irrati librea ixteak; udaletxeak irrati koek eskabidea egiten duten artean behin behinoko baimena eman dute. Ez da kasualitatea izango oraintsu projektatu eta gauzatutako berrikuntzen ondotik etortzea ixtearen mehatxua, jakina bait da irrati libre txikiak haunditzen doazen heinean bilakatzen direla arriskutsu, eta orduan dator botereduaren erreakzioa. Aurrerantzean ikusiko zer gertatzen den.

Mundakako "Pedalina Irratia" k emisioak moztea erabaki.— Beste arrazoi batzurengatik, baina Mundakan martxa haundiz ari zen pedalinak emisioak moztea erabaki du, batik bat zenbait herritarrengandik jasotako boikotagatik. Irrati libre honen projektuan dabilzanak nahiko desanimatu dira, jende horrek prentsa txarra egin bait dio, eta horrek irratiak sortzen zuen zuloa betetzea arrazailagoa gertatzen bait zen.

AHOTSEN AURPEGIAK

Laura MINTEGI

zutela esan zidan, eta honela aurkeztu nintzen probetara. Probak gairiditu ondoren, mikroekiko konfiantza hartzea izan zen hurrengo pausua. «*Urduri gaudenean ahotsoa altxatu egiten dugulako, eta ikasi behar izan nuen hori kontrolatzen.*»

Agurtzane, hasiera batetik, Juan Mari Iraolagotiarren irratsaioan sartu zen, kultur berriak egiten, egunkari eta agiri tatik itzultzen, eta gero irakurtzen zituen. «*Juan Mari Diputaziora joan zenean irratsaio horrekin geratu nintzen eta aukeratu ahal izan nituen elkarriketak, ipini behar ziren diskoak, eta horrelako gauzak, programa nire gustora moldatuz. Batzutan estutu egiten nintzen, baina beri zegoen norbait ideiak emateko eta apurtxo bat laguntzeko. Gero, aurrerago, mugatuta aurkitzen nintzen eta proposamen bat sortu zen; gaur egun, Jon*

Ander Barrueta beña, Nekane Ondarretak egiten dugu gure artean irratsaioa. Orain askoz gustorago sentitzen naiz.»

Agurtzane, programa honetatik aparte, noizean behin igandeetan, beste saioaren bat egiten du, kultur arloan ere bai. Mementuan, gaien esparrua zabaldu nahi dute, ekologia, emakumeen arazoa edo interesgarri suerta daitezkeen beste gai batzue ere sartuz. «*Baina beti dugu hizkuntzaren arazoa. Jendeak euskara ez jakiteak asko mugatzen ditu gure proiektuak. Beti aurkitu behar ditugu euskaldunak ikutu nahi ditugun gai horietan, eta batzutan ez da erraza izaten.*»

Agurtzanek ez du oraindik biokimikan aritzeko esperantza galdu, baina ospitale batetan eta ikerlana eginez. Bitartean, irratiari dihardu, pozik.

Agurtzane Goienaga: kimikari bat muinetan

Orain bi urte sartu zen Bilboko Herri Irratian Derio inguruko eta 26 urteko neska gazte hau, langabeziatik zuzenean. «*Nik eskola partikularrak ematen nituen, eta bitartean Hizkuntza Eskolan nire euskara hobetzen nuen gramatikalki. Bertako irakasle batek Herri Irratian jendea behar*

27 apirilak **15,30:** Aurkezpena. **15,32:** Tarzan (marrazki bizidunak) 19. kapitulua. **16,00:** Don, Don, Kikilikon (pailazoak). **17,00:** Brandonen zortzigarren emaztea (luzemetraia). **18,30:** Ramsay gaztea (telesaila) 25. kapitulua. **19,30:** Mundu bat amaitzear (dokumentala) 3. kapitulua. **20,30:** S.O.S. erne (telesaila) 3. kapitulua. **21,00:** Gaur Egun. **21,15:** Show txanpa. **22,30:** Bronk (telesaila) 4. kapitulua.

28 apirilak **15,32:** Harlock Kapitaina (marrazki bizidunak) 21. kapitulua. **16,00:** Bidaiaariak (telesaila) 10. kapitulua. **17,00:** Ehizakatuak (marrazki bizidunak). **17,30:** Bide bihurriak (telesaila) 3. kapitulua. **18,00:** Klasikoen txokoa. **19,30:** Lur berriak (telesaila) 2. kapitulua. **20,30:** Aztiaren semea (telesaila) 2. kapitulua. **21,00:** Gaur Eguna (informatiboa). **21,15:** Hemen bizi (astekaria). **22,00:** Kirolez-kirol. **22,40:** Amaiera.

29 apirilak **13,35:** Hitz eta pitz. **13,45:** Harlock Kapitaina (marrazki bizidunak) 21. kapitulua. **14,10:** Hitz eta pitz. **14,30:** Gaur egun (informatiboa). **15,00:** Ejekuti-boak (telenobela) 11. kapitulua. **15,50:** Amaiera. **19,10:** Aurkezpena. **19,15:** Gaur egun (informatiboa). **19,30:** Lirainduz. **20,00:** Superman (marrazki bizidunak) 1. kapitulua. **20,30:** Kirolez kirol. **21,00:** Gaur Egun. **21,15:** Popa Zoro. **21,50:** Dallas (telesaila) 45. kapitulua. **22,50:** Gaur egun (informatiboa). **23,00:** Amaiera.

30 apirilak **13,35:** Hitz eta pitz. **13,45:** Superman (marrazki bizidunak) 1. kapitulua. **14,10:** Hitz eta pitz. **14,30:** Gaur egun (informatiboa). **15,00:** Ejekuti-boak (telenobela) 12. kapitulua. **15,50:** Amaiera. **19,10:** Aurkezpena. **19,15:** Gaur egun (informatiboa). **19,30:** Virulyse (telepanpinak) 10. kapitulua. **20,00:** Bide bihurriak (telesaila) 4. kapitulua. **20,30:** Gaztetandik. **21,00:** Gaur egun (informatiboa). **21,15:** Iparraldetik. **21,30:** Mahai ingurua. **22,50:** Gaur egun (informatiboa). **23,00:** Amaiera.

1 maiatzak **13,35:** Hitz eta pitz. **13,45:** Virulyse (telepanpinak) 10. kapitulua. **14,10:** Hitz eta pitz. **14,30:** Gaur egun (informatiboa). **15,00:** Ejekuti-boak (telenobela) 13. kapitulua. **19,15:** Gaur egun. **19,30:** Lirainduz. **20,00:** Kaixo Sandibell (m. bizidunak) 5. kapitulua. **20,30:** Zopa Haundi. **21,00:** Gaur Egun. **21,15:** Errepublikak batetako gertaerak (Les temps d'une République). **22,50:** Gaur egun (informatiboa).

2 maiatzak **13,35:** Hitz eta pitz. **13,45:** Tarzan (marrazki bizidunak) 19. kapitulua. **14,10:** Hitz eta pitz. **14,30:** Gaur egun (informatiboa). **15,00:** Ejekuti-boak (telenobela) 14. kapitulua. **19,15:** Gaur egun. **19,30:** Ramsay gaztea (telesaila). **26. kapitulua.** **20,30:** Patri Postaria (marrazki bizidunak). **21,00:** Gaur Egun. **21,15:** Neskatila kaskarinak (umorezko telesaila). **12. kapitulua.** **21,45:** La bella Otero (telesaila). **4. kapitulua.** **22,45:** Fede-giroa. **22,50:** Gaur egun (informatiboa).

3 maiatzak **13,35:** Hitz eta pitz. **13,45:** Kaixo Sandibell (marrazki bizidunak). **5. kapitulua.** **14,10:** Hitz eta pitz. **14,30:** Gaur egun (informatiboa). **15,00:** Ejekuti-boak (telenobela) 15. kapitulua. **19,15:** Gaur egun. **19,30:** Lirainduz. **20,00:** Plaza berri. **20,30:** Kirolez kirol. **21,00:** Gaur Egun. **21,15:** Madrilén hiltzera (luzemetraia). **22,40:** Gaur egun (informatiboa). **22,50:** Pelota.

programazioa

4 maiatzak **15,32:** Tarzan (marrazki bizidunak). **20. kapitulua.** **16,00:** Don, Don, Kikilikon (pailazoak). **17,00:** Abereen etxandea (luzemetraia). **18,30:** Ramsay gaztea (telesaila). **26. kapitulua.** **19,30:** Mundu bat amaitzear (dokumentala) 4. kapitulua. **20,30:** S.O.S. Erne (telesaila) 4. kapitulua. **21,00:** Gaur egun (informatiboa). **21,15:** Show Txanpa. **22,15:** Bronk (telesaila) 6. kapitulua. **23,00:** Amaiera.

5 maiatzak **15,32:** Harlock Kapitaina (marrazki bizidunak) 22. kapitulua. **16,00:** Bidaiaariak (telesaila). **11. kapitulua.** **17,00:** Ehizakatuak (marrazki bizidunak). **18,00:** Klasikoen txokoa. **19,30:** Lur berriak (telesaila). **3. kapitulua.** **20,30:** Aztiaren semea (telesaila). **3. kapitulua.** **21,00:** Jai Egun (informatiboa). **21,15:** Hemen bizi (astekaria). **21,50:** Kirolez-kirol. **22,50:** Amaiera.

6 maiatzak **13,35:** Hitz eta pitz. **13,45:** Harlock Kapitaina (marrazki bizidunak) 22. kapitulua. **14,10:** Hitz eta pitz. **14,30:** Gaur egun (informatiboa). **15,00:** Ejekuti-boak (telenobela) 16. kapitulua. **15,50:** Amaiera. **19,10:** Aurkezpena. **19,15:** Gaur egun (informatiboa). **19,30:** Lirainduz. **20,00:** Superman (marrazki bizidunak) 2. kapitulua. **20,30:** Kirolez kirol. **21,00:** Gaur Egun. **21,15:** Popa Zoro. **21,50:** Dallas (telesaila) 46. kapitulua. **22,50:** Gaur egun (informatiboa). **23,00:** Amaiera.

7 maiatzak **13,35:** Hitz eta pitz. **13,45:** Superman (marrazki bizidunak) 2. kapitulua. **14,10:** Hitz eta pitz. **14,30:** Gaur egun (informatiboa). **15,00:** Ejekuti-boak (telenobela) 17. kapitulua. **15,50:** Amaiera. **19,10:** Aurkezpena. **19,15:** Gaur egun (informatiboa). **19,30:** Virulyse (telepanpinak) 11. kapitulua. **20,00:** Bide bihurriak (telesaila) 5. kapitulua. **20,30:** Gaztetandik. **21,00:** Gaur egun (informatiboa). **21,15:** Iparraldetik. **21,30:** Mahai ingurua. **22,50:** Gaur egun (informatiboa). **23,00:** Amaiera.

8 maiatzak **13,35:** Hitz eta pitz. **13,45:** Virulyse (telepanpinak) 11. kapitulua. **14,10:** Hitz eta pitz. **14,30:** Gaur egun (informatiboa). **15,00:** Ejekuti-boak (telenobela) 18. kapitulua. **19,15:** Gaur egun. **19,30:** Lirainduz. **20,00:** Kaixo Sandibell (m. bizidunak) 6. kapitulua. **20,30:** Zopa Haundi. **21,00:** Gaur Egun. **21,15:** Errepublikak batetako gertaerak (Les temps d'une République). **22,50:** Gaur egun (informatiboa).

9 maiatzak **13,35:** Hitz eta pitz. **13,45:** Tarzan (marrazki bizidunak) 20. kapitulua. **14,10:** Hitz eta pitz. **14,30:** Gaur egun (informatiboa). **15,00:** Ejekuti-boak (telenobela) 19. kapitulua. **19,15:** Gaur egun. **19,30:** The Wizz Kids (telesaila). **1. kapitulua.** **20,30:** Patri Postaria (marrazki bizidunak). **21,00:** Gaur Egun. **21,15:** Neskatila kaskarinak (umorezko telesaila). **13. kapitulua.** **21,45:** La bella Otero (telesaila). **5. kapitulua.** **22,45:** Fede-giroa. **22,50:** Gaur egun (informatiboa).

10 maiatzak **13,35:** Hitz eta pitz. **13,45:** Kaixo Sandibell (marrazki bizidunak). **5. kapitulua.** **14,10:** Hitz eta pitz. **14,30:** Gaur egun (informatiboa). **15,00:** Carson-darren legea (telenobela) 1. kapitulua. **17,45:** Rugby: Euskadi-Cond. Wildessex. **19,15:** Gaur egun. **19,30:** Lirainduz. **20,00:** Plaza berri. **20,30:** Kirolez kirol. **21,00:** Gaur Egun. **21,15:** Zingiretako mamuak (luzemetraia). **22,50:** Gaur egun (informatiboa).

TXORI BATEK ESAN DIGU...

AMOREBIETA

Maiatzaren bigarren erdirako luzemetraiak

Maiatzaren 11an botako den «Francis» filmearen jarraipen gisa, hilaren 18an «Francis covers the Big Town» botako da, Arthur Lubin zuzendaria delarik.

Bezperan, hilaren 17an, «La Condesa de Hong Kong», Charles Chaplinen luzemetraia zoragarria,

Marlon Brando eta Sophia Lorenekin. Hilaren 24an, ostiralez, «Gable and Lombard», Sidney J.

Furieriaren; hilaren 25an, larunbatez, Budd Boetticher-en «Wings of the Hawk»; azkenik,

Howard Hugues-en «The Conqueror».

Erljio-saiorako projektua

Arlo batzutan beldurra ematen digun projektu baten berri heldu zaigu belarrietara: erlijio-saio batena, alegia. Eta beldurra diogu hasteko telebista tresna ideologiko gisa hain nabarmenki erabiltzen asmatzea ez delako erraza; nola enfokatu izaten da prolema. Pentsatzekoa bait da programa hori Eliza

katolikoari eskainiko zaiola berak egin dezan, barruko ezein erredaktorek egin barik. Jakin

badakigu ETBk presio haundiak jasan izan dituela Eusko Jaurilaritzatik zenbait Kontseilaritzatetik

etorritako «propagandazko» bideo batzu emititzeko. Eta jakin badakigu ere ETBk ez duela

horretan amore eman eta ez dituela emititu. Hori

halaxe izatea ongi iruditzen zaigun bezala, ez dakigu zergatik amore eman duen Elizak egindako

presioen aurrean horrelako programa bat erregalatuz (beste oso gauza desberdina litzateke

informatibo normalean edota dokumental berezitako programetan erlijio arloa ikutzea balitz

asmoa).

Poparen saioa arte plastikoetara zabaldu

Nahiko martxa onaz eta duela hilabete bat hasi zen

«Popazoro» saioa iadanik bere enfokoa

aldatzekotan dabilela jakin dugu. Hasteko, nahiko nabaria gertatu da hasiera-hasierako asmoetatik

hutsune bat dagoela egiten diren programetan: berriak eta musikaren inguruko informazioa.

Horren arrazoina, bestalde, begibistikoa litzateke kontutan hartzen badugu programak oso

aurrerapen haundiaz gabatzen direla kontutan hartzen badugu (hiruzpalau aste). Bestetik, asmo

berririk ere badute aurrerantzean: alde batetik (hau dateke aldaketa funtsezkoena), arte plastikoen

munduari leiho bat zabaltzeko asmoa omen dute «Popazoro» larien, ideia hori zertan gauzatuko den

zehatz-mehatz jakiterik ez badaukagu ere. Azkenik,

Euskadiko bertako produktoreei bideo-klipak enkargatzeko asmoa ere ba omen dute (irrikaz

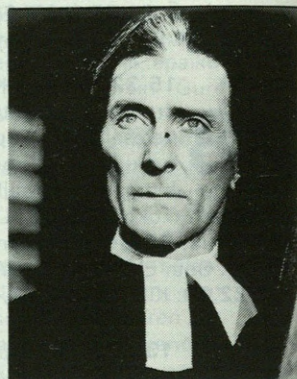
itxarotekoa berau).

BOTOIA SAKATU

luzemetraiak

Gero eta asmo finkoagoak filmak programatzera

ETBk eskeini ohi dituen film kalitatea eta interesgarritasuna igotzeaz gain, dagoeneko nabari da nolabaiteko asmoa berauk programatzera. Horrela, larunbata arratsalderako gazte eta haurren gisako filmeak ikus daitezke. Hamabostaldi honetan eskeintzen zaizkizunak hauek dira: maiatzaren 4ean, larunbata, 17,00tan «Abereen Etaldea» Orwell nobelagilearen lan ospetsuan oinarritutako marrazki bizidunen filma, John Halas eta Joy Batchelor-ek zuzendua. Bestea «Brandonen zortzigarren emaztea» izenekoa dugu, Ernest Lubitschen filma Gary Cooper, David Niven eta besteren partaidetzarekin 1938an eginiko filma (apirilaren 27an, larunbata, 17,30tan).

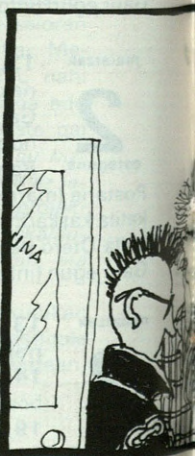
Ostirale gauetarako beste bi filme. Maiatzaren 3an, Frederic Rossifek zuzendutako «Madrilen hiltzera» eta maiatzaren 10ean Peter Graham Scottrek zuzendutako «Zingiretako mamuak» Peter Cushing ezagunaren partaidetzarekin.

telesailak

«La Bella Otero» primizia ederra, eta bi telesail berri

Telesailen arloan bi nabarmendu ditzakegu. Bata dagoeneko emititzen hasi den «La Bella Otero» Angela Molina antzezleak interpretatua eta Italian sekulako arrakasta lortu duena. Espainia eta Italia-

ren arteko koproduzio hau ez da oraindik TVetik eman eta alde horretatik primizia ederra lortu du ETBk. Jose Maria Sanchezek zuzendutako telesaila dugu. Ostegunetan 21,50tan.

URRETIK

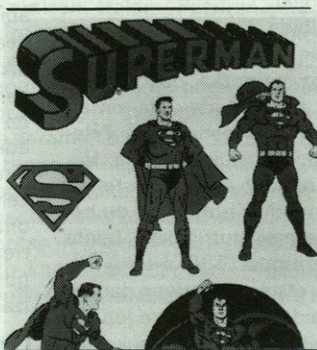
Bestea, asteazkenetan maiatzaren lehenetik aurrera eskeiniko den sei ataletako telesaila dugu. "Errepublikak" batetik gertaerak da beronen izena eta Antenne-2, RAI eta Telecinen arteko koproduzio bat da. Frantziako Errepublikako aro desberdinetako ger-

taerak narratzen zaizkigu sei kapitulu horietan zehar, 21,15statik aurrera, esan bezala asteazkenero. Maiatzaren 9an "Ejekutiboak" telenobela bukatzen da eta 10etik aurrera telenobela berri bati emango zaio hasiera, "Carsondarren legea" izenekoari.

marrakzi bizidunak

Bi sail berri: "Superman" eta "Ehizakatuak"

Marrakzi bizidunetan, bi sail berri estreinatzen dira, "Superman", astelehenetan "Lirainduz" ondoren, eta asteartetan 13,45tan. Igandetan berriz "Ehizakatuak" saila ikus daiteke. Gazteentzako telesailetan "The wizz kids" izenekoak estreinatzen da, ostegunetan, arratsaldeko 19,30tan, konputagailuen misterio eta abenturak konpontzen dituzten gaztetxoak direlarik protagonista.

bertako saioak

Aldaketa nabariak informatiboetan

ETBn egon diren azken ordutegi moldaketen ondoren, aldaketa hauek nabarmendu behar ditugu. Alde batetik informatibo guztiak izen beraz bataiatuak izan direla, "Gaur Egun". Informatiboetako gagoz-

kielarik, arratsaldeko egitarauan hiru eskeintzen dira, bakoitza ordulaudenekoa, 19,15tan, 21,00tan eta 22,50tan. Bestalde eguerdiko programazioari "Hitz eta pitz" izeneko saioarekin ematen zaio hasiera 13,35tan.

IKUSITAKOAK IKUSITA

Antxon URRESTARAZU

"Popazoro", musika gaztea ETBn

Azterapen batzuren ondoren duela aste batzu ikusi ahal izan genuen telebista edo telebisioko pantailan lñaki Arkarazok aurkeztzen duen "Popazoro" musika-saioa. Lehen saioak ikusteko aukera izan dugularik, garapen argi bat somatu da saioaren baitan, eta beste zenbait gauzaren artean, saioa motx samar gertatzen ez ote den kezka sortu zait. Hasierako eskematismoa eta hoztasuna hausten eta urtzen joan den heinean, saioak eskeini ditzakeen baliapideak agertu dira. ETBn dagoen musika saio bakarra izanik, sortu zaidan zalantza bakarra, rock, pop edota musika gaztea ez den beste musika horrek lekuri ez edukitzearena izan da. Baina hori ez da "Popazoro" egiten dutenen arazoa noski. Euskal Herriko taldeentzako leihok bat izan daiteke saio hau, eta zentzu horretan eskertzekoa da aukera. Saioa egiten duen ekipoarengandik eszenografia, edota ingurunea zaintzeko ardura agertu da. Eta ardura hori agertzea txalogarria da; hau bait da, oraingoz, telebistako beste saioekiko kontraste nabarmena sortzen duen bakarra. Txalo bero bat kareta egin dutenei, bizia eta egokia delakoan.

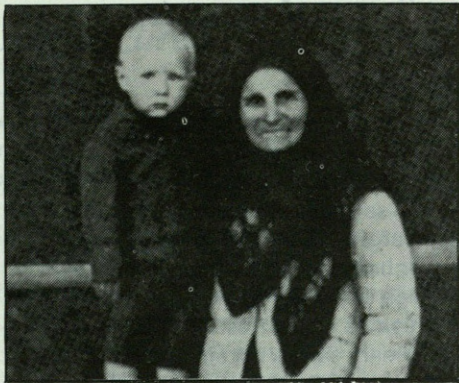
Dokumentalak

ETBn dokumental ugari eskeintzen dela ezin uka. Kalitate handikoak, eta interesgarritasun maila dextekokoak direla ere ezin uka. Aipamen honen zioa, noizik behin Iparraldetik eskeintzen diren dokumentalak ematen dit. Hain zuzen ere, hori bait da dokumental arloan Euskal Herriari eskeinitako bakarra. Iruditzen zait ez litzatekeela oso zail izango Euskal Herriko gaiak tratatuz doikumental sail bati ekitea. Nahiko material badagoela ere ezin ukatuzkoa bait da. Mereziko luke esfortxua egitea.

Bazkalondoko telenobela

Bazkalondoko eskeintzen zen "Dantza egunak" telenobela jarraitu dugunok desilusio handi xamarra sentitu dugu erreleboarekin. Lehenik "Ibaia beti ibiltari", eta orain "Ejekutiboak", ez bait dute telenobela brasileiroak zuen bitxitasun eta indarrik. "Ejekutiboak" telenobelaren gisako telesail kaxkar eta yankiak ikusteaz nahiko nazkatu gaituzte bai Frantziako eta bai Espainiako telebistek. "Dantza egunak" aire fresko bat zen, beste lurralde batzutan egiten den produktoa ezagutzeko aukera izateaz gain. Lerro horri interesgarriago deritzogu oraingo honi baino. Guk behintzat paso egingo diogu bazkalondoko ETB pizteari; ez zaigu, ez "Hoy en día" ("Teleberri" kamuflatua), ez ondorengo bodrioa interesatzen.

BESTEEN AHUNTZAK

Nola errusiar bat estufa gainean alegratzen zen

Botvínino Mosku-tik hegoaldera 60 bat kilometrotara dagoen herri txiki bat da. Hamalau etxe du: 1917ko ekai-nean Vladimir izeneko haur bat sortu zen bertan.

Vladimir-ek bere ume denborak gogoratzen ditu. Bere amatxi Elena, 1840 inguruan jaioa, noiztxe berak ez baze-kien ere, orduak eta orduak kontu zaharrak esaten erama-ten ahal zituenak. Jain egunetako jakiak, hestebeteak, izo-kina, arenkea, gazta, vodka. Astegunetako patatak, beste-la, edozein eratan. Herriko **kulak** (nekazari aberats) baka-rra, okelarekin negoziatzen zuena. Etxeko estufa zabal-garaia, non Vladimir-ek lo zorro gelditzen bait zen; «*harek be-rotzen ninduen eta nire txikitako momentu tristeak arintzen zizkidan*».

Hamabi urterekin Vladimir-ek Mosku-ra bisita egin zuen. Hiriak liluratu zuen. Hamabostekin, hango lanbide eskola batetan sartu zen. Askok estudiantzen zuen: matematikak, errusiera, soziologia, munduaren eta Sobietar Batasunaren historia, komunismoaren historia. Igandearekin beti herri-ratzen zen gaztea, eta kolkoraino jaten zuen: hirian eskas jaten bait zen: patata, ogia eta aza, apenas deus gehiagorik.

Neskekin lotsatia zen Vladimir; ez zen sobera atrebitzen. Haatik, 1936ko udaran, Alexandra ezagutu eta bi hilabete geroago harekin ezkondu zen.

Handik aurrera errusiarrak gerraren perspektibarekin bi-zitu ziren. Vladimir-ek soldaduzka Vladivostok-en egin zuen. «*26 egun trenez hara iristeko*». Han zegoelarik, ge-rra, bai. Vladimir-ek parte hartu zuen. «*Bataila egin eta gero neke, desolazioa heltzen zaizkizu. Gero indartsuago sentit-zen duzu bizi nahia, lurraren usainak arimaren fibra guztiak dardarazten dizkizu*».

Itzulian (1945) Vladimir zibilen sufrimenduaz konturatu zen. «*Pertsona bati aurpegian sudurretik aho ertzetaraino triangulo txuri-grisa agertzen zitzaioelarik, garbi zegoen: he-riotzaren itzala zen, gosez eta hotzez...*»

Polliki-polliki, Sovietar Batasuna berritu egin zen. Vladi-mir-ek bere betiko lantegian, **Trioigorka**-n, segitu zuen. Alexandrarekin bi seme izan zituen. Asteburuak Botvíninon igarotzen zituzten. «*Han sasoirik hoberena sagarrak lorat-zen direnekoa da. Dena da... Erreka bera ere, alaiago dabil, bere zurrumurruez deitu egiten du...*»

Martin IRAZGOITI

BIDEAK NORA OINAK HARA

Ernio Iturriotz aldetik

Hona hemen edozein alfe-rrontzik ere egin dezakeen bi-de erraza eta, era berean, eder eta esankorra. Ernio guztiz ezaguna da Euskal Herrian; historia mitikoak han kokatzen du euskaldunek Erromaren aurkako egin omen zuten erre-sistentziaren gertakari gaile-na; erresumaren kontra, han-go uztaien bertuteak sonatuak dira; eta mendizaleak, tontor arroksua gaingiduz gero, Gi-puzkoaren gaineko duen pai-sajea ederrenetarikoa bat dela ongi daki.

Ilbilbide hau iraileko igan-deetan egin behar da, tontorra jendez gainezka dagoenean: han, gurutzebidea eta zinten erritua ikusi behar dira; Zela-tunen, trikitixak eta giroa. Ha-lere, neguko egun bakartietan ere mendiak gordetzen du be-re txarma. Iturriotzeko benta eta eremita (580 metro) Aste-asu eta Aiaren artean daude; errepedea Andazarrate lepoan utzi egin behar da, eta kotxez bentaraino joan daiteke, lepo-tik hegoaldera doan bidearen azkeneraino jarraituz. Benta aurretik, eremitaraino jeisten da, eta han gora abiatzen den pista zabala dugu gurea.

Oro har, beti hegoaldera jo egin behar da: laister, Zerain-go ordekarren gainean gertatu-ko gara; balizaje hori batek errekatxo baten ondoko bi-

dexka erakusten digu, baina errezena hegoekialdera doan pistari jarraitzea dugu. Pista honek goitasuna hartuko du, tontor zapal baten itzulia egin-go du, eta laister Ernio ikusiko dugu: mendi arroksuaren gainean gurutz handia ikusten da, bere eskuinetan (hots, mendebalera), Zelatun lepoa, eta honen bestaldean, beti mendebalerantz, Gazume kaskoa, kareharritzko barrez marratua.

Zelatunen (803 metro) abiatzen da Ernioren hegoal-dean zizelatua den bidea: han-dik Erretzil eta Bidania men-deratzen dira, eta askoren us-tez hau da Euskadiko paisaje ederrera (bakoitzari bere txo-binismoa, eta hor konpon...) Laister haitiak zintzilikatuak dituen harritzko gurutze zaha-rrean izango gara, eta handik gora gurutze besterik ez dugu izango.

Kaskotik (1.072 metro) pai-sajea guztiz ikusgarria dela esana dut. Baina barneko de-taileak ere aztertu behar dira; begira harrietan idatzikoei: orientazio taulan den «es-pañola» hitza guztiz ezabatu-rik dago, eta gurutze handian dagoen «eta» juntagailu arruntak zorte bera ukan du, gaixoa... Herri borrokaren la-burpena, agian.

Desmaila: 492 metro. **Denbora:** 3 edo 4 ordu bete joanetorria. **Nolakoa:** guztiz erraza. **Bibliografia:** Luis Pedro Peña Santiago. «Montañas del País Vasco», tomo 3, guztiz interesgarria.

BELTZA

PLAGIO POTAGIO

Plagio Potagio VII: Betirako maite izango zaitut, Maria Dolores

Gortina malbaz bestalde nabaritzen hasia zen egunsentiaren argitasuna begiak ireki eta nere aldamenean zegoen Patxiri begiratu nionean. Ahoa irekita zedukan eta begiak itxita, ohi bezala. Buelta eman eta despertadoreak zazpirak jotzeko ordu laurdeñ bat falta zela ikusi nuen. Dudatan egon nintzen momentu batez, ez bait nekien zer egin, berriro ere lo egiten saiatu edo zerbaitetarako jeiki. Maindireen goxotasunaren eraginaz ohean geratzea erabaki banuen ere, ez nuen loak hartzerik lortu. Patxik uzten zidan ohe zatian postura eroso bat hartu eta ezertan ez pentsatzen ahalegindu nintzen. Halare, Patxiaren gorputz epel eta pegajosoaren presentzia sentitzen nuen bizkaraldean. Intimidadeak batzutan, ia ia konturatu gabe, nazka pixkat sortarazten duela pentsatu nuen. Betazalak indarrez estutu eta txinparta gorri, hori eta laranja ikusi nituen. Zenbat denbora neraman bizimodu petral hartan? Patxik betirako maite izango ninduela esan zidanetik seguru asko. Nik ez nekien maitasuna enpresa nekeza zela; antzematen nuen momentu alai eta tristeak izango zirela, baina beti halako zorientasun eta entregazko belo batez inguratua. Justu justu kontrakoa izan zen. Piskanaka piskanaka nere bizitza mediokritate eta etsipen lanbro batean galduz joan zen.

Pentsamendu horiek uxatzeko asmotan altxatu egin nintzen eta jazten hasi. Derrepentean, nahi gabe, Patxiaren aurrean erantzeko lotsa sentitu nuen. Oin puntak zoru hotzaren gainean jarritz komunera abiatu nintzen. Berriak ziren sentimendu guzti haiek neregana, halako forma explizitoan bai behintzat. Zapaldua baino gehiago xurgatua, zurrupatua ikusten nuen nire burua. Emozio guztiak gale-razi, ilusioak putzu beltz batean ito zizkidan harreman harekin eten beharra argi eta garbi azaltzen zitzaizkidan begien aurrean. Nola ordea aurre egin inertiari, urteen jarioaz, denboraren poderioz lege bihurtutako ohiturei?

— Maria Dolores, non sartu zara? Ez al zara konturatu despertadorea jotzen ari dela aspaldi?

Bueno, pentsatu nuen, txorakeriak baizik ez naiz pentsatzen ari eta lanerako prestatu behar dut.

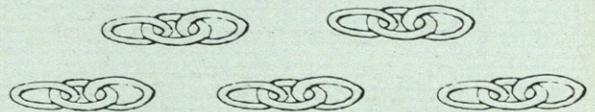
Animo, plagiozale amorratuok!

Animo, bai, datorren KOXKA n zortzigarren plagioa argitaratuko dugu eta orduan izango da heldutako erantzunekin bigarren zozketa egiteko garaia. Lehenengo lau plagioekin egindako zozketak eman zituen bere irabazleak eta bakoitzak jaso ditu bere liburuak sari gisa. Oraingoan hasi zaizkigu honez gero V. eta VI. plagioen erantzunak iristen, baina oraindik ere gehiago espero ditugu. Gero eta jende gehiago animatzen ari da Plagio-potagion parte hartzera, eta zeuk ere ez ahantzi: datorren KOXKAko bigarren zozketarako azkena izango da. Bidal erantzunak lehenbailehen.

EZETZ ASMA

Kate bakarra nahi

Bost kate puska dauzkagu bakoitza 3 katemailaz osaturik. Guztiak elkartuta kate bakarra egin nahi da, baina ahal den katemala gutxien irekiz. Zenbat ireki beharko ditugu?

Zaldiko Maldiko

Xakejokoaren —ajedreza, bion artean gera dadila— zaldikoaren mugimenduak eginaz, eta ezker goialdeko laukitik hasiaz, asma ezazu proposatu dizugun esaldia. Bon appetit.

CN	E	GI	HO	NAK
EZ	NAK	JA	TZA	GU
HAR	DA	E	GAI	BE
DA	TRIK	ZE	LA	NAK

OSASUNAREN ARDURAZ

Meningitis-kopurua goian oraindik

Bizkaia da meningitis meningokozikoak ukitzen dituen probintzietan kasu-kopururik altuenetakoa duena. Eritasunak duen erikortasuna, 1979an %35ean bazegoen, 1981-82 urteetan gorantz joan da, Euskal Herriko Unibertsitatean, Medikuntza Prebentiboko Katedran egin berria den ikerketak agertzen digunez.

Hilkortasun-indizeak, halere, beherantz joan dira poliki-poliki. Aipatu ikerketa horretan, Bizkaia barnean, eskualdeka eritasunak duen distribuzioa aztertuz, bi area oso ezberdin eta mugatuak ikus genitzake: kostaldekoa bata, erikortasun handiagoa duena, eta barrekaldea bestea, Orduña, Durangaldea eta Arratiako Harana hartuko litzukeena.

Gehien ukitzen diren pertsona-taldea bost urte bitarteko haurrak dira (%50eko portzentaiarekin) eta kasurik gehien agertzen dituzten urtarok negua eta udaberria dira (%33,60 eta %27,22 hain zuzen), udaran %15,37ra jaisten delarik.

Euskal Herri osoari dagokionez Nafarroa eta Gipuzkoa ere meningitis asko ematen diren probintziak dira, Bizkaiaren maila beretsuan, eta diagnostikatzen den meningitis-motak ez du prebentziorako holako txerto egokirik, oraindik. Horregatik jarraitzen du meningitisak duen hilkortasun-indizea nahiko altua izaten.

Xabier AGIRRE

Letra batuketa

$$\begin{array}{r} GAUR \\ + GERO \\ \hline BIHAR \end{array}$$

$$G = 1 + U$$

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9

$$\begin{array}{r} GAUR \\ + GERO \\ \hline ETZI \end{array}$$

$$R - U = A$$

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9

SOLUZIOBIDEA:

Hemen, zure begi aurrean, daukazuna, letra batuketa bat da. Letra bakoitzari zenbaki bakar bat dagokio. Zenbakiak 0tik 9ra izan daitezkeela kontutan harturik, asma ezazu zein zeini dagokion kasu bakoitzean. Lagungarri bezala, gogoratu halarik jende azkarrek ez dutela horrelakorik behar, erabil dezakezu aldamenean zehazten zaizun formula. Surte on Einstein ttiki horrentzat!

dun bezala. Euskaldun erdara daki-gunak ez ahaztu hau. Erdaldunetaz hitzegiten dugunean erdaldun hutsak dira. Euskaldunak ez gara euskaldun hutsak. Euskaldun elebidunen laurden horretatik eguneroko bizitzan «benetan» euskaraz bizi direnak oso oso gutxi dira. Zenbait herritan euskararen erabilerarekiko egin diren inkestak ikusi eta harrituta geldituko ginateke emaitzekin. Uste baino askoz ere gutxiago erabiltzen da euskara.

A.— Eta...

EKB.— Eta, hain euskaldun «praktikante» gutxi izanda ez dela hain erraza bakoitzak lau erdaldun euskalduntzea. Horregatik diogu euskaldunen artean ere ikaragarritzko lana egin beharra dagoela euskararen premia sortzea euskaldunen esku dagoela aditzera emateko.

A.— Proposatzen duzuen, pertsona konkretuen egin beharraz aparte, talde, elkarte eta dagoeneko martxan dauden erakundeen esku geratuko da. Nolako erantzuna izan du EKBren koordinaketa asmo honek?

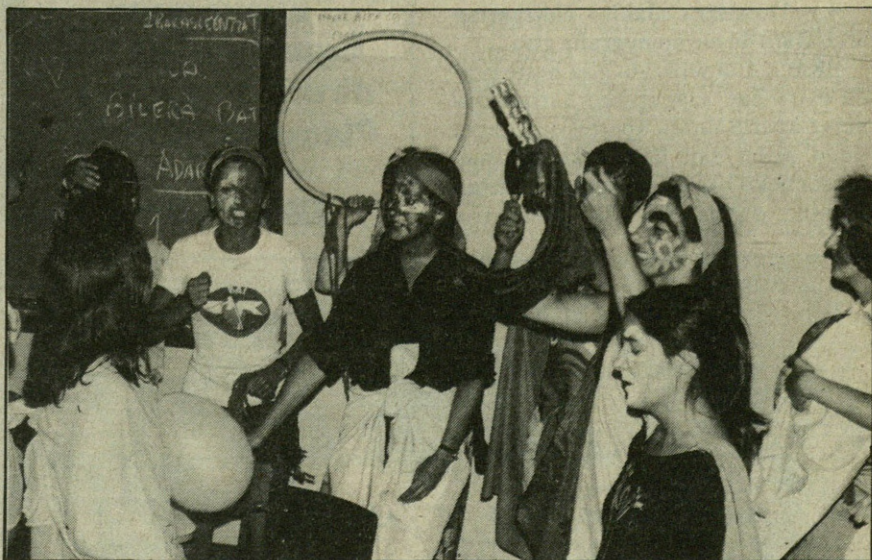
EKB.— Jakina den bezala bi urte dira lanean hasi ginenetik. Hamalau bat sail euskararen arloan lanean dabiltzanak sartzen dira EKBn. Bi urte hauetan ikusi dena da asmoa ezaguna bilakatu dela. Hasieran sail bakoitzeko lagun batzu besterik ez ziren izan asmo honekin hasitakoak. Gaur egun sail bakoitzeko erakunde batzuk badira lanean ari direnak eta ideia honegatik apustu egin dutenak. Esan beharra daukagu irekita gaudela edozein kultur elkarte edo erakunde gurekin lanean hartzeko duela gutxi argitaratu dugun «Euskararen Plangintzaren Oinarriak» izeneko dossierrean aipatzen diren puntuak onartuz gero.

A.— Dossierra aipatu duzue. «Euskararen Egunerako» hartu duzuen leloa eta dossier horren izenburua bide beretik doaz: Euskararen Plangintza dute oinarri.

**Euskaldun bakoitzak
lau erdaldun
euskaldundu
beharko lituzke
Euskal Herria
elebidun izateko.**

«Kilometroak», «Nafarroa Oinez», «Korrika»... eta gainontzeko ekintza sektorialen antolatzaileek pozik hartu dute «Euskararen Eguna».

Festa giroa da erreibindikazioarekin batera maiatzaren 3an ikusiko dena.

EKB.— Oinarri baino gehiago esango genuke helburu. Epe motzerako helburu alegia. Plangintza tresna bat da, euskararen berreskurapenerako ezinbesteko lanabesa. Urteak dira Euskal Herria berreuskalduntzeko plangintza baten beharra ikusi eta eskatzen hasi zenetik.

A.— «Euskara Greban» hartan eta «Euskararen Normalizazioaren aldeko manifestaldia»n plangintza zen es-

katzen zena... Bi urte joan dira.

EKB.— Gehiago ere bai. Plangintzaren beharrari ez dio inork oraingoz erantzun. Espero zen Komunitate Autonomoko agintariek lan serio bat egingo zutela baina ez da horrela gertatu.

A.— Dena dela Euskararen Plangintza serio batek Komunitate Autonomoaren markoa gainditu beharko luke ez?

EKB.— Bai noski! Horregatik eskatzen dugu Komunitate Autonomoa, Nafarroa eta Ipar Euskadiko probintzietako aginteak bildu daitezen, beste zenbait gauzen artean, amankomunean daukaten gai batean, hau da, euskararen etorkizunean. Aginte horiek dira plangintza egin dezaketenak eta hori bete dadin baldintzak jarri ditzaketenak. Beraiek darabilkite hiritar guztiok ordaintzen dugun dirua. Beraiek dira plangintzarako behar diren azterketa zehatzak antola ditzaketenak. Beraiena da erantzunkizunik nagusiena. Ezin ahaztuko dugu ordea euskalgintzan diharduten indar guztien hitza.

A.— Hitz hori da nolabait «Euskararen Plangintzarako Oinarriak» dossierrean bildu duzuen.

EKB.— Dossierrean bere jarrera agertzen du EKBk euskararen eta euskal kulturaren plangintzaren aurrean. Herri mugimendutik abiatuz plangintza horren oinarriak eta ardatzak zehaztu nahi ditu, zehazki aitortuz, ordea, ez duela bere eginkizuna plangintza hori gorpuztea, eginkizun hori administrazio publikoei dagokielako.

A.— Dossierra «Jakín» aldizkarian argitaratu duzue monografia gisa...

EKB.— Eta separata gisa beste tirada extra bat. «Jakín»eko harpidedunetaz aparte tirada aparteko bat egin dugu sailez sail banatzeko liburu. Dagoeneko badakigu zenbait sailetan erabilia dutela eta oso baliagarria

suertatu zaiela. «Euskararen Egunean» ere zabalduko dira sail bakoitzaren bitartez.

A.— Ideia hauek zabaltzeko liburu baino zerbaite gehixeago beharko da...

EKB.— Horretarako antolatu dugu «Euskararen Eguna». Egun horren inguruan artikulua, mahainguru, hitzaldi eta beste mila ekintza informatibo antolatuko direlako erreibindikazio eta festa girokoen ondoan. Tripatiko bat ere atera dugu auzo eta herritan banatzeko. Esfortzu handi bat egiten ari gara medio urri batzuri etekin handiena ateratzeko. Kontutan hartu EKBn integratzen diren euskal erakunde eta elkarte denak defizitarioak direla berez eta ez dela erraza dirua jartzea kanpaina bat antolatzeko. Esan beharra dago gainera, Euskararen Plangintza bezala, euskararen aldeko kontzientziazte kanpainak aginteek finantziatu beharko lituzketela.

A.— «Euskararen Egunean» prestateta nola izan da?

EKB.— Lehendabizi nolakoa nahi

"Euskararen Egunean" ez da dirurik eskatuko, Plangintza baizik.

genuen ikusi behar zen. Modu bat bilatu beharra zegoen sail bakoitzak bere erreibindikazioak agertzeko eta guztien indarrak biltzeko. Euskal Herrian Euskaraz batek, Ikastola-Eskoletakoek bestetik, Unibertsitatekoek, Antzerkikoek, Alfabetatze Euskalduntze sailekoek... eskari eta ekintza ezberdinak proposatzen zituzten. Horregatik egokiena iruditu zitzaigun toki bakoitzean nahi zutena antolatzea. Kontutan hartu auzo eta herri bakoitzean lortu nahi dela EKB baten moduko bat martxan jartzea. Auzo eta herritan sail ezberdinetako jendea bilduko dituzten batzordeak nahi ditugu martxan jarri. Toki batzutan martxan daude dagoeneko eta indar handiagoz antolatuko dute «Euskararen Eguna». Beste batzutan berriz apalogitik hasi beharko dute baina azken finean asmo horren inguruan egin beharreko lana epe luze xamar bati begira pentsatu denez hasira bat izan daiteke «Euskararen Eguna».

A.— Egun horretan egingo diren ekintzak zeintzuk izango dira gutxigarabehera?

EKB.— Antolatzaile bakoitzak bere gisara eratu baldin baditu ere azken finean herri eta auzo gehienetan antzeko ekintzak antolatu dira. Maiatzaren 3a ostirala da. Lan, eguna. Egun egokia ikastetxe, administrazio eta lantegietan ekintza mota batzuk antolatzeko. Bestalde ostiral ilunabarra festa girokoa izaten da toki guztian. Hori dela eta izango da seguruenik antolakizunek erreibindikazio eta festa giroa bildu dituztela batera toki gehienetan. Jai giroko manifestaldiak, ikastetxe barruan egingo diren lehia-keta, auzoko denda eta tabernatan kartelak jartzea, errotulazio aldaketak, bizikleta martxak, jokoak, txarangak, berbenak, herri-afariak...

A.— Maiatzaren 3a izan arren zenbait tokitan beste egun batzutan ere ospatuko dela zabaldu de.

EKB.— Zenbait tokitan 3an, 4ean eta 5ean ospatuko dira «Euskararen Eguna» inguruko eginkizunak. Asteburu osoan ekintzak antolatzeko indarra ikusi duten tokitan hala izango da. Beste zenbait tokitan berriz baziren zenbait kanpaina antolatuta «Euskararen Eguna»rekin bat datozenak. «Udaberria Euskaraz», «Lehen Hitzia Euskaraz» eta antzeko zenbait kanpaina antolaturik dira maiatzan zehar.

Joxe MOLLARRI

Kontzientziazte lana da EKBren kezketariko bat.

Ohi bezala, «Nafarroa Eguna» izango da astearen erdigunea

BAIGORRIKO EUSKAL KULTUR ASTEA, ZAZPIGARREN ALDIZ

Aurten ere, zazpigarren aldiz, Baigorriko Basaize elkarteak antolatu du bere kultur astea, eta beti bezala Nafarroako mugaz bi aldetako nafartarrok biltzeko eguna ere, aste osoaren egitarauaren barruan: Nafarroaren Eguna. Hori dela eta prentsaurre bat egin zen pasa den asteazkenean Iruñean, eta bertan hango giro eta arazoen berri izan genuen.

Graxi Etxebere, Basaize Elkarteko partaideak aurtengo asmoa eta filosofia azaldu zigun euskara ederrean.

«Zazpigarren aldiz antolatu da kultur astea eta Nafarroa Eguna. Aurten hautatu dugun gaia «Euskaldun Nola? Herria Nola?» da. Horren esplikatzeko behar da ikusi pasa den urteko gaia. Pasa den urtekoa zen «Euskaldun nolaz ez» eta esplikatzeko gure euskaldunak ez dugula deretxorik gure kultura galtzera uzteko. Guk hori galtzen badugu mundua pobretzen dela. Aurten ikusiz keinka txarrean daudela beti gure hizkuntza eta gure izaite bera barnatu dugu pixka bat populu baten desagertze hori. Hartu dugu pixka bat oihanaren konparazioa. Nola oihan ederrena den zuhaitz mota anitz dituen eta mundua ederrena populu anitz dituen, eta nola zuhaitz bat ez den bizitzen ahal beste zuhaitz baten itzalean hala populu bat ez da bizitzen ahal beste populu baten dominazioaren azpian. Baina nola bizi daitaie zuhaitz bat? Zuhaitz bat bizi j bere izaiteak ematen dion indarrarekin, eta bere erroek ematen dutenarekin eta baita ere kanpotik naturalezak ematen dionetik. Eta naturala aberasten da beste zuhaitzetarik ere. Kultura berdin, gure nortasun hori atxiki erroetarik datorrenarekin eta beste populuak ematen digutenarekin aberastu. Horretan esplikatu nahi dugu ez dugula zaharrieraz jositako kultura nahi, bere zokoan egoiten dena, bainan kultura berri bat, beste kulturen

artean bizi dena eta herri bat beste herrien artean bizi dena. Eta aurten gai hori hartu dugu. Honekin batera hartu dugu kultur etxearen problema. Kultur etxe hauek egiten ari dira eta begi onez ikusten ditugu, pensatzen baitugu zer-bait ekartzen ahal dutela, bainan daukate arrisku bat, eta batzu zepo horretan erori dira, hau da, aintzineko ohi-dura zaharretaz eta moduetaz preokupazio handia izaitea, gaurko kultura bizi baten zerbitzeko izan beharrean».

Hitz polit hauekin azaltzen zigun Graxik XX. mendeak eskatzen dituen premiak betetzeko balio behar duen kultura egiteari eman nahi dioten inportantzia.

Kultur etxeak eta Nafarroaren eguna

Izan ere hauek izan ziren baigorritarrek mahaiaratu zituzten bi gai nagusiak. Betti Bidart-ek esplikatu zuen Zuberoan egin dituzten Kultur Etxeen dinamika, folkloristegiak ez ote zireneko susmoa plazaratuz. Honekin batera Kultur Etxe horiek beharrezkoak direla aitortu zuen ere, bainan gaurkotasunak eskatzen dituen eginbeharretarako egokiak izan behar direla esanez. Basaizea elkarteko partaideak Baigorriin bertan bat egitearen beharra salatu zuten, beraiek Kultur Etxe batek nola behar duenaren gain eztabaidatzeko prest daudela gaineratuz.

Nafarroa eguna dela eta, hasierako oztopo eta traba batzu gainditu dituztela esan zuen; Izan ere, lehenbiziko Nafarroaren eguna ospatu zenean susmoak eta errezeoloak ba omen ziren zenbait baigorritarraren aldetik, baina sei ospatu ezkeror jendeak begi onez ikusten du, beti oso alai eta baketsuak izan direlako. Hurrengo urteetarako zabaldu nahi dutela esan zuten ere, antolamendu lanetan beste herrietako jendea sar eraziz. Hego aldeko talde askoren partaidetza izango dutela baieztatu zuten, hala nola Zangotzako Giganteen konparsa, Lizarra, Tuter eta Arizkongo dantzariak, fanfarreak eta beste gauza asko.

Bukatzeko alde honetako nafartarrak gonbidatu zituzten gogotik, sikiera egun batez bereizten gaituen muga apurtzeko.

Eta ezer gutxi gaineratu behar du kronistak. Nafarroa eguna festa ederra da, jende guztietarako lekua bada, eta non denbora pasa ere; Artisauen erakusketa ikusi nahi dutenetik bere gisako «Ricard Eguna» zelebratu nahi dutenera, bere burua inoiz j ta inon baino euskaldunago sentitzeko aukera izango dutenak tartean direla.

J.A.

ISRAELGO PARLAMENTUAK TXILLIDARI EMANDAKO SARIAZ

ARGIAko herkieok:

Otsaileko zenbaki batetan —ez dut zeinetan gomutatzen— idatzikoagatik, izenperik gabe argitaratu ze, uena, beraz ARGIAren izenean agerturikoagatik, gutun honen hasieran **herkieak** barik, kortesiaren erregelak eskatzen duen legez, **hizlariak** idaztekoan egon naiz, hots, Aldous Huxley-ek edo George Orwell-ek gezurtiak izendatzeko erabiltzen ohi zuten terminua, gezurtero petralen antzera esan baitzenuten —Txillidari Israelgo gobernuak eman bide dion saria dela eta— Beirut-eko palestinar aterbetuen zelaien hiltzaileek eman diotela euskal eskultoreari donaria, bidenabar euskal artista horren moralitasunik eza susmatu-eraziz. Eta sutan jarri ninduzuelako, argitaratuko duzuelako esperantzaz, eskutitz honen bidez protesta egin gura dut.

Ez dut orain informazioa objektiboa denik esanen, edo eta izan daitekeenik, ezta gutiagorik ere, baina bai dut baieztatuko nik neure juzkuak egiteko daukadan eskubidea. Zorionez badaukat oraindik pentsatzeko eta gogoeta egiteko ahalmena, eta ahal delarik ez diot inori, ezeren poderioz, gaitasun hori beraren esku utziko. Alegia, judu-palestinarrj n arazoa arras eztabaidagarria denez aipa zenezaketen gutiena zera zen, Txillidari zenbaiten arauera —agian zuen arauera— Sabra eta Shatilako hiltzaileek eman diotela aipatu saria. Argi baitago, nik uste, Israelek ez zuela triskantza hori burutu, eta ez daukat eritzi —oker ez baldin banago— zuen arteon berria idatzi zuena anarkista datekeenik eta munduko estatuak (oraingo kasuan Israel) egiten dituzkeenik gizateriaren munstrokeria guztien erantzuleak. Agerian dagoelako

halaber libanotar kristauak eraman zutela burura sarraski ikaragarri hura Israelgo armadaren zenbait bururen onespenez.

Arazoa, baina, ez datza aipaturiko gezurrean, arazoa ene ustez zeuon buruoi ARGIAren irakurleok umegorriak baikin erabiltzeko ematen diezuen eskubidean dago, alde batetik judu herriaren autoerabakikuntza-eskubidea ukatzeko nonbait daukazuen potestateagatik, eta bestetik egiak erdizka esanez jendeen eta herrien izen ona lizuntzeko jaso bide duzen buldagatik. Jomuga agerian dago: Piezatxo hori idatzi zuenaren eritziz, antza, naturazko abortua da Israel, horregatik bera desegiteko armak oro egokiak dira, eta bide batez ala bestez berarekin elkartzen direnak oro (oraingoan Txillida) zikintzea egoki da eta zuzen.

Herrien autoerabakikuntzean sinesten dudanez gero ezin dezaket horrelakorik onar, ez eta onets: Izan ere, herri bi daudelako burrukan, judu eta palestinar herriak, edozein direla dauzkaten aliantzak eta elkartasunak, ez da oraindik arazoa konpondu. Eta konpondu ez da eginen, O.L.P.ren ki-deak terroristak direla esaka, baina ez da ere juduen autoerabakikuntza-eskubidea ukatuz, zionismoa arrazismoa dela baieztatuz eta arabeek juduak historikoki beti errespetatu egin dituztela gezur nabaria sinestertziz. Zionismoa hori delako bakarrik («Datorren urtean Jerusalem»): Judu herriaren eskubide nazionalen defentsarako mugimendua. Gero erantsi eta gaineratu zaizkion & ez dira horixe besterik: eranskin eta gainerako. Era berean, ez da egia arabeen artean (begira Memmiren liburuak) ez dela inoiz judua jazarri. Europan baino gutiago izan arren ez dira txiki sarraskien historia eta era guztietako bereizkerien kondaira. Aspalditxo honetan Euskal Herrian hain modan bide dagoen superpotentzien mundu-interesen arauerako arrazonamenduak barik, nahi eta nahi ez mundua eta herriak era manikeista hutsez ikustatzen dituen, herrien interesen arauerako azterketak eginen bagenitu, agian herri zapaldu batengandik espero daitekeen gutiena emateko gauza ginateke, beste zapalduetako elkartasun eta euskarri moralak. Hala biz!

Andolin EGUZKITZA

ERREDAKZIOAREN OHARRA

Ez dagokio ARGIAri —ezta erre-dakzio-talde honetako inori ere— Andolin Eguzkitzaren eskutitzaren erantzukizunik jasotzea. Arrazoin argi batengatik: Andolinek bere eskutitzaren arrazoitzat hartzen duen notizia-komentarioa Iñaki Z. izenez *sina-turik* doalako. Beraz, notizia hori ARGIAk izenpeturik doala edota ARGIAren eritzia adierazten duela esaterik ez dago. Are gutxiago, erredakzio honetako inork sinatua ez denean. «Tantttaka» ohizko sailaren jarraitzaileek jakingo dutenez, astero-astero sinaturik ageri ohi da, eta Andolinek aipatzen duen aste horretan ere bai.

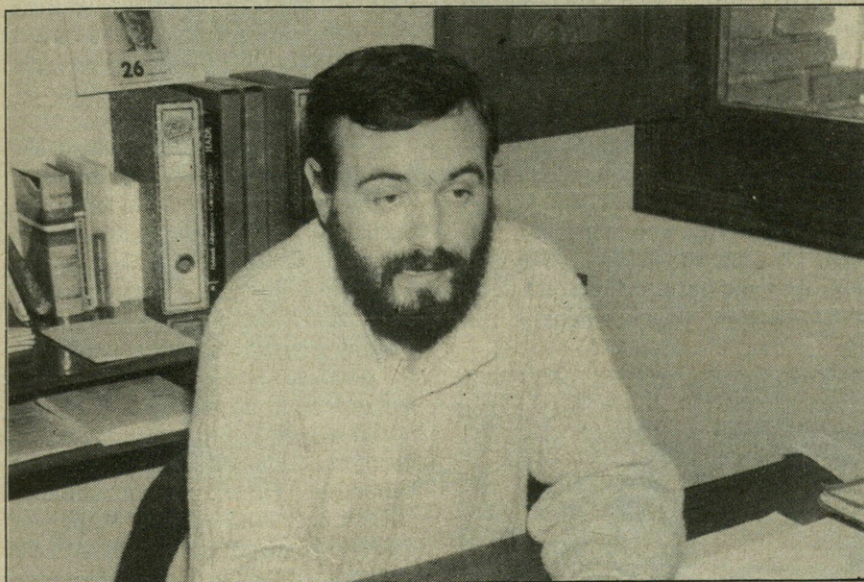
Eskertu geniokeen Eguzkitza jaunari bere kontu-eskatzeak Iñaki Z. delakoari zuzendu balizkio eta ez guri.

Hala ere, jabetuak gara oraingo kasu honetaz aparte asko izan ohi direla sinadura batez agertutako zerbaitengatik ARGIAri kontu eskaka etorri izan direnak. Izenpeturik agertutako eritziek ez dute ezertan ere adierazten ARGIAren eritzia, eta beraz ez dauka haien erantzukizunik. Interpretazio txarrak baztertzearren, inoiz zerbaiti erantzun nahi izatekotan, dagokionari egitea erregutuko genizueke guztioi. Mila esker.

ARGIA

Egindako lanetaz, Euskaltzaindiaz, hizkuntzalaritzaz...

Pello Salaburu euskaltzain berriarekin berbetan

Gasteizko filosofia eta filologiazko fakultadean aurkitu genuen Pello. Barnebide amaigabeetan, pelikuletako apez eskola zaharrei darien giro mistiko eta bakartia sumatzen zen, bakardadearen orde, eskolan ia kabitzen ez diren ehundaka eta ehundaka gazte unibertsitari aurkitu bagenituen ere. Eguraldi paregabeak kanpoko belardietara bultza zituen neskamuñil asko ta asko, bertan eseri eta eguzkia hartzeko.

ARGIA.— Hasteko, euskaltzain izatera iritsi arte izan duan ibilbidea pitta bat laburtzea eskatuko geniake

PELLO SALABURU.— Ni Bilbon soziologia ikasten ari nintzen eta aldi berean euskararekin kezkatu, alfabetatu nintzen hizkuntzeskolan euskarazko lehenbiziko promozioan, Mikel Zaraterekin. Gero Deustun filologian hasi nintzen eta segitu nituen ikasketa

horiek Ameriketara. Deustun argitaratu nuen liburu bat «Baztango euskalkiaz» hartuz Etxenikeren dokumentazioa. Doktoregoa aurkeztu nian duela bi urte, orain hemen irakasle nago. Plaza euskal linguistika emateko ateratzen eta lehenengo kurtsoan euskara eta bostgarrenean linguistika formala ematen ditut.

A.— Jendea gehien harritzen duena

gaztetasuna da, bestalde, zure bizimoduak ez al zaitu gauza asko ukatzera behartuko, ez al duzu goizegi zahartutako gazte izateko beldurrik?

P.S.— Ez, nik hori oso argi daukat, ni oso gazte sentitzen naiz. Hara, kasoalitatez baldintza pila batu egin dira, ni Euskaltzaindian hain gazte sartzea nola edo hala kasoalitatea izan da. Ez naiz gazteen sartu dena, Krutwig bat hemeretzi urtetan sartu zen. Gertatzen da, egoera soziala erabat aldatu dela. Seguraski hemendik aitzinera jendea honelako erakundeetan gero ta gazteago sartuko da, erakundeak gizar-teak eskatzen duelako gaztetu eginen dira. Ni oso oso gazte senditzen naiz, 33 urte baino gazteagoa, gustotan naiz beste gauza askotan.

A.— Zehaztu zenezake kasoalitate horiek zein izan diren?

P.S.— Bai. Batetik nafar bat hil egin da. Hau ez da beti horrela izan, baina normalean nafar bat hiltzen denean nafar bat sartzen da haren orde. Garai hartan Baztango euskalkia lantzen hasia nintzen, nire zereginetarako, Euskaltzaindian bat ere pentsatu gabe. Gero, nik ez dakit honek pizu asko duen, baina Euskaltzaindian apez asko dago, eta euskaltzain batzuren aldetik bada haize berria sartzeko asmoa, hori beharbada beste kasoalitatea izan da, garai hartan doktoregoa eta Azkue saria jaso nuen, unibertsitate honetarako plaza lortu nuen garai hartan, eta jakina, dena batu egin zen. Bada gainera nik uste ni baino lehen sartu behar lukeen jendea eta Euskaltzaindiatik kanpo dena.

A.— Badirudi alde horretatik Euskaltzaindian eraberritze bat ikusten dela. Barnean hainbeste zahar izateak kalte ekarri al dio Euskaltzaindiari?

P.S.— Oso zaila da zehaztea Eus-

kaltzaindia bezalako erakunde baten zeregina zein den, berez, akademia guztien joera kontserbadorea da, baina hitz hau ongi ulertu beharra dago, hizkuntza mintzatua idatzia baino askozaz ere aurrerakoiagoa baita, etengabe ari da araua gaintitzen, akademia araua jarrai eta zaindu dadin saiatzen da. Baina pentsa Euskaltzaindia momentu batean eta euskara batuari dagokionez oso aurrerakoi izan dela. Dena dela, jendea zahartzea bizitzaren lege da. Euskaltzaindia zahartu egin da eta gizartea aldatu, hizkuntzaz arduratzen diren beste erakundeak sortu dira. Beharbada, Euskaltzaindiak dinamika horretan, martxa galdu du. Ez da atzendu behar gainera apezek euskal munduan, literaturan nahiz posgerrako euskararen irakaskuntzan, izan duten garrantzia. Hala ere Euskaltzaindiak baditu orain ere eginkizun batzu eta horretarako jendea behar da eta sartuko dena beste klase batekoa izanen da.

A.— Euskara dela ta, batuari dagoz-kion kontuetan ez al dago oraindik ere lana egin gabe?

P.S.— Bai, baina gehiena egina dagoela esanen nuke, badira oraino ere

egin beharreko gauza xehe batzu, baina aditza adibidez ia egina dago. Batean/batetan, batzutan/batzuetan, halakoak oraindik ere erabakitzeke daude. Gauza zailagoak ere badira, eman dezagun zientzietan hutsune batzu daudela euskarari dagokionez, eta zientzilariek mintzabide berri batzu eskatzen dituzte. Halakoetan erantzunen bat eman beharko zaie, baina ikusiz horrek euskara nola aberastan duen, formula berri horien beharra egitazkoa dela aseguratuz. Guzti hori erabaki aurretik gainera, bilduma oso on bat egin behar litzateke, euskara mintzatuarena nahiz klasikoena, jo dezagun azken 200 urtetako idazle guztiena. Pausuak horren arabera ematekoak direla uste dut. baitira oraindik ageri.

A.— Zuk, Pello, zertan diharduzu orai?

P.S.— Hara, orai Euskaltzaindia ari da hiru oinarritzko lanetan, hiru lan zabaletan. Bata hiztegia. Bada hor batzorde bat, garrantzizkoena Koldo Mitxelenaren zuzendaritzapean ari dena. Oso lan serioa da, 100 liburu baino gehiago hartu dituzte, eta dena informatizatua dago. «Behar» eta

«Nahi» hitza nola erabili ikusteko, makinatik hitz hauen testuinguru guztiak ateratzen dira, makinak zerrrenda izugarria ematen baitu. Lehenbiziko tomoa oso gertu dagoela uste dut, nahiz lana oso oso mantso egingen den. Bigarren lana atlas linguistikoa da, Haritxelar da buru, 10 urte inguruko lana da. 3.500 galdera zanen dira nik uste. Isoglosak mugatu egingo dira, sintasia e.a. zehaztuz. Hirugarrena gramatika batzordearena da, ni horretan nago. Duela hiru urte sortu zen, eta badugu asmoa 1990.era-ko bukatzeko. Orai perpaus bakunaren azterketa xehea egina dugu, astero bildu gara, asko eztabaidatu eta gero ondorio batzutara heltzeko. Perpaus bakunari buruz egin dugun lana lau aldiz erredaktatu dugu, eta oraindik ez dugu bukatu, hitzen ordena adibidez orain ari bait gara aztertzen. Esan dezaket beraz oso lan serioa dela.

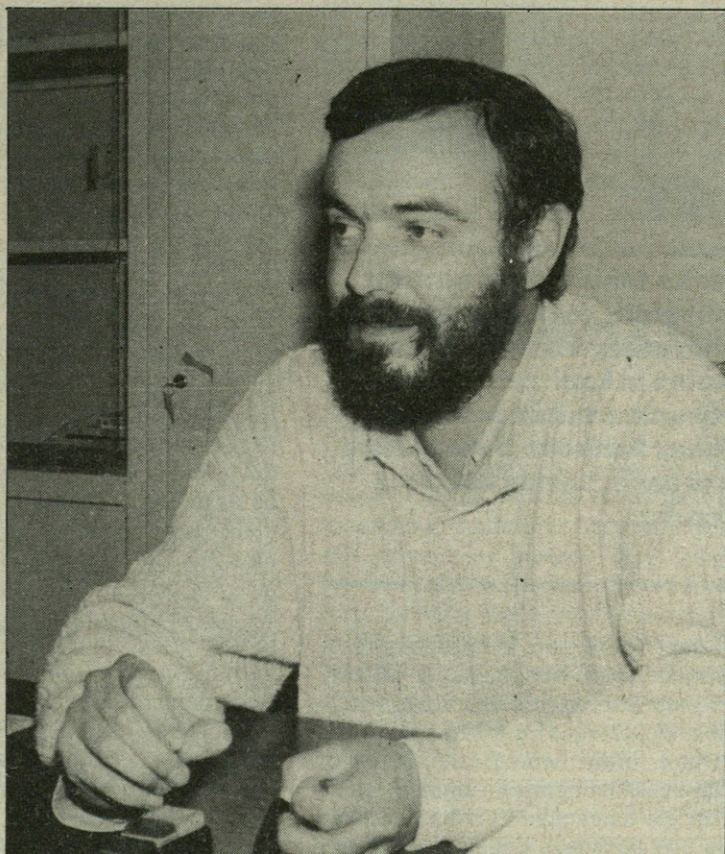
A.— Ez al du zure ustez Euskaltzaindiak orai artio zuen ospea galduea?

P.S.— Ene ustez, badu orain ere ospea, nik onartua ikusten dut. Badira hor zehar beste erakundeak, behar bat betetzen ari direnak, beste erakundeen premia begien bistakoa da, baina ez da komeni hauek sortzeagatik soilik sor daitezen, arrazoi objektiboak behar dute izan horretarako. Erakunde horiek zergatik sortu diren eta euskarari nolako mesedea egin dioten ikusi behar da. Hiztegitantzan adibidez, UZEIk bere lana egin du, baina nere galdera hau da, patxarazkoa izan al da lan hori? Nik hizkuntzalaritza hiztegia ezagutzen dut, eta esan dezaket gauza batzu arinegi eginak direla, kontutan hartu gainera euskal munduan gehien landua dagoena hizkuntzalaritza dela beharbada. Ni lana arinegi egitearen aurka nago, nahiz horrek ez duen inondik ere UZEIren aurka nagoenik esan nahi.

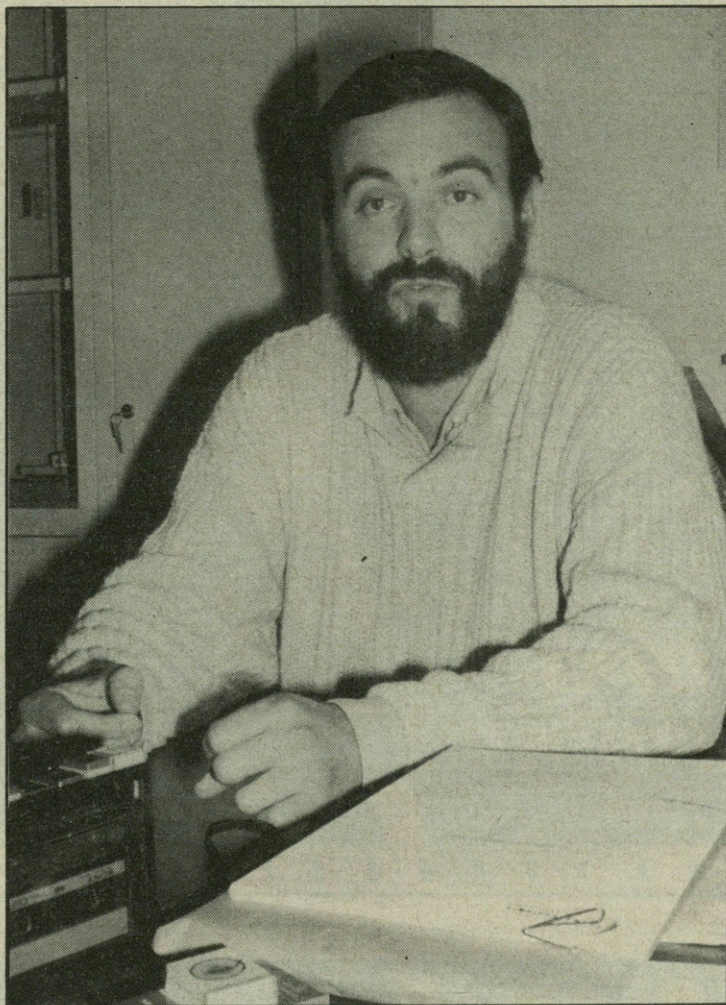
A.— Baina UZEIk behar bat bete du.

P.S.— Hori da. Beharbada lan hori Euskaltzaindiak egin behar zuen, baina ez du egin. Lan hori nola egin behar duen, beste erakundeekin batera e.a. ez dakit, beharbada beste taldeek ere integratu behar lukete lana egitekoan. Dena dela euskararekin orokor-ki identifikatzen den erakundea Euskaltzaindia da, akademia baten beharra dakusat eta hori Euskaltzaindia da, gainera bizi dugun egoera atipiko honetan bere lana beharrezkoa da.

A.— Zein mailataraino da zuretzat ohorea Euskaltzaindiako partaide izatea?

«Hara, Euskaltzaindian sartzea zama da denbora eta lana eskatzen duelako, baina ohorea ere bai, ezin dut ukatu, ns gustora nago, hau da gustatzen zaidana»

«Dena dela euskararekin orokorki identifi katzen den erakundea Euskaltzaindia da, gainera bizi dugun egoera atipiko honetan bere lana beharrezkoa da.»

P.S.— Hara, Euskaltzaindian sartzea zama da denbora eta lana eskatzen duelako, baina ohorea ere bai, ezin dut ukatu, ni gustora nago, hau da gustatzen zaidana.

A.— Laffite itzali da, hustu al du bere jakituria?

P.S.— Nik Laffiterekin lau urte egin ditut, eta ez dakizue zein harrigarria zen. Zaharra zen arront, itsu ere, norbaitek besotik eraman behar zuen, baina bilera guztietara joaten zen, eta bertan parte hartzen ez bazuen ere, beti zegoen erne, galdera bat egiten genionean beti zuen erantzun xuxena, halakok erabilia da hitz hori e.a. Aktibitate handikoa zen. Iruñeko kongresuan lehen lerroan egoten zen ixil ixila, baina amaieran beti pasatzen zidan paper batean bere oharren zerrenda. Azken batean, ez da ahaztu behar Iruñeko kongresuan egoteagatik pastillen hartzea ahortzi zuela. Zaharra zen, bihotz kolpeak izana zen, baina

pastillen ez hartzea erabakigarria izan zen nik uste. Proba, handik oso gutira hil egin zela.

A.— Ordezkorik ba al da?

P.S.— Ez dakit, nik uste Iparraldeko norbait izanen den. Tradizioari jarraituko zaiola uste dut. Iparraldeko norbait izanen da. Ni euskalkiek ordezkariek izatearen alde nago, baina kontutan hartu behar da euskalki guztiek ez dutela pizu bera, eta badut hau inoiz planteatzeko asmoa, zeren izan baitaiteke eskualde horretan jaio ez dena baina euskalki horretan espezializatua, ni zentzu honetan nago tradizioaren kontra. Nik egingo nuke, segurtatu euskalkien ordezkarik den jendea Euskaltzaindiaren barnean, baina horien ondoan beste batzu sartu, euskalkia kontutan hartu gabe sartutakoak, ni horren aldekoa naiz. Ez da ahaztu behar arrazoi politiko batzu badaudela. Pentsazazu Euskaltzaindia HBko jendez betetzen dela, orduan PNVkoak haserretu egingen lira-

teke, edota PNVko jendez, orduan HBkoak ere haserretu egingen lirateke, berdin EErekin. Arrazoi politiko batzu badaude akademikoez gain.

A.— Mitxelenak hustu al du bere jakituria, eman al dizkigu euskal linguistikaren giltzak?

P.S.— Nik ez dakit, oso zaila da hori esatea, gaur egun berak ekipo bat ateratu du: Ibon Sarasola, Endrike Knörr, Ines Pagola, Lurdes Oñederra, Patxi Goenaga eta ni. Bera ekipo horrekin ari da berak zuzendu baititu gure tesi doktoralak. Nik maila pertsonalean oso oso jende guti aurkitu dut berak duen jakituriarekin, harriturik utzi nau. Esan behar dut bestalde berekin lan egitea ez dela erraza, tesia egin nuenean, tesia lerroz lerroz zuzendu zuen, harremanak ez ziren «hau oso ongi dago» modukoak e.a. Guk asko ikasi dugu berekin. Nik eta Patxik adibidez asko zor diogu, oso zabala izan baita. Bera bere gaia ez den zerbaitetan sartu da, bere arloa historia baita, eta bere espezialitatea ez dena berak bultzatu du, hori ez du edozeinek egiten, Patxi eta ni hemen bagauda beragatik da. Kontutan hartu beharrekoa da ere, bera generatibista ez den arren oso irekia dela linguistika kontutan. Hori da nik azpimarratu nahi nuena, Mitxelenak denok bezala ongaitzak izango ditu, baina hori da nire berekiko esperientzia.

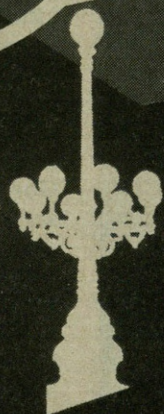
A.— Berriz ere galdera berberera itzuliz eta den mendreneko morborik gabe. Jo dezagun adibidez Mitxelena bihar hiltzen dela. Ez ote luke eraman-go berekin oraindik ere guri pasa edo erakutsi ez digun zeozer?

P.S.— Nik uste hori denekin gertatzen den, zaila da hau jakitea. Nik bere beharra ikusten dut. Egia da adibidez talde sozial batzuk esaten dutela: «joe! Mitxelenak berriz ere hau esan du!», hau ere egin du, gaizki egin du hau! e.a. esaten dutela. Nik jakin nahiko nuke zer izango zen euskararen mundua Mitxelena bezalako bat izan ez balitz. Bestea esatea erraza da baina bere lana hor dago. Mitxelenak eman ote digun eman behar digun guztia?, ez dakit, hori ez du inork ematen, ez Mitxelenak ez inork, hori historiak esan beharko du, nik uste dut bera ahal duena ematen ari dela modu onean. Den dena?, ez dakit, osasuna eta gauza pila ere kontutan hartu behar dira.

Iñaki CAMINO

SASTRE
AUZMENDI

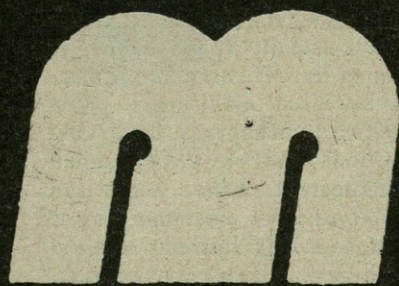
DONOSTIAKO ESTILDA

**MODARI HOR KONPON
ALA AUZMENDIRI TXANPON**

V E R G A R A, 1 - D O N O S T I A

**kirolzaleen
zerbitzutan**

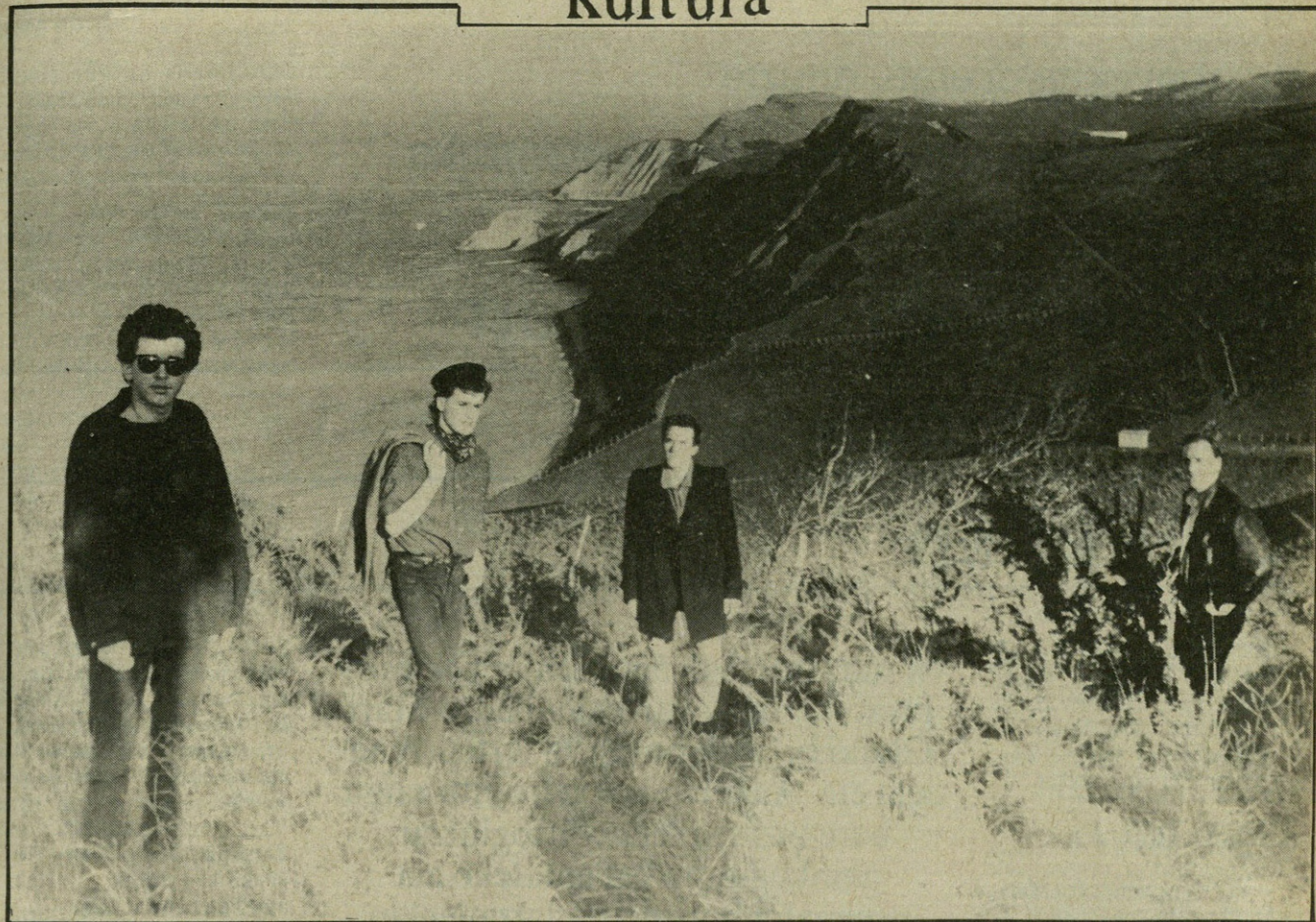

miner

donostia

271050 eta 270447

“Itoiz” musika taldeak kaleratu berri du bere azken plastikoa, “Espaloian” izen urbanoaz bataiatutakoa. Horrela hautsi dute urriaz geroztik mantentzen zuten isilaldia. Bilbon eta Donostian eginiko aurkezpenen bitartez kaleratu dute beren diskografian bostgarrena osatzen duen lan hau, aurrekoarekiko aldaketa nabariak dakartzalarik haien ustez. Juan Carlos Perez, Joxemari Argoitia eta Bernardo Atxagaren hitzekin egindako kantuak biltzen ditu “Elkar” diskoetxeak kaleratutako diskoak. Disko berriarekin batera “Itoiz”ek formazio berria estreinatu du diskoa aurkezteko ematen ari diren kantaletan. Hurrengo orrialdetan aurkituko duzu “Itoiz”ekin egindako elkarrizketa.

berriak

Sabin

“Elhuyar”ek beste liburu bat kaleratu.— Aurreko astean aurkeztu genizuen “Elhuyar”ek bere hamargarren urteurrena ospatzeko kaleratutako “Nora doaz zientzia eta teknika” liburua, eta dagoeneko kultur elkarte horrek badu beste lan bat kalean. Honeko hau “Emultsio-polimerizaziorako errektoreen injineritza” izenekoa da, eta Josemari Asua eta Mariaje Barandiaran dira egileak, “Elhuyar” kimika taldeko partaideak. Liburu hau ez da kaleko jendearentzat, baizik eta gai horretan diharduten ikasleentzat, izenburuak argi adierazten duen legez espezializazio haundikoa bait da.

Manifestazio jendetsua Baionan AEK eta “Seaska”ren alde.— Azkenaldian Iparraldean buruturiko manifestazio jendetsuena biltzea lortu zuten AEK eta “Seaska”k joan den apirilaren 20ean Baionan. Jakina da bi erakundeok Iparraldean bizi duten egoera larria, eta azken hilabeteotan hainbat eta hainbat ekintza burutu dute Frantziako ministeritzari laguntza publikoa esijituz. “Herri zerbitzuei diru publikoa” esloganak laburtzen zuen bi erakundeok antolatutako manifestazioaren xedea. Bai AEK eta bai “Seaska”ko arduradunek hitz gogorrak jaurtiki zituzten Hezketako Ministeritzaren aurka. Zalantzarik gabe hurrengo zita “Herri urrats” izango da maiatzaren 12an Senperen.

“Erein” argitaletxearen lau nobedade apirilerako.— Kaleratu berri ditu “Erein” argitaletxeak bere literatur saileko beste lau titulu. Nikolas Ormaetxea “Orixe”ren Santa Cruz apaiza nobelaren berrargitalapena da horietako bat. Bestea Bitoriano Gandiagaren “Denbora galdu alde” poesia liburua. Bernardo Atxagaren nobela bat, “Bi anai” izenekoa da zerrendako hirugarrena; eta azkenik Pako Aristi idazle gaztearen lehen nobela, “Kcappo (Tempo di tremolo)” izenekoa. Entrega honekin zinez animatzen da hain literaturzalea ez den urtesaso hau.

Hernanin antzerki sala estable bat estreinatu.— Apirilaren 22an eman zitzaion hasiera Hernanin Nazioarteko Antzerki Emanaldiari, horrekin batera Viteri Kultur Etxean dagoen antzerki sala bat estreinatuz. Sala hori, sala estable deritzoteneko bihurtzea da bai jaialdia eta bai Udal Lantegian lanean diharduten “Tanttaka” taldekoen asmoa. Hilabetero haurrentzako ikuskizun bat eta ahal izanez gero helduentzako pare bat eramatea da talde langile honen asmoa. Asmo txalogarria zalantzarik gabe, hori bait da antzerki-gintzaren hutsunetarikoa, non antzeztu ez edukitzearena, eta batez ere nork programatu, Bi horiek eskeintzen saiatuko dira “Tanttaka”koak aurrerantzean Hernaniko udalaren laguntzaz.

Hainbat ekitaldi eratu dituzte
euskal emigrazioaren bertsolaria omentzeko

Pedro Mari Otañoren 75. urteurrena Zizurkilen

1857eko urtarrilaren 26an Pedro Mari eta Maria Josefa Otaño bizkiak jaio ziren Zizurkilgo «Errekalde» baserrian, bertso gintza oso gertutik ezagutzen zuen familia batetan.

Bertsolari kasta

Izan ere, ez zen Pedro Mari Otañotar kastaren lehen bertsolaria izango. Bere aitona, Pedro Mari Otaño hura ere, eta «Errekalde Zaharra» bezala ezaguna oso bertsolari ezaguna zen. Mikaela Lasa bere amona ere bertsolaria zen. Eta azkenik, bere bertso gintzan eragin handia izango zuen Joxe Bernardo Otaño osaba.

Joxe Bernardo oso emana zen festetan eta jai giroan kantatzera, ez ordea Pedro Mari. Ez zituen sagardotegiak edo tabernak maite bertsoak botatzeko. Nahiago izaten zuen indarrak plazan neurtzea.

Joxe Bernardo eta Pedro Mari bertsoan idazten omen zioten elkarri, baina zoritxarrrako, ia gutun guztiak galduta daude.

Ameriketarako bidean

Pedro Mari Otaño, euskal emigrazioaren bertsolaria izan da. Gutxi adierazi dute berak bezala, Euskal Herriatik kanpora egoteak sortutako herri-mina.

Zizurkildik, hasera batetan, Donostiako Amarara joan zen bizitzera, baina gauzak gaizki

Maiatzaren 2tik 5era zenbait ekintza prestatu dira Zizurkilan Pedro Mari Otaño bertsolariaren 75. urteurrena dela eta. Aukera egokia iruditu zaigu, bere bizitzari eta bertso gintzari gainbegirada bat emateko eta omenaldi honen antolatzaileekin hitzegiteko.

zihoazenez, Ameriketarako bidea hartu zuen beste zenbait euskaldunekin batera.

Halaz ere, ez omen zuen suerte onik izan lehen bidaia honetan, eta Euskal Herrira itzuli zen. Maria Magdalena Albedirekin ezkondu eta berriro joan zen Ameriketara hiru seme-alaba izanda gero.

Badira bi bertso famatu Ameriketarako lehen joan-etorri honen berri ematen dutenak, osaba-ilobak boteak.

Ameriketara joateko orduan honela kantatu omen zion Osaba Joxe Bernardok Pedro Mariri:

Nere iloba egin omen zaizu Amerikara juan naya
Desio dizut egin zazula
gutziz biaje alaya.
Ta ara juatian egiten bazaizu
onera etorri naya,
Errekaldian or egongo da
zu jayo zinaden oya.

Pedro Mari Ameriketatik itzultzerakoan ordea, hau izan omen zuen bere lehen bertsoa etxeko atarian:

Osaba baldin ez badauka
egiteko aundiyan bat or,
gizon bat dago berorren galdez
ate ondoraño betor,
berorrek ondo asko badaki
agintzen dana dala zor,
bera jayo zan oyaren billa
illoba oraintxe dator.

Argentinara bigarren aldiz joan ondoren beste hiru seme-alaba izango ditu. Bera artzain izan arren, euskarazko klaseak ematen aritu zen «Laurak bat» Euskal Etxean.

Bertsolari poetikoa

Bertso landuak dira Otañorenak. Argentinan egoteak eta sofritzen zuen katarro kroniko batek, bere bertsoak idaztera behartzen zuten. Honi esker

poetikotasunez beteriko bertsoak eskeini dizkigu Herrimina, bere bertsoen gai nagusienetako bat bada ere, abertzale sutsu bezala agertzen da Pedro Mari eta bai euskaren defendatzaile bezala:

Zazpi aizparen gai dan oiala
ebakirikan erditik,
alde batera iru soñeko
utzirikan, lau bestetik
goraiziak bereizi arren
bakoitza bere aldetik,
ezagutzen da jantzi dirala
zazpiak oial batetik.

Oialtzat artu zugun Euskera,
goraizitzat Bidasoa,
ibai koxkor bat besterik ez da,
utxa balitz itxasoa:
elkarren urbil daude Zazpiak
muga deitzen da Pausoa.
Zergatik izan bear ez degu
famili bakar osoa?

Arbola baten zañetatikan
sortzen diran landariak
bezala gera, Bidasoaren
bi aldetako jendiak:
berdiñak dira gure jatorri,
oiturak eta legiak,
Ama Euskerak magal berian
azitako senidiak.

Ez zuen Pedro Mari oso garbi ikusten euskararen geroa, eta Argentinatik bultzatu egin nahi ditu itsasoz gairik euskaldunak bere hizkuntzaren defentsara:
«Miru gaiztuak menderatutzen duten bezala uxua,
etzazutela iltzera utzi
gure euskara gaxua».

Bere obra

Jada 1897an Oiartzungo Euskal Jaietan lehen saria lortu bazuen ere, argitaratuko zuen lehen obra ez zen bertso-bilduma izango, opera bat baizik.

1900.urtean «Artzai Mutila» euskal opera argitaratzen du Buenos Airesen, Felix Ortiz y San Pelayoren musikaz. Obra hau 1906ean estreinatu zen Victoria antzokian eta hogeituro geroago Colonen 1904ean «Alkar» izeneko bertso-liburua argitaratu zuen, Buenos Airesen. Liburua bera 1930ean birargitaratu zen Donostian.

1906ean «Gu ta Guk» bertso-bilduma argitaratuko du Buenos Aireseko «La Euskaria» egunkariaren euskal poesia lehiaketan I. saria irabaziz. Geroztik, Kulixka sortak ale bikoitz bat eskeiniko zion 31-32 zenbakietan.

Pello Mari Rosario de Santa Fé hil zen 1910eko maiatzaren 5ean 52 urte zituela, bere bizitzaren amets haundienetako bat lortu gabe: bere hezurak Euskal Herrian lurperatzea, alegia.

Omenaldia

Esan bezala, Pello Mari Otañoren 75. urteurrena dela eta, Zizurkilen omenaldi bat eskeini nahi izan diote eta horretaz hitzegiteko, batzorde antolatzailearen partaide diren Julen, Lurdes, Pili eta Migel Joxekin bildu gara:

— *Nondik sortu zen omenaldiaren ideia?*

— Ideia, berez, «Sortzaile» kultur elkartetik sortu zen. Behin ideia piska bat mamitu ondoren, Udalaarekin jarri ginen harremanetan, eta behin Udalak onartuta gero, batzorde antolatzaile bat osatu da, Udala, elkarte ta eskolen artean.

— *Jakin dugunez, ez da hau Pedro Mari Otañori Zizurkilgo herriak eskeintzen dion lehen omenaldia:*

— Ez, duela 20 urte, 1965eko maiatzaren 9an, justu, eskeini zitzaion Pello Mariri lehen omenaldia. Ohizko ospakizunetaz gain, plaka bat jarri zitzaion jaiotetxean eta herriko plazan Jose Lopetegi eskulturragileak eginiko oroitarria inauguratu zen.

Gero, bazkalondoan, hogeituro bat bertsolari bildu ziren eta

baiza Lurdes Iriondo ere. Bazkari hartan bildu zirenen artean, baziren ezagutu zutenak, eta baita bere lehengusu propio bat ere.

— *Bere daturik biltzeko erraztasunik izan al duzue?*

— Ez dugu hemen gauza haundirik jasotzerik izan, argitaratutakoaz aparte. Kontutan izan behar duzue, bere gertuko familiarrik ez dagoela eta datu gehien dituen alaba Ameriketara dagoela. Zaharrek, bertsoak, etab. ezagutzen dituzte, baina argibide haundirik eman gabe.

— *Zer da prestatu duzuen?*

— Gure asmoa, aste honen bidez, Pedro Mari Otañoren figura eta obra ezagutaraztea izan da.

Herriko eta inguruko zaharrek begirune haundia diote eta oso gogozkoa zaie. Baina gazteek ezagutu ere ez dute egiten, bere izena daraman eskolaren-gatik ez bada, behintzat.

Horregatik, herri guztira iristeko, foileto bat argitaratuko dugu, bere bizitza eta bere obra azalduz. Orri hori ere eskoletan erabiliko da, bere olerki eta bertsoak klaseetan erabiliz. Haur eta gazteentzako ere erredakzio lehiaketa bat antolatu da.

Programa hau duzue:

Maiatzaren 2an Juan Mari Lekuonak eta Jose Mari Aranaldek emandako hitzaldia.

Maiatzaren 3an bertso eta txiste afaria, Lazkao-Txiki, Galaraga, Amonarri, etab.ekin.

Larunbatean bertsolari gazteun jaialdia, Aristorena, Eguzkitze, Eizmendi, Arantza Loidi, Mujika eta Jon Sarasuarekin.

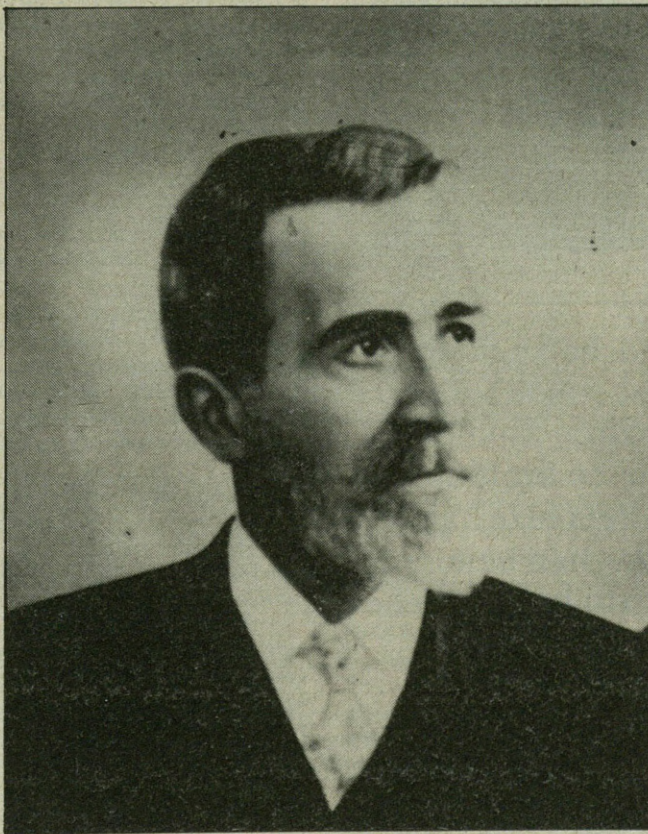
Igandean Meza nagusia. Ondoren herriko haurrak bertso-tan, Lazkano Murua eta Telleriaren bertso saioa eta dantza eta soinua.

— *Aurrera begira?*

— Hemendik bi urtetara, Jose Bernardo Otañoren 75. urteurrena ospatzen da, eta ordurako omenaldia polit bat prestatu nahi genuke, baina oraingo hau baino lasaiago, azkenean nahiko presaka ibili behar izan baitugu.

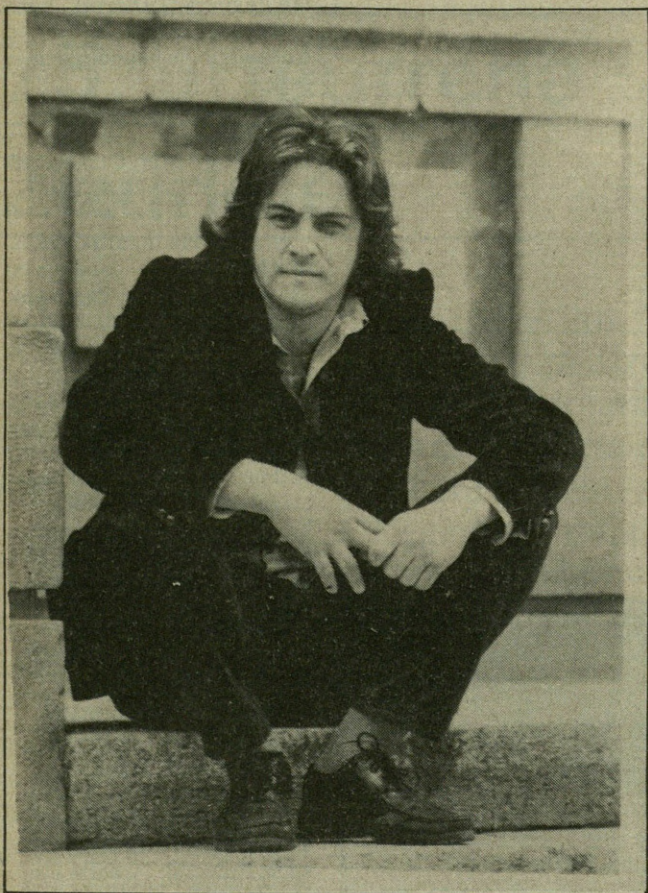
Asmotako bat, osaba-ilobak bilduko dituen eskultura bat eraikitzea litzateke, Pello Mari bere bertsoetan hainbeste aldiz aipatzen zuen intxaurren baten azpian.

Koldo AZKARATE

«Kcappo», bere lehen nobela, argitaratu du

Idazle ofizioari sendo eutsirik, Pako Aristi

Urrestilla, bere herria, hartu du Pako Aristik lanerako base finko bezala: bertatik idatziak ziren aspaldi «Egin»eko «Egunon»en azaldutako kronika eta elkarrizketa luze haiek; «La Voz de Euskadi»n baita «Liberación» ezabatu berrian ere agertu ziren honen artikulua, trumoitsuak sarri.

Azkenaldian, egunkarietako utzi eta literatur lanari eutsi dio Aristik, eta nolabait asmo horretara moldatu du bizimo-

dua: astearren gehiena Urrestillan eman, eta astean behin, astelehenero, Leioara heltzen da, Informazio-Zientzien Fakultate-

tera, egiten ari den laugarren kurtsoaren martxa kontrolatzeko.

Eta metodizazio horren emaitzak agertzen ari dira: «Narrasti Ozena» ipuin bilduma argitaratu zuen iaz; ohizko sariketetan ere entzun da bere izenau. Eta apirila honen hasieran Fakultatera egindako asteleheneroko bisitan, bere lehen nobela besapean zuela agertu zitzaigun. Dagoeneko liburudendetan aurkituko den «Kcappo» nobelaz egin genuen berarekin elkarrizketa hau.

Herri txiki batean eta mende-hasieran kokatzen da «Kcappo» nobela, eta lau pertsonaia nagusiren bitartez (bi gizonetzko, Ernesto eta Santos, eta bi emakume, Teresa eta Laura) komunitate horren bilakaera dramatikoaz azaltzen digu.

«Nobela hau idazteko ideia—diotsku Aristik—bertso zahar batzuetatik etorri zitzaidan; bertsook, «Etxeberritxo» Azkoitiko bertsolariak egindakoak dira, eta Aiako Mugatz base-riaren gertatuaren berri ematen dute, nola Jose Tejeriak bere aita zauritu eta hiriburura, Donostiara, aldegin zuen, eta nola aitak, hil aurretik, «semeak galdu nau!» hitzekin salatu zuen. Azpeitiko kartzelara eraman, eta 1900 urtearen hasieran, urtarri-laren 16an, urkatu zuten Joxe Tejeria».

«Baina pasarte horretan fin-katurik, istorio berri eta oso bat sortu dut, batez ere herri txiki-tako errealitatea, eta jendearen harreman bereziak aztertuz».

—Nobelan, diozun bezala, aipaturiko motibo horretaz gain, herri horretako jendearen azterketa zehatz bat dago, komunitate horretan gertatzen diren iskanbilena, azaleko konbentziaren azpitik gertatzen diren konfliktuena..., eta herrietako propio diren pasadizo ugari ere, ezta?

«Bai, horrela da; nik uste herrietako konbentziak gertaera berezi asko eta pertsonen filosofia berezi bat ere badakartela. Nobela erreflexio batetik sortu da: literaturarako gaiak, pasadizu horiek,... errealitateetik hartzen ditut, eta moldatu. Baina horretarako herrietako giro hau ondo eta sakon ezagutu behar da,... batez ere jende nagusiarekin hitzegin, nik hori sarritan egiten dudana da, orduak eta orduak pasa jendea entzuten, eta jendea mugitzen duten arrazoi-namendu ezberdinak aztertzen... Errealitate horretaz, idatzi aurretik, asko pentsatu behar da, eta zentzu bat aurkitu, zentzu bat eman».

—Nobelaren ardatza lau pertsonaia nagusitan dago:

«Bai, eta kuriosa da hau, ze nik lehenago protagonista gizonetzkoa neukan, Tejeriaren istoriokoa, eta gero honek lagun bat behar zuela ikusi nuen, eta horrela sortu ziren Ernesto eta Santos. Baina bi emakumeak, Teresa eta Laura, ia berez sortu ziren, eta indar handia hartu dute nobelan. Karaktere desberdinekoak dira gainera: Teresa karga erotikoa handia duen pertsona da; Laura aldiz ez da hala-koa, karaktere oso sendoko emakumea da, pasatzen dituen guztiekin ere nortasun finkoa mantentzen duena. Interesgarri iruditzen zait baita Santos-ek nobelan zehar duen pertsonalitate aldaketa, eta aldaketa horren arrazoiak, beste emakume bati —bere amari— atxikiak».

Pako Aristiren izena ez zaigu, orain arte, literatur talderen bati edo hango edo hemengo aldizkari, mugimendu edo tertuliei loturik agertu. Horren arrazoiak galdetu diogu:

«Arrazoi geografikoak dira batipat. Ni Urrestillan bizi naiz, eta halako bilerak Donostian, Bilbon... egiten dira. Hala ere,

uste dut ofizio bakartia dela berez idazlearena. Lan indibiduala da nagusi; herri txikietaz idatzi behar baduzu, jendea ondo ezagutu behar duzu, honen portaeraren legeak aztertu... Begira, adibide batez: bada Urrestillan gizon bat, egunero 14 ordu lo egin behar dituen; hau datorkizu, eta kontatzen dizu, eta ze ondo bizi den 14 ordu horiek lo egin ondoren... eta berehala pentsatzen duzu, baina ze behar izango du honek horrenbeste lo egiteko, agian 8 ordu eginda ere ondo egongo litzateke, eta denbora izan beste zozertarako... eta hasten zara horren arrazoi eta motibazioak aztertzen. Pertsona berberak kontatu zidan behin, nola abioiz ibiltzeko gogo ikargarria zeukan, esperientzia hori ezagutu nahi zuela, eta bazen herrian gazte bat abionetak alkitatzeko aukera zuena; beno, ba behin joan ziren elkarrekin, abionetan igoen eta Urrestilla gainetik pasa ziren, eta gure gizonak 5 kilo karamelo eramane zituen, herri gainean botatzeko, eta herri osoa zeukan bere zain, noiz pasatuko. Guzti horien psikologia aztertu behar duzu, ze nortasun duen ikusi... eta hori bakarti-lana da».

— Errealitate zuzenaren azterketaz gain, irakurtzea ere baliagarria izango zaizu...

«Jakina, asko irakurtzeko aukera dut, eta badira zenbait lan oso baliagarri izan zaizkidanak, gogoratzen dut Garcia Marquez-en "Cien Años de Soledad" nobela famatuak sortu zidan interesa: liburu honetako pertsonaiengan asko pentsatu nuen, haien inguruko korapiloez, idazlearen narratibitateaz... Literatur erotikoa Pablo Casado-ren "Tres, días, tres noches" aipatuko nuke, sexualitatea neska baten ikuspuntutik kontatzeak niretzat suposatzen zuen interesa... Euskal literaturan, Mirande-ren nobela, Atxagaren ipuinak, edo Andu Lertxundiren obra, eta bereziki "Hamaseigarrenean, aidanez" ren irakurketa oso lagungarritzat ditut».

— Ze eritzi duzu Literatur Sariketetaz, eta ze laguntza aurkitzen du idazten hasten den batek bere lanak argitaratzeko?

«Sariketen asuntua nire ustez tristea da, eta ez zait egokia iruditzen bide hori; pentsa, adibidez, azken Donostiako Hiria

Sariketan: berrogeita piku aurkeztu ziren, eta hiru saritu; hortik datorrena, hiru postasun eta berrogei dezepzio, eta hauek dakarten desanimoa; ez da balantze ona.

Nobela hau ere Sariketa bate-ra aurkeztuko tentatua egin nintzen, baina ezetz erabaki nuen, ahal izanez gero, zuzenean argitaratzea. Nik izan dudanez, "La Voz" en kazetari nintzela, zenbait idazle ezagutzea izan zen: Bernardo Atxagak laguntza handia eman di; has-teko, animoa eta izdarra, eta

kontseilu onak. Gogoan dut orain gutxi bidalitako gutun batean idazten zidana: "Ez epero laguntzarik ez nigandik ez beste inorengandik, idazlea bakarrik baitago beti; egizu lana gogotik, egin lana kupidarik gabe". Nobela amaitu ondoren, Andu Lertxundiri ere eman nion irakurtzeko, eta animatu ninduen publikatzera. Laguntza horiek dira benetan baliagarriak».

Lehen esan bezala, Pako Aristik badu esperientzia bat kazetari bezala, eta "La Voz" en zebilela euskal idazleekin elka-

rrizketa-saio bat hasi zuen; Atxaga, Txillardegi, Lertxundi, Irigoien eta Amurizarekin burutu zituenak eman zioten aukera idazleen mundua barreratik ezagutzeko, berak dioenez. Orain ere, ez du kazetari-lanori guztiz baztertu, eta liburu bat prestatzen ari da, Euskal Kantagintzaren historiari, Tom Wolfe kazetari amerikarren estiloan burutu nahi duena:

«Liburuak historia, elkarrizketak, eta momentuko inpresioak tartekatuko ditu, eta oinarritzko materialeak bildu dit: elkarrizketak, eta 1965.etik hasita, garaiko egunkarietako materiale-bilketa. Liburuak bidaia bat bezala planteatuko dut, Ustaritzen hasia (Labegerie-ren hilotan), eta Euskal Herrian zehar hedatuz».

«Hamabost elkarrizketa egin dut, eta susmatzen den baino parte interesgarriagoak daude historia horretan; erlazioak ere bazituen euskal kantagintzak garai hartan: hala, Laboak kontatzen dit nola ezagutu zituen George Brassens, edo Atahualpa Yupanqui, eta honen harridura "Komunikazio-Inkomunikazio" kantua entzutean; gero, garai hartako kritikak, adibidez Rafa Castellanos, "La Codorniz" en eta Falet eizenaz egin-dako artikulua, hala "A Benito Lertxundi le falta un bombardino" tituluko, etab. Uste dut interesa izango duela».

Bere kazetari alderdia kanporatuz, euskarazko egunkaria sortzeko posibilitatea arreta handiz komentatzen du Pako Aristik, bere ustez kalitatezko egunkari bat egiteko adina jende badagoela azpimarratuz. Hala ere, literatur proiektu berrietaz mintzatzen da pozarren, eta argitaratu berria duen "Kcappo" nobela trilogia baten lehena dela aurreratzen digu, hurrengo biak datozen bi urteetan argitara emateko asmoa agertuz.

Bilbon bukatu dugu elkarrizketa, nobelaren aurkezpenean aste honetan bertan egin behar duela eta. «Ez dakit — esan dit azkenean — Bilbo honetan biziko banintz zer idatziko nukeen, bertoko gauzetaz, seguru. Baina hemen zailago da errealitatea harrapatzea... eskapa egiten da». Eta elkarrizketa amaitu eta eskapatu zait Pako bera ere Urretilla aldera.

Karmelo LANDA

Aurkeztu berri du Bilbo eta Donostian azken diskoa

Itoiz «Espaloian» singletasunerantz

ARGIA.— «Itoiz»ek aurreko diskoarekin, «Musikaz blai» diskoarekin, izugarritzko arrakasta lortu zuen. Ordutik hona, eta zehazki disko hau egiten hasterakoan ze aldaketa planteiatu zenuten?

Juan Carlos Perez.— Ez dugu planteiatu aldaketarik. «Musikaz blai» disko bat izan zen, eta ikusten denez arrakasta handia eduki zuen. Urrian hasi ginen disko hau preparatzen. Jean Marie, Jimmy, Foisis eta lauron artean. Kanta horiek prestatzen hasi ginen, momentu hartan honelako estiloa nahi genuen egin, eta horrela sortu zen diskoa, eta hemendik aurrera ea zer gertatzen den.

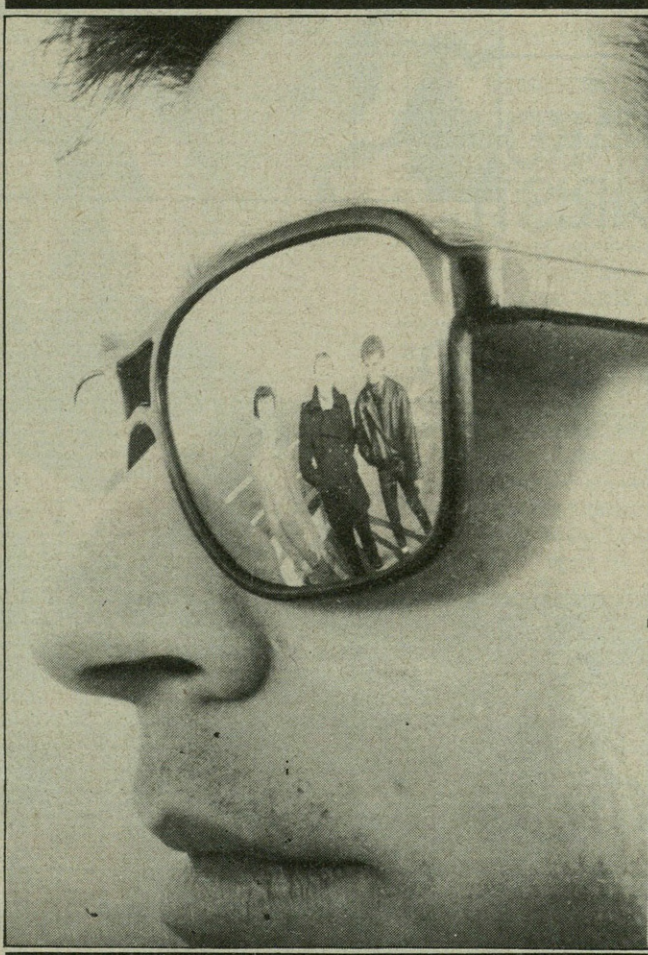
A.— Diskoaren aurkezpenean, instrumentazio eta armonia aldetik gauza sinpleago bat egin nahi izan duzuela aipatu duzu gauza berrien artean, horrek zer arrazoiri erantzuten dio?

J.C.P.— Piska bat asperturik geunden hainbeste gauza sartzeaz, hainbeste sinte-eta, agian pasatu egin gara; baina ez genuen sonidoa lortzeko lan bat egin, kantak lortzeko baizik, kanta bakoitzak bere indarra edukitzea. Garbi dago arreglo eta sonido aldetik askoz sinpleagoa dela.

A.— Kantak aipatzerakoan, hitzak ere sartzen dira, eta horietan berrikuntza garrantzitsu bat Bernardo Atxagaren partaidetza da.

J.C.P.— Atxagarekin orain dela asko ari gara beste lan bat egiten, eta oso rollo ona dauka. Nik pasa nizkion lau kanta, musika eginda, eta berak lau hitz horiek musika gainean egin zituen; igual gaitzago da. Niri bere hitzak asko gustatzen zaizkit betiko hitzekin, hitz sinpleekin istorioak egiten dituelako. Lau hitzekin egin behar da kantak oso motzak direlako.

A.— «Ezekiel» diskoa istorio

Aurkeztu berri du «Itoiz» taldeak bere bostgarren lana, bosgarren elepea, eta dagoeneko irratia eta tabernetan entzuten ari dira, melodia pegatsuenak. Lehengo bideari saturatuegia eritzi eta singletasun baterantz jo dutela esan zuten aurkezpenean. Horretaz eta bestez aritu ginen Juan Carlos Perez taldeko kantariarekin.

bakar baten inguruan egindakoa da; hori ez duzue berriro errepikatu. Alde batera utzi duzue bide hori?

J.C.P.— Alde batera...Nik ez dut sekula linea definitu bat eraman. «Ezekiel» gauza xelege bat izan zen, Deustuako giroan. Niri anekdotikoki gustatzen zait. Bide hori utzi dugun? Ez dakit, «Alkolea» hartzen baduzu, niri ez zait asko gustatzen, gutxien gustatzen zaidana da. «Musikaz blai» bai gustatzen zait arrakasta daukalako; eta disko hau ere ez zait asko gustatzen, hau da, gustatzen zait, baina oraindik ez da nik nahi dudana...

A.— Ez al da hori agertzen «Itoiz»ek hasieratik eraman duen eboluzioan? Disko bakoitzean norabide aldaketa bat agertzen da.

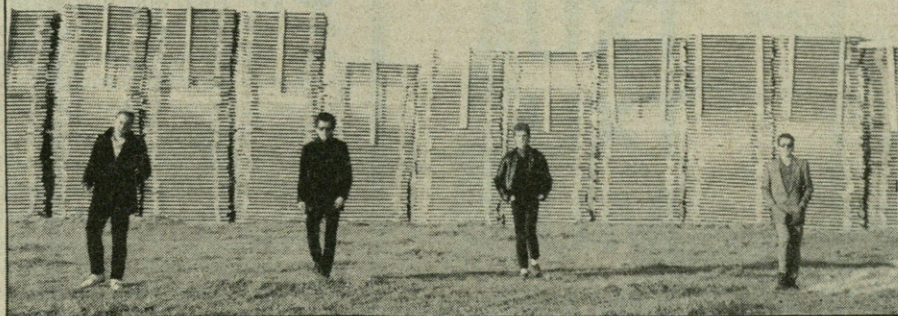
J.C.P.— Hori hor dago. Problema agian beti izen bera mantentzean dago, agian disko bakoitzarekin izen desberdin bat jarri behar izan genukeen. Jendea fijatzen da izenean: «Itoiz». Baina bost disko hauek nahiko diferenteak dira.

A.— Orain nortzuk osatzen duzue «Itoiz»?

J.C.P.— Hasi ginenetik Foisis eta biok geratzen gara; eta fijo gara gu biok eta Jimmy, Baionakoa, bateria jotzen duena. Oraindik hiru gara, Ecay Gasteizko jazz talde batetan dabil. Gasteizko gitarrista bat hartu dugu, Carlos Sanz, eta Baionako teklista bat, Mario Vilas. Eta bostok arituko gara zuzenekoan. Joan den astean hasi ginen formazio berri honekin jotzen, oraindik ez dugu hartu martxa, baina hori normala da, hartuko dugu.

A.— Zuzenekoan diskoan bilatu ez duzuen soinu hori aurkitzen saiatuko zarete?

J.C.P.— Zuzenean desberdina izango da, baina diskoan bezala gitarrerora izango da, askoz

sinpleago, eta indarrez baina lasai kantatzen; zuzenekoetan kantatzen asko gustatzen zaidan puntu bat hartu dut, orain arte sekula eduki ez dudana.

Lehenengo egunean Bergaran oso harrituta geratu nintzen, jende gaztea joan zen, oso gaztea, baina gelditu ziren begira, harrituta, ordubete. Lehen gure-

kin dantza egiten zuen jendea beste batzuk hartu dute. Lehenagokoa askoz errazagoa zen, jaia, kanta ezagunak, jende guztia kantatzen, eta azke! ean

«Espaloian», entzulegoa zabaltzeko asmoari ekinez

Atera da bai Itoiz-en Lp berria. Beronen kaleratzeari itxaron gabe hasi dira zuzenean lan honen berri ematen. Pasa den 20-ean izan ziren Oiarzunen. Beste aldean ere pare bat aldiz eskainia dute jada ekitaldi berria. Maiatzean pasako omen dira bestealde Euskal Herriko hiriburuetatik. Ez da igarle azitia izan behar taldearen uda arrakastatsua aldarrikatzeko, taldekoek, musikaren zentzu aldaketa dela eta, beren erreserbak jartzen dituzten arren.

Egia da Itoiz-ek espaloian honetan estilo trinkoago bati ekiten diona. Doinuak diren moduan, inongo azaleko gehigarri eta osagarriarik gabe, kitarra-baxu-bateria, gordin gordin, tekla eta saxo ikutu ximplez. Norabide aldaketa interesgarria «Marea gora-

ren» komertzialkeriak baztertu asmoz, hori bai, Juan Carlos-en ahotsak, konposizioek duten pop airea mantentzeak suposatzen duen amaiera musikala. Ez da beraz saltzeko eginiko Lp bat, bai ordea Lp komertziala, salgarria, erresultioia nolabait. Ez dugu uste beraz taldeak bere azoka hedatu eta entzulego zabalgara batengana heltzearen daraman bidea errezteko bitarteko exkasa denik, ez eta gutxiago ere. Doinuak ximpleak dira, poliki zainduak daude eta ahotsak bereziki inoiz baino hobeto landu dituzte. Ez dakigu entzulego «kulto»ago baten arreta bareganatuko duten (zergatik ez, hauxe baita taldearen helburuetariko bat Lp honetan) baina orain arteko zaletuen jarraipena ziurtatu dutela zalantzarik

ez. Gainera, ez zaigu zentzuzkoa iruditzen taldeak Lparen aurkezpenetan eman duen aldaketaren arrazoitzea, musika komertziala utzi eta musika artistikoa edo egitearena hori gustatzen zaielako, kaiga kien kaiga.

Gure ustez batek ez hu bestea kentzen. Itoizen konposatze-erak beti izan du pop komertziala ikutua, Espaloian inoiz baino zuzen eta freskoago lan egiten badute are hobeto, doinuaren erakuskeratasunak ez bait du artistikotasuna kentzen. Kasu gutxi mutiko honen hutsei, beraz eta gehiago beren musikari. Itoiz-en lanik hoberena zalantzarik gabe, uda parterako 10 kantatako sintonia polita, bai diskan, bai zuzenean, bai irratan ere, entzun zain duguna.

KAKI

aspertu egiten zara. Oraingoa askoz plazer haundiagoa izango da, indarrez baina gustora.

A.— Hori ez ote da piska bat zahartu zaretelako?

J.C.P.— «Itoiz» izena bada zaharra.

A.— Eta zuen musika?

J.C.P.— Ez dakit. Ni behintzat ez naiz zaharra sentitzen. Hogeitasei urte ditut, laster hogeitazazpi, eta orain sortzen diren taldeak ni baino zaharra-goak dira. Adinaren aldetik. Musika aldetik ez dakit, baina nahi duguna egiten dugu. Nik pentsatzen dut disko honekin arriskatu dugula. Gaur gauzak nola dauden ikusita, badakizu garbi zelan dauden gauzak, badakizu zeren kontura hitzegin behar duzun, eta zer musika klase egin behar duzun funtzionatzeko, eta zer sartu behar duzun gorputzean... Hori ez da erraza, horrela ere bizi behar da.

A.— Baina, «Itoiz»ek badu izen bat, atzetik historia bat, ezin du defraudatu, orduan seguru gainean jokatzeko du...

J.C.P.— Bueno, zuk gauza bat egiten duzu, eta ezin duzu sekula jakin zer gertatuko den jendearekin. Lehenengo gauza, zuk egiten duzu diskoa zuretzako, badakizu beste interlokutore bat badagoela, baina batez ere zuretzat egiten duzu...

A.— «Itoiz»ek non kokatzen du bere burua, musika munduko panorama ikusiz?

J.C.P.— Gu ingelesak izanez gero, izango genuke gure lekua, «Strangers», «The Smiths»... Musika hori, baina ez gara ingelesak.

A.— «Itoiz» nahiko fenomeno partikularra da.

J.C.P.— Bai, partikularra beti izan gara. Eta ez dut esaten «laostia» garela. Partikularrak gara, hasieratik independente gisa funtzionatu dugulako, sekula ez gara egon mugimendu batetan sartuta. Gure musika indibidualista da, ez da «de baska» edo «de revolución», zoritxarrez edo zorionez, baina ez dago besterik. Guk ez dugu bilatzen, berez sortzen da. Gure kantetan, musikalki, espektroroso zabala dago.

A.— Eta horrek anbiguitate bat sortzen du.

J.C.P.— Bai, eta zer? Hori horrela da, inebitablea da. Ez da gauza oso konkretoa.

M.A.

instituzioak

● **Birmoldaketak Gipuzkoa-ko Diputazioan kulturari dagokionez.**-- Jakina denez, Eusko Jaurlaritza eta Komunitate Autonomoko hiru Foru Diputazioen artean egindako konpetentzi banaketaz, euskarari dagozkion konpetentziak osoki Jaurlaritzara doaz. Diputazioak kulturaz baino ardura ez daitekeelarik. Modu horretan, Gipuzkoako Diputazioak azken urteotan eraikitako Euskararako Zerbitzua desagertuko da berriki, barne-roiloetarako Gabinet modura ibiliko delarik. Ez dakiguna zera da: nola moldatuko den Gobernua iragarritako 164 milioiekin lehen Diputazioak banatzen zituen subentzioak ere kubritzera iristeko. Ala kubritu gabe geratuko dira?

liburuak

● **"Narrazioak" liburuaren hirugarren argitalpena, agorturik.**-- Dagoeneko hamar mila liburu saldu dira Joseba Sarrionandiaren "Narrazioak" liburutik, berarekin egin diren hiru argitalpenak agortuak berriki agortu direlarik. Azkeneko argitalpena duela hilabete gutxi egin zen, eta honez gero ale batzu baino ez geratzeak liburu honen arrakastaren tamaina adierazten digu. Gogora dezagun "Elkar" izan zela liburu horren argitalpena aurrera eraman zuena.

● **"Okanak", Gabriel Kortaren poema-liburu berria.**-- "Hordagoren" ardurapean argitaratutako "Ustela" saila desagertua zela pentsatzen zutenek badute arrazoirik erratuak zeudela pentsatzeko. Izan ere, poema-liburu berri bat argitaratzeko projektatua omen dute, Gabriel Kortarena, hain zuzen ere. Izena "Okanak" eramango du eta azala Kortarena berarena da.

● **"Pamiela" argitalpenak itzulpenari eustekotan.**-- Iruñean kokatua dagoen "Pamiela" argitalpenak asmotan sendotuz eta ugalduz doazela dirudi, xede eta projektu berriei kasu egiten badiegu bederen. Dituzten projektu berrietatik gaurkoan bat aukeratu dugu honantz ekartzeko. Bai, itzulpenari ekiteko asmoa omen dute,

TXU TXU MU TXU KA

Marcel Schwob-en "Urrezko morrodon Errege"rekin estreinatuko delarik. Sail hori, aldizkari eta argitaletxe horretako euskarazko alor guztietaz bezala, Txema Larrearen ardurapean argitaratuko da batik bat.

musika

● **"M-ak" grabaketetan hasi.**-- Duela urtebete eta piko "M-ak" izenez kaleratu zen taldeak beste elepe bat prestatzeari ekin dio IZ diskoetxeko grabazio saletan. Disko hura grabatu zutenetik formazio dexente aldatu da, zuzenean egiten dutena disko hartan grabatutakoaren oso desberdina delarik. Itxura denez, orain moldatu asmo duten disko honek hobeki isladatuko du taldearen musika egiteko moldeak. Kaki, Montoia, Pepo, Matxinbarrena eta Valdes dira taldeko partaideak, eta dagoeneko hasi omen dira diskoaren kanpoko itxura eta izen posibleak ere barajatzan.

● **"Oskorri" k nazioarteko beste itzuli bati ekingo dio.**-- Maiatzaren 22an hasi eta ekainaren bukaera alderarte bere

azken lan gisa "Hau Hermosurie" sikoia duen "Oskorri" taldea hortik zehar, atzerrian ibiliko da. Aurretik ere nazioarte mailan ibiliak dira "Oskorri"koak, batez ere Alemanian, eta hara abiatuko dira oraingoan ere, ondoren Suizara jotzeko. Canariasetara osteratxo bat egin eta Korsikara iristeko, azkenik.

● **Bi single grabatuko "Elkar" rock talde berriekin.**-- Bagenuen "Elkar" diskoetxearen asmo berri honen notiziarik, hots, rock talde gazte eta berriekin lanen bat grabatzearena. Oraingoan zer bait konkretuago esateko aukera badugu: "Nahiko" eta "Xangot" izango dira uda parterako irtengo den eta dagoeneko grabatua duten disko txiki banaz kaleratuko direnak. Lehena aski ezaguna bada, bigarrena ez da hainbeste eta Errenterikoak direla esatea merezi du. Uda onoren, azkenik, Lpa ere agertzeko aukera izango omen dute bi taldeek, presentazio moduko singleen ondotik.

antzerkia

● **Durangkoko "Geroa" k ere Benedettiren "Pedro y el capitán" muntatuko.**-- Oiartzungo "Intxixu" taldearen hurrengo projektua Mario Benedettiren "Pedro eta kapitaina" muntatzea dela ezaguna da. Hala ere bada beste talderik obra hori muntatzearen atzetik. "Karraka" eta "Geroa" ren artean izan zen lehia; eta azkenean "Geroa"koak dira projektua aurrera eramango dutenak, itxura denez. Horretarako Bartzelonara joango dira Ortega zuzendari katalanarekin muntatzeko asmoz. Jakina denez "Geroa"koek gazteleraz moldatuko dute, "Intxixu"koek euskaraz egin asmo duten bitartean.

euskalgintza

● **Manex Erdozainzi zenari omenaldia egingo Donapaleun.**-- Datorren maiatzaren 5ean egingo zaio omenaldi bat duela urtebete hil zen Manex Erdozaintzi-Etxart poeta eta euskaltzaleari. Meza, bazkaria, bertsolarien ekitaldia, eta Ibarlako zenbait gaztek Erdozaintziren poemekin eginiko antzerki muntaia batek osatuko dute poetak hainbat merezi zuen omenaldia.

JAKIN

**euskal
kultur
bideetan**

34. zenbakia
honez gero kalean dago

HARPIDETZA TXARTELA

JAKIN aldizkariaren harpidedun egin nahi dut:

Izena

Kalea Herria

Gurutze (+) baten bidez adierazten dudan eran egingo dut urteko ordainketa (2.000 pta.)

☐ txeke bidez ☐ renboltoz ☐ nire Banku kontuaren bidez (bete beheko zati hau)

Banco o Caja de Ahorros Banku edo Aurrezki Kutxa

N.º de cuenta / Kontuaren zenbakia

Sucursal / Sukurtsala

Titular de la cuenta / Kontuaren jabea

Entitate horretako nire kontuan zorpetu itzazue, mesedez, JAKINEK nire izenean aurkez diezazkizuen erreziboak. Agur.

Sirvanse adeudar en mi cuenta con esa entidad los recibos que a mi nombre les sean presentados por JAKIN. Atentamente.

Firmado / Zinatzailea

Domicilio / Helpidea

JAKIN - Ategorrieta hirib., 23 - DONOSTIA (13)

HARPIDEDUN EGIN ZAITEZ!

IKASI BEHARRA

Sendagileak garaje batean zeukan kotxea konpontzen. Joan zen haren bila eta amorruz sutan jarri zen kontua ikustean:

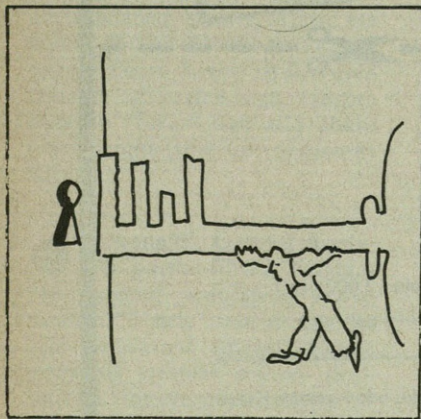
— Nola liteke diru guzti hau kobratu nahi izatea? Lan-ordu gutxi batzu besterik ez dituzue sartu eta! Hau xelebrekeria! Mekanikoak, sendagileok baino gehiago kobratzen egindako lanak!

— Aizak, mediku jauna! —erantzun zion mekanikuak—. Eta zergatik ez dugu ba hala kobratuko? Zuek medikuok, mundua hasi zenetik, modelo berean egiten duzue lana, guk berriez, urtero, modelo berria konpontzen ikasi behar dugu.

ATERALDIA

Bixente txurrit gehiegi eginda zegoen gau hartan eta ezin asma atearen sarrailan giltza sartzen. Oihuka honela omen zion:

— Telebistak, helikopteroak etab. asmatu dituzte; zergatik ez dute asmatzen sarrailan bere kasa sartzen den giltza klasea?

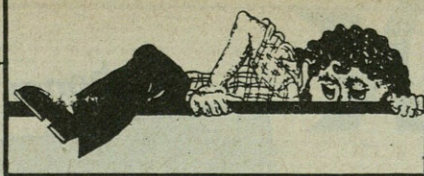
BERANDU

Hogeitahamar urte inguru zera-matzaten senar-emazteak etengabeko sesioan, hau dela eta hori dela.

— Ikusi duzu? —esaten dio senarrak emazteari—. Gaur ere ez zatoz esandako orduan.

Noiz ikasi behar duzu puntu-puntu etortzen? Oroitzen naiz bai ez kontzerakoan ere berandu iritsi zinela.

— Bai, baina ez behar bezain berandu.

Legorretako Lurdes Esnaola ez da aspertzen den emakumea. Berriro ere bidali digu txiste pila argitara ditzagun. Hona hemen bada oraingo honetan iritsi zaiguna

JAKINTSUA

Jakintsu ospetsu honek hiru pare betaurreko eraman ohi zituen, «antiajuak», alegia.

— Zertarako behar dituzu, ordea, hainbeste betaurreko? —galdetzen zion jendeak—.

— Esango dizuet —erantzun zuen fisikari goitarrak—, batzuk, irakurtzeko ditut, beste batzuk urrutira begiratze-ko erabiltzen ditut, eta hirugarren pare-rea... beste biak bilatzera joateko, askotan galtzen baititut.

BENETAN AITAREN SEMEA

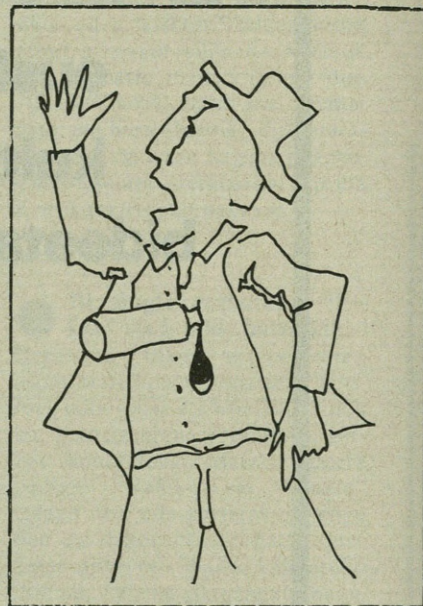
Xabierrek, interbentore bezala egiten zuen lan trenean. Sabino, Xabierren semea zen eta hura zen eskolara zihoan lehenengo eguna. Etxera itzultzean, aita galdetu omen zion:

— Eskola gustatu al zaizu, Sabino?

— Batere ez, aita. Ez zait ezertxo ere gustatu.

— Zergatik ez, Sabino?

— Begira aita, «Primera Clase» atearen gainean idatzita daukan gelan jarri naute, baina eserlekuak oso txarrak dira.

BESTE MUNDURAKO

Bi lagun basoerdiak hartzen ari dira eta bata besteari zera esaten dio:

— Aizan, ardoak gerrako balak baino jende gehiago eramaten omen du beste mundura.

— Nik nahiago dinat ba, gorputza balaz baino, ardoz beteta edukitzea.

LEONARDO

Lazkao Txiki —ohi bezala— tabernan omen zegoen txikito batzu hartzen eta lagunekin berriketan.

Aurpegia nahiko ardo edandako itxura zuen bati galdetzen omen dio:

— Nor haizela esan duk?

— Ni? Leonardo!

— Kia! Hi Leonardo izango haiz eta abizena Ardo.

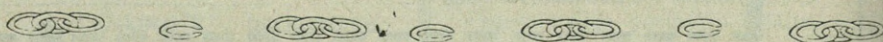
«Koxka»n proposatutako denborapasen soluzioa

ZALDIKO MALDIKO

«On dagigula janak, gaitzik ez edanak, hobe zehar etzanak.»

BOST KATE

Kate puska batetako hiru kamailak ireki eta beste pusken artean jarri

AIRE BERRIAK

Doinua: «Euskal Herritik aparte...»

ELGORRIAGA

1. Honatx solas bihurriak
ager ditezten irriak
euskaldunaren portaerari
xuxenki jarriak.
Esparru itogarriak! Ase gure egarriak!
Gure artera behar ditugu
gaur aire berriak.
2. Bertsolaritzaz ari naiz,
honetaz pentsatu dut maiz,
geure kaleak bete beharrak
dira bertso alaiz.
Oraindik gerade garaiz,
gauza ez baita egingaitz,
aldatu behar dugu jarraz
doinuaz eta gaiz.
3. Galtzetan beti eskuak,
aurpegi larri estuak,
ia igualtsu direla beti
gai eta puntuak.
Eta betiko kontuak.
Ez dira nere gustuak.
Itxuraz be(h)inpein alda ditzagun
bertso apustuak.
4. Batek erranen dit: «Ixo,
burutik jota haiz oso!»
Eta geldituko da ondoren
hortxe goxo-goxo.
Oker nagoke akaso,
baina nik nereak jaso,
nere ustetan hortik jo behar
genuke preziso.
5. Mundu berria hor dago
xoragarria zeharo
hartara sartu eta murgildu
edota akabo.
Gazteek dakite klaro,
ez dira burutik ero:
Amuritza bertsuak baino
«Hertzainak» na(h)iago.
6. Asfalto ta euskara,
biak ditugu susara,
reakzioa ona liteke
hori beharbada.
Be(h)iak bihoaz askara
ta euskara karrikara!
Punk-a ta rock-a sartu ditzagun
Bertsolaritzara.
7. Larruzko txaketa beltzak
ta iltze zurien ertzak
izanen dituk hala na(h)i baduk
Lazkano hiretzat.
Lopategi ta Amuritza
ilean kolore printzak.
Aijaungoikoka hasiko dira
euskaldun apezak.
8. «Barricada» eta beste
atseden egin bitarte
bertsolariak berriro gero
larru eta kate.
Publikoari atake.
Peña ikusi na(h)i nuke
hor ipurdia erakutsirik
buzkerka jo ta ke.
9. Has bitez jada kantatzen,
hizkera klaro ta zuzen,
mikrofonoari heldu gogor
eta oi(h)u ozen.
Donosti, Bilbo, Gasteizen,
Iruñean, Miarritzen.
Hor zegok saltsa, neska-mutilak
alaitu gaitzen.
10. Bertsoz herriaren kezka.
Ta herriari gazldezka
jakin dezagun une honetan
zer dezake(e)n eska.
Honela ere protesta
gauz kaltegarria ezta.
Bertze erako tresnez osatu
gaur gure «orkesta».
11. Astin dezagun arrauna,
hori da etorkizuna.
Mugitu beharra da ontzia
geldirik duguna.
Hau da manera txukuna,
hurbilduz amets urruna,
gazteriaren mobida hori
dadin euskalduna.
12. Katxondeoz ta serio,
errima dela medio,
buru honeri bertso dozena
gogoratu zaio.
Ez da inon misterio,
ARGIA agindu dio.
Gaurkoz na(h)iiko da, segi horretan!
lagunak adio!

OHARRA: Joan den astean «Rodrigueztar bat» ezizenez argitaratutako bertsoak Xanti Zabala «Lexo»k ARGIA Bertso-Paper Lehiaketara aurkeztuak ziren eta huts bat tarteko izan zela ez genuen bere izenik bertan ipini. Aste honetakoak («Elgorriaga» izengoitiz doazenak, hain zuzen) Mikel Taberna iruñearrak eginak dira.

DONOSTIAKO Udal Liburutegiko mahai inguruan lehengo egunean eztabaidatu zen mintzagaia («Idazlea eta Iraultza», martxoaren 20an), oso gai garrantzitsua da.

Parte hartu genuen hirurok, baita zuzentzaile zegoen Josu Landa ere, batera gentozen funtsean: idazleak ez du inolako «venia»rik, inolako barkazio edo indulgentzia berezirik, bere herrikideen problematikatik at geratu, eta zeru urdinean barrera kutsugabe ibiltzeko. Ezker abertzalearen alorrean mogitzea aitortu genuen hirurok; eta hirurok ere (Urkizuk, Arrietak eta izenpetzen duen honek) Jean Paul Sartre aipatu genuen geure ikusmoldearen alde.

Nola azal daiteke, beraz, azkeneko urte hauetan Euskal Herria odolez, negarrez eta hamaika sofrikario latzez idazten ari den nazio-epopeia harrigarri honek orain arte literatura emari hoberik eta ugariagorik ez ekartzea? Hauxe izan zen, nik uste, azkeneko galdera.

ARAZOA oso zabala da; zeren-eta beste herrik ere, beren kinkaldirik gorenetan zeudelarik, horrelako hutsunerik ezagutu baitute luma-gizonen artean. Han bertan aipatu ziren Joyce-ren kasoak, Irlandako nazio borrokari buruz uzkur, etsai ere ez esateko; Camus eta Kafka-ren kasoak, Arjeliar eta Txekiar herri mogimenduekiko arrotz; eta, nola ez, eta gureari dagokionez, Unamuno eta Baroja-ren kasoak. Zer gertatu ohi da, beraz, horrenbeste aldiz idazleek bere, herrien borroka askatzaileari bizkarraren horren nabarmenki eman diezaioten?

«Panfleto»an erortzeko beldurra aipatu zen: literatura militantea behin eta berriz gertatu da porrot eta deskalabro. Gogoan har, bereziki, Estatu komunistetako Arte proletaristen kasoak. Eta euskal idazleek hori badakite, eta beldurra daude.

Auto-zentsuraren arazoa aipatu zen: euskal nazioaren mogimenduz hitz egitea, eta borroka harmatuari dagokionez, osoki aurka ez egitekotan bederen, arront bide labainetan eta arriskugarritan barrera abiatzea da; inolaz ere «terrorismoaren apologia» egiterik ez dagoelako.

Joxe Agustinek, azkenik, trenean doanak trenari berari buruz idazterakoan topatzen dituen zailtasunak azpimarratu zituen: azkenean, trenetik at eta kanpoan ikusten dituen bazterrak hautatzea eta azaltzea zaio errazago. Literatura egiteko, tarte apur bat behar da, distantzia behar da.

Hori al da dena, ordea? Ez dut nik uste; eta zalantza hau aidean gelditu bide zen.

IDAZLEEN baranoan, beste edozein giza baranotan bezala, nazio eta klase nagusien ideiak baitira nagusi. Eta agian, orokorki bederen, eta sal-

PRIMUM VIVERE

TXILLARDEGI

buespenak salbuespen, hor arakatu behar baita kakoa.

Geure herrian egunero ikusten dugunez, harrigarria da gure arteko «intelektualak» (eta idazleak hauen artean jar daitezke, nik uste) zein aisa lerratzen diren, sozialki «ongi ikusiak» diren jarretara. Garbikiago esanda, zein erraz egokitzen diren *naizio, klase eta ideia nagusiekin*. Harritzekoa da askok eta askok zein erraz ematen dituzten ontzat Espainiari datxekion lurralde-markoa, hizkuntza inperiala, Madrilako prentsa informazioa iturri nagusizat, eta abar; eta zein erraz ere utopikotzat jotzen duten iraultzaren proiektua. Hitz batez, zein erraz asimilatzen eta iresten dituen sistemak. Salbuespenak ez dute fenomeno orokorra ukatzen.

Estatistikoki, ordea, argigarri litzateke idazleen famili jatorria eta klasea non kokatzen diren aztertzea. Beti esan izan da, gaur arte, eta oro har, burgeskumeek idatzi izan dutela; idazteko, denaz gain, astia eta kultura behar direlako. Eta astia eta kultura izateko, gurasoen eldetik halako aisia edo diru-arazorik eza jasotzea oso egokia delako. Bestalde esanda, zinez zapaldutako giza multzoetatik, nekez sor daiteke lumarako deirik. Eta Euskal Herrian ere hauxe hartu behar litzateke kontutan.

Beste herritan bezala, jakina. Noraino zen Joyce irlandar zapaldu bat? Noraino zen Kfaka judua, txekiar zapaldu bat? (Hain zuzen ere, juduen lekuko da Kafka, eta ez txekiar abertzaleena). Eta abar. Idazle askoren kasoak normala da: beren gizataldearen lekuko dira, eta ez beren geografi-sorterrikoak.

Zer eska dakioke, esate baterako, euskaltasunez eta ezkertasunez, Donostian txiripa hutsez jaiotako notario-sembadunak bati, urte batzutan sasi-anarkoz jantzirik ibili bada ere? Nondik nora lortu da erabat alienaturik ez egoteko «venia»? Odolaren arrazakeria zaharrari, orain geografiaren arrazakeria berri hau erantsi behar al diogu? Alegia: esaidak *non* jaio haizen, *zein herritan* jaio haizen, herri horrekiko harremanak eta loturak nola nahikokak direlarik ere; eta nik erantzun-go hiat *noren izenean* mintza haitekeen, eta

nongo zapalduen *profeta* eta aintzindari bihurtuko haizen... Kirtenkeria galanta!

Idazleen alorrean ere, idazleen alorrean bereziki agian, *alienatuta* egon daiteke idazlea; eta erabat bere herriaren zapaltzailei *salduta*. Inperialismo pean bizi diren herrietan, hain zuzen, luma-gizonak zein nazioaren eta zein klaseren zerbitzutan jarri diren aztertu gabe, okerreria gaitzak egin daitezke. Idazleak ere ideia nagusien kontrako lana egin behar baitu.

«Halaz ere —erantzun dezake norbaitek— idazle traidore batek, badituzke literatur balio handiak: horra hor Joyce, Celine, Borges bera»...

Eta honetaraz gero, ene ustez, erantzuna hauxe da: «*primum vivere*, deinde *philosophare*». Alegia, Justiziaren eta Artearen artean hautatu behar denean, Justizia behar dela hautatu, eta ez Artea. Azken funtsean, Literatura, herriaren bizia bera arrisku larritan dagoenean, alienazio bihurtu daiteke, aitzekia, ihespide. Eta alienazio bila ari den mezuak, zer balio dezake? Nik beti izan ditut, eta ditut, eskuak garbitu dituzten hiper-literato horiekiko susmo txarra. Zer balio dezake beroien Arteak, Arte gisa ere? Ez dakit. Baina ez naiz soberra fio. Etb Metropolieta lortutako arrakastak, handiago egiten du nire mesfındantza.

Zer sentidu zuen, edo izan zezakeen hobj, Estetika «hutsak» Auschwitz-ko Labe famatuaren ondoan, edo Varsovia-ko ghettoaren txikizio betean? Egoera horietan, zer adieraz zezakeen borrokatik at egindako Literatura «hutsak»? Erantzuna: «*primum vivere*».

GAURKO egunean «Literatura hutsa» egin nahi omen dutenak; Joyce eta Camus, Cortazar eta Arguedas baino maizago aipatzen dituztenak, niri neuri behintzat, bitxi gertatzen zaizkit. Eta aspaldiko erdibiketa famatu haiek gogorazten dizkide: «¿se puede ser abertzale sin ser marxista? ¿Por qué va a desaparecer el pueblo vasco si el vascuence desaparece? ¿qué se es antes: hombre o vasco? ¿qué adelantamos con una Euskadi independiente en que mande la derecha?». Eta orain beste hau etorri bide da: «¿por qué no puede ser un gran literato vasco quien «passa» de la lengua y de la lucha vascas?»...

Galdera bitxiak. Ez da hala? Nola egin daiteke ezer *egiazkorik*, errealtateari, egiari eta inguruneari uko eginez? Nola idatz daiteke, zapalduen izenean, zapalduen *problemari* ez balute bezala? Edo, hobeki agian: nola idatz daiteke Euskal Herrian zapaltzaile diren nazio eta klaseen ikuspuntutik, eta zapalketaren laguntzaile gertatu gabe? Hori miraria!

Balegoke beste argibide hau ere, zalantza egotekotan: «Qui prodest?».

Eta hautakizuna garbi agertzen da, nik uste.

GAZTEA.
BIZIA.
ZIURRA.

25 urte Elkar Lanean

CAJA LABORAL

30 segunduren buruan zeure eragiketak eginik daude.

"Tarjeta 24 CAP" txartelaz
gure Kutxazain Automatikoak
erabiliaz dirua atera, dirua sar,
taloi edo txeke, zure
kontuaren laburpena
eska, talonari berri
bat eska eta hori
dena
herrenkan
jarrita itxoin
beharrik gabe,

denbora asko aurreztuz.
30 segunduz behetik, eta batere
konplikaziorik gabe, Gure
Kutxazain Automatikoak
egunaren 24 ordutan
zerbitzeko

baitauzkazu, nola
funtzionatzen
duen pausoz
pauso azaltzen
dizute.

Kutxazain Automatikoa

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA
GIPUZKOAKO AURREZKI KUTXA PROBINTZIALA